VARȘOVIA

Corespondență de la
GH. GHEORGHIȚĂ

Lucrările Seimului

Printre problemele care preocupă în aceste zile presa poloneză semnalăm ședințele Comisiilor Seimului.

Seimul a început discutarea proiectului de plan al economiei naționale și a bugetului pe anul 1965 ca și a noului proiect al codului de procedură civilă. Observatorii polonezi, examinînd rapoartele prezentate, sînt de părere că se preconizează un echilibru mai bun în economia țării, rezultatele generale la finele anului fiind de natură să grăbească ritmul dezvoltării economice. Astfel *Trybuna Ludu* consideră că planul pe anul în curs constituie un punct bun de pornire. La sectoarele de bază (exceptînd producția agricolă care a avut de suferit în urma unor condiții neprielnice, succese obținîndu-se la acest capitol numai la șeptel, unde s-a înregistrat o creștere de 11 la sută) planul a fost îndeplinit. A fost corectată disproporția dintre creșterea producției și creșterea peste plan a mîinii de lucru, s-a îmbunătățit bilanțul comerțului exterior, disciplina financiară etc. „În ansamblu — scrie *Trybuna Ludu* — s-a produs o însemnată stabilizare a economiei".

După ultimele aprecieri, producția industriei socialiste va fi anul acesta cu circa 8,3 la sută mai mare decît în 1963, ceea ce va însemna îndeplinirea planului în acest sector în proporție de 102,5 la sută.

În ce privește caracteristica proiectului de plan pe 1965, în raport cu planurile ultimilor doi ani, dezbaterile din Comisiile Seimului oferă în genere ideea creșterii ritmului producției industriale. Astfel planul prevede o creștere de 7,8 la sută față de 6,3 la sută pe anul 1964. Se cere ca o atenție deosebită să fie acordată dezvoltării industriei chimice. Se preconizează dezvoltarea producției bunurilor de larg consum, dîndu-se, în general, o atenție deosebită calității lor. Se prevede creșterea venitului național și a fondului de consum individual.

În discuțiile din comisii diferiți deputați cer o continuitate în lupta pentru menținerea echilibrului între productivitatea muncii, creșterea producției și creșterea fondului de salarii, pentru lichidarea întîrzierilor în darea în folosință a investițiilor etc. Problema are o însemnătate evidentă și discuția din presă o sprijină.

La capitolul comerț exterior, între altele s-a arătat că sarcina constă în mărirea cantității mărfurilor pentru export, planul prevăzînd în 1965 creșterea schimburilor comerciale cu 8 la sută față de anul în curs.

Codul de procedură civilă a provocat o discuție foarte vie. Specialiștii polonezi remarcă în paragrafele noului proiect adîncirea principiilor socialiste în domeniul dreptului civil, creșterea interesului apărării sociale în procedura civilă etc. O prevedere cu totul nouă în prescripțiile noului cod — după cum a subliniat presa poloneză — este admiterea ca parte în procedura civilă a organizațiilor sociale în probleme privind reglementarea pensiei alimentare, drepturile muncitorilor în chestiuni de daune rezultate din accidente, boli profesionale căpătate în timpul muncii.

Problemele economice au figurat și în dezbaterile recentei plenare a C.C. al P.M.U.P. Aci discuția a pornit de la examinarea succeselor obținute de oamenii muncii din voievodatul Katovice, unul din cele mai importante centre industriale ale Poloniei. Dar concluziile — scrie *Trybuna Ludu* — au o mare însemnătate pentru întreaga viață economică a Poloniei.

În mod concret a fost examinată sarcina întocmirii variantei celei mai eficiente a planului economiei naționale pe anii 1966—1970. Apoi, găsirea de noi metode pentru descoperirea rezervelor interne de producție — voievodatul Katovice angajîndu-se în această privință, ca în perioada viitorului cincinal să descopere rezerve interne în valoare de circa 1 miliard zloți, a unei noi metode de planificare mai eficiente, fiind vorba de posibilitatea cunoașterii și deplinei participări a colectivelor întreprinderilor la discutarea planului, asigurarea că propunerile cele mai bune, venite din întreprinderi vor fi luate în considerare în planul central.

Pentru a duce la îndeplinire hotărîrile plenarei — scria *Trybuna Ludu* — cea mai importantă problemă o constituie larga și reciproca consultare a partidului cu masele oamenilor muncii, ca și trezirea inițiativei în rîndurile muncitorilor, tehnicienilor, inginerilor și economiștilor pentru folosirea tuturor rezervelor existente în întreprinderi

Varșovia, 1 decembrie

PARIS

Corespondență de la
Etienne PHILIPPE

Dialogul din Palatul Bourbon

Ultimele dezbateri din Adunarea Națională franceză au stat în atenția opiniei publice atît datorită temei abordate cît și a oratorilor care au luat cuvîntul la tribuna Palatului Bourbon.

Principalii oratori: Georges Pompidou și Michel Debré — din partea guvernului și a partidului majoritar; Gaston Defferre, candidatul S.F.I.O. la viitoarele alegeri prezidențiale.

Obiectul discuțiilor: liniile directoare ale celui de-al cincilea plan de dezvoltare al Franței. Ele au scos în evidență că ideea planificării economiei a cîștigat mult teren în Franța și că — potrivit declarațiilor fostului premier Michel Debré — „planificarea a devenit o problemă națională". Izvorîtă din necesități proprii, planificarea este mai degrabă expresia intervenției din ce în ce mai

REFLECTOR

Winston Churchill la 90 de ani

În ciuda frigului înregistrat la Londra, o mulțime de curioși așteptau în fața casei lui Winston Churchill din Hyde Park apariția fostului prim-ministru care, luni 30 noiembrie, a împlinit 90 de ani. El a primit vizita lui Harold Wilson, a liderului opoziției Douglas Home, numeroase felicitări și cadouri. În tot cursul dimineții, factorii poștali s-au succedat fără întrerupere, aducînd la re-

ședința sa numeroase telegrame și scrisori. Președintele Johnson a proclamat ziua de luni „Ziua lui Winston Churchill" în Statele Unite.

Seara, la „masa cu 14 tacîmuri" pentru rudele și prietenii apropiați a fost „tăiată" o uriașă tortă de circa 60 kg primită în semn de omagiu.

O sumedenie de ziariști au venit să-l vadă pe Winston Churchill la cea de a 90-a aniversare. Unul dintre ei, un fotoreporter începător, și-a exprimat dorința de a-l fotografia și cu prilejul centenarului.

— De ce nu, tinere! răspunse Churchill, pari destul de robust să reziști pînă atunci.

Pentru a traversa în liniște

Un expert japonez care a călătorit în mai multe țări din lume a ajuns la următoarea concluzie: pentru a traversa strada fără nici un pericol un pieton trebuie să fie întovărășit la Paris de o femeie drăguță: la New York, de un copil; la München, de un cîine.

Cascada Niagara

S-a stabilit că vestita cascadă Niagara, care se află între Marile Lacuri americane Erie și Ontario, se deplasează în susul apei cu un metru în fiecare an. Pînă în prezent, după aprecierile geologilor cascada s-a deplasat cu 10 km. Oameni de știință au calculat că peste 20 000 de ani Niagara va ajunge chiar lîngă lacul Erie și va pieri. O dată cu dispariția ei va seca lacul.

Zețar electronic

Cum se va culege un ziar peste cîțiva ani? Desigur, nu de către zețari. În S.U.A. s-a făcut următoarea experiență: operația de culegere a literelor unui ziar a fost efectuată de o mașină electronică de calculat I.B.M.-1620. Aceasta a lucrat concomitent la 20 de linotipe. Mașina schimbă singură, după necesități, caracterul literei și stabilește lungimea rîndului. Productivitatea mașinii este de 12 000 de rînduri pe oră.

Încălzit și iluminat atomic

Orășelul Farsta, din apropierea Stockholmului, este primul oraș din lume luminat și încălzit în întregime cu ajutorul energiei nucleare. Instalațiile atomice sînt situate la o distanță de 3 km de oraș.

vizibile a statului în viața economică a țării și reflectă un „dirijism" tot mai accentuat.

Din cuvîntările principalilor exponenți ai politicii guvernului reiese că unul din obiectivele de seamă ale planului, dacă nu chiar cel mai important, îl constituie menținerea autonomiei economiei franceze.

Din ceea ce a definit drept postulatul politicii economice a Franței — „activitatea economică nu constituie un scop în sine ci un mijloc" — premierul Pompidou a dedus cele două imperative inseparabile care stau în fața guvernului : ritmul de dezvoltare și stabilitatea monetară.

În legătură cu acest punct din plan, precizări importante, relative la obiectivele guvernului, au fost făcute de Pierre Massé, comisarul general al planului, și Michel Debré, exponent al punctului de vedere promovat de U.N.R., partidul de guvernămînt.

Referindu-se la imperativul stabilității, premierul francez a combătut pericolul inflației. Despre acest „flagel național și flagel social", Pompidou a ținut să atragă atenția că el pune țara la discreția ajutoarelor străine, trecătoare și grele în consecință, și că distruge comerțul exterior.

Pentru realizarea obiectivelor fixate, autorii planului au stabilit cîteva priorități. Ei recomandă eforturi sporite în direcția investițiilor. Din această cauză se prevede că rata consumului individual va fi mai scăzută decît cea a investițiilor și a ritmului de dezvoltare a producției. Premierul Pompidou a cerut să se aloce o parte mai mică din venitul național pentru consumul populației, pentru ca, în felul acesta, să se dezvolte și să se consolideze industria, baza sporirii producției în viitor. Vorbind despre problema investițiilor, primul ministru a declarat : „Reiese deci că aceste obiective constituie un minimum și că este de datoria conducătorilor de a atrage atenția țării, în mod solemn, cu privire la consecințele grave pe care le-ar avea asupra generațiilor viitoare faptul de a consacra mai puțin pentru investiții și mai mult pentru consum, cu alte cuvinte de a sacrifica pentru un supliment de confort imediat însăși bazele expansiunii de mîine".

În cursul discuțiilor din Parlament, prevederile guvernamentale au fost criticate de mai mulți deputați.

După cum remarca *Le Monde* „în centrul controverselor dintre guvern și opoziție se află cota alocată cheltuielilor militare și de prestigiu ; de asemenea, capacitatea guvernului de a înfăptui un veritabil progres social. Chiar în sînul majorității s-au văzut cîteva păreri opuse privind metodele".

Cu interes a fost așteptată intervenția lui Gaston Defferre care nu mai urcase la tribuna Adunării Naționale de la începutul sesiunii parlamentare. Se știa că încă din septembrie Defferre s-a hotărît să pregătească o amplă intervenție în legătură cu prevederile planului și cu ansamblul politicii economice a guvernului. Timp de șase săptămîni o echipă de specialiști în probleme financiare, de planificare, sindicale au lucrat la elaborarea unui referat aprofundat cu privire la situația economiei țării și planurile guvernului în legătură cu aceasta.

Gaston Defferre a afirmat că planul se bazează pe o contradicție fundamentală : proiectul planului ar fi alcătuit în funcție de anumite cheltuieli fixate independent de perspectivele creșterii economice. Ar fi vorba despre cheltuielile militare și despre acele cheltuieli generate de acțiunile întreprinse în domeniul politicii externe. El a apreciat că indicele prevăzut pentru dezvoltarea diverselor domenii de activitate este prea mic în comparație cu nevoile țării. Referindu-se, în această ordine de idei, la prioritățile în cheltuirea fondurilor, el a atras atenția asupra disproporțiilor care există între cheltuielile militare și eforturile în direcția echipării industriale sau a amenajărilor sociale. El a apreciat că indicele de sporire a cheltuielilor militare este foarte ridicat și, în afară de aceasta, prevederile ar putea foarte bine să fie depășite, așa cum s-a întîmplat și în trecut. Sporirea cheltuielilor legate de înarmarea nucleară nu se efectuează numai pe calea reducerilor din bugetul înarmărilor convenționale ci prin reduceri corespunzătoare din finanțarea unor obiective de folos obștesc.

Defferre a propus ca între cetățeni și stat să se încheie un fel de „contract" : muncitorii să se angajeze să realizeze un anumit ritm de creștere al producției iar statul să aplice un calendar de reforme — municipalizarea terenurilor, controlul veniturilor nesalariaților, reforma distribuirii venitului național, reforma fiscală, controlarea riguroasă a investițiilor străine, sporirea alocărilor sociale.

*

Dezbaterile privind ideile călăuzitoare ale planului au avut prioritate. Atenția deputaților și comentatorilor politici a fost atrasă însă și de alte elemente. Printre acestea, la loc de frunte a fost „reintrarea politică" a lui Michel Debré. Potrivit aprecierilor presei el a rostit un discurs remarcabil și s-a prezentat ca un adevărat conducător al grupării U.N.R. În perspectiva alegerilor prezidențiale, al desemnării unei personalități care să se situeze pe primul plan în momentul cînd s-ar pune problema succesiunii generalului de Gaulle, faptul a fost remarcat și analizat în cercurile politice.

După cum se afirmă, reintrarea fostului premier pe arena politică a fost pregătită pentru a se da o replică lui Gaston Defferre. Ea a fost hotărîtă în momentul în care s-a aflat că deputatul socialist va lua cuvîntul la dezbateri. Însuși premierul Pompidou ar fi insistat ca Debré să-și pregătească o intervenție argumentată în sprijinul tezelor planului.

Comentatorii apreciază că discursul lui Debré a servit mai curînd propriile sale scopuri privind o revenire mai activă în viața politică a țării decît obținerea unui vot în favoarea guvernului.

În ceea ce privește votul intervenit cu prilejul dezbaterilor parlamentare, rezultatele sînt cunoscute. Ele sînt cele prevăzute : propunerile guvernamentale relative la principalele direcții ale planului au fost adoptate cu 353 voturi contra 129.

Deputații nu au votat un text propriu-zis al planului. Textul proiectului de lege care le-a fost propus constă într-un articol unic referitor la aprobarea raportului privind principalele obiective ale celui de-al cincilea plan. Diversele propuneri de modificare ale acestui text

→

Se va putea găsi o soluție?

La Washington au loc consultări între președintele Johnson și principalii săi consilieri (inclusiv ambasadorul american la Saigon, Maxwell Taylor) în legătură cu politica americană în Vietnamul de sud. Rezultatul acestor consultări este ținut în cel mai strict secret. „Uliii", cum sînt numiți adepții extinderii războiului, cer „măsuri de mînă forte". În ultima sa conferință de presă președintele Johnson a declarat : „Voi da dovadă de cea mai mare prudență". Se pare, deci, că hotărîrile definitive n-au fost încă luate.

Această dispută în jurul extinderii sau limitării războiului sud-vietnamez are loc în condițiile derutei care a pus stăpînire asupra Saigonului. Agonia guvernului Tran Van Huong, care acum o lună era înfățișat drept „salvatorul" cauzei pierdute a războiului antipopular, se îndreaptă spre un final inevitabil. Cauza imediată a prăbușirii o constituie manifestațiile budiștilor și studenților, cărora s-a dovedit incapabil să le facă față. „Înaltul Consiliu al Națiunii" și-a exprimat preferința pentru o remaniere, în locul demisiei actualului guvern, dar tărăgănarea nu face decît să confirme iminența crizei. De altfel, cauza profundă a situației actuale sălășluiește în refuzul cercurilor guvernamentale de a căuta o soluție negociată, care să țină seama de realitatea controlării teritoriului sud-vietnamez de către forțele Frontului de Eliberare Națională și de loviturile date trupelor guvernamentale, chiar în preajma capitalei. Revista engleză **Observer** (28 noiembrie) scria : „Din punct de vedere tehnic, armata sud-vietnameză, care numără 500 000 de militari echipați, ar trebui să fie bună. Dar, ca forță combativă, eficiența ei scade pe măsură ce moralul militarilor se deteriorează... Soldatul nici măcar nu știe pentru cine și pentru ce ar trebui să moară sau să zacă infirm într-un spital militar".

O manifestație antiguvernamentală la Saigon. Sus : demonstranții au ajuns la cordoanele trupelor de pază. Jos : au început exploziile bombelor lacrimogene

Echipa Suu-Huong este, așadar, pe cale să-și înscrie numele pe lista, lipsită de glorie, a predecesorilor ei Diem, Khanh, Minh.

Evocînd presiunile „uliilor" care cer extinderea războiului, ziarul **New York Times** scria că la Saigon nu există, în momentul de față, „un guvern puternic, pregătit să facă, la Hanoi, o ofertă de reglementare pe calea tratativelor, bazată pe neutralizarea sud-estului asiatic. Guvernul premierului Huong este prea slab pentru a negocia chiar cu proprii săi disidenți".

au fost respinse de majoritatea guvernamentală. În discursul rostit la încheierea lucrărilor, premierul Pompidou a declarat că, în lumina dezbaterilor parlamentare, guvernul va da indicații comisariatului planului în vederea elaborării unui text final. Aprobarea definitivă a acestuia va fi solicitată Parlamentului în toamna anului 1965.

Marți au început „ultimele dezbateri importante ale actualei sesiuni parlamentare", cum califica presa discutarea în Adunarea Națională a proiectului legii-program militar pentru perioada 1965—1970. 22 de deputați erau înscriși la cuvînt, urmînd ca votul în legătură cu proiectul guvernamental de constituire a forței „de descurajare" proprii franceze să aibă loc ulterior.

Ministrul forțelor armate, Pierre Messmer, care a vorbit la începutul dezbaterilor, a cerut renunțarea la sistemul militar integrat în cadrul alianței atlantice. El a revendicat „cu brutalitate", cum scria corespondentul agenției americane *U.P.I.*, ca țările membre ale N.A.T.O. să pregătească o revizuire amănunțită a alianței înainte de începerea discuțiilor pentru prelungirea pactului dincolo de anul 1969. „Declarația lui Messmer, nota aceeași agenție, constituie avertismentul cel mai energic dat pînă acum aliaților N.A.T.O. în sensul că Franța ar putea exercita presiuni pentru dezmembrarea sistemului militar integrat cu atîta trudă..."

Paris, 1 decembrie

ADEN

O nouă politică?

Durata vizitei ministrului englez pentru problemele coloniilor, Greenwood, în Federația Arabiei de sud este neobișnuită — circa 10 zile. Chiar din momentul anunțării ei presa engleză a început să vorbească despre eventualitatea unei „noi orientări" a guvernului englez față de problema federației.

Se atribuie astfel guvernului laburist intenția de a promova o politică „care să țină seama de aspirațiile naționaliștilor din Aden și de situația din lumea arabă. Această politică ar fi facilitată de perspectivele stabilirii păcii în Yemen și de îmbunătățirea raporturilor Marii Britanii cu președintele Nasser și cu conducătorii arabi" *(A.F.P.)*.

Problema este fără îndoială complexă. A rezolva această situație presupune a găsi o cale acceptabilă atît „intereselor britanice" cît și cererilor de independență ale populației. Observatorii consideră acest lucru ca posibil din mai multe motive. În primul rînd, chiar în cursul campaniei electorale, laburiștii au acordat atenție, în programul lor, problemei Federației Arabiei de sud, declarînd, de exemplu, că „baza militară britanică din Aden își are rațiunea numai dacă existența ei este acceptată de populația locală". În al doilea rînd, laburiștii au ținut întotdeauna să sublinieze că nu sînt răspunzători de consecințele grele ale „cazului Suez" pentru relațiile dintre Anglia și lumea arabă și și-au exprimat în mai multe rînduri speranța în „îmbunătățirea relațiilor cu arabii și naționalismul arab".

Vizita lui Greenwood pare să confirme aceste intenții. El are sarcina de a fixa (angajament asumat de guvernul anterior), în cadrul unei conferințe constituționale, o dată precisă — nu mai tîrziu de sfîrșitul anului 1968 — la care federația urmează să devină independentă. Pe lîngă aceasta, obiectivul convorbirilor pe care le va avea în cursul vizitei sale va fi de a stabili cine va participa la această conferință și care va fi ordinea ei de zi.

Dar dacă asta ține de partea strict oficială a vizitei, se pare că principala misiune a lui Greenwood este de a cîștiga încrederea lumii arabe față de noua politică britanică.

Potrivit declarațiilor ministrului englez, el va avea întrevederi cu reprezentanții principalelor tendințe politice din federație, inclusiv cu conducătorii partidului socialist al poporului și liderii sindicatelor din Aden — care se opun politicii Angliei.

În Arabia de sud s-au conturat clar două puncte de vedere față de noile inițiative britanice. Opoziția legală este gata să ducă tratative cu guvernul englez, cerînd doar urgentarea măsurilor menite să ducă la obținerea independenței. Această opoziție pretinde totodată modificarea structurii feudale a sultanatelor și emiratelor participante, alături de Aden, la federație, care sînt guvernate pînă în ziua de astăzi după legi cutumiare puțin deosebite de cele din secolul al XIII-lea. Ea pretinde de asemenea o abolire generală a sclavajului în aceste teritorii. „Grupurile de opoziție, scrie ziarul *Times*, consideră că în aceasta constă esența luptei dintre progres și reacțiune".

Frontul de Eliberare Națională al Arabiei de sud, care conduce lupta armată pentru cucerirea independenței depline, continuă să aibă unele rezerve. În ajunul sosirii lui Greenwood la Aden, frontul a dat publicității o declarație în care sublinia că „Anglia nu urmărește o rezolvare echitabilă a problemei Arabiei de sud; ea încearcă, doar, să pună capăt revoluției care se desfășoară în această regiune".

În lumea arabă, în afara federației, noile inițiative britanice au fost primite, de asemenea, cu rezervă. „Înainte de a aprecia dacă se va schimba ceva sau nu în politica britanică, scrie ziarul egiptean *Al Gumhuria*, popoarele arabe vor trebui să vadă dacă guvernul laburist va sprijini noul guvern al Adenului — emanație a unei adunări legislative alese în condiții de teroare, dacă va recunoaște dreptul poporului la autodeterminare și dacă se va hotărî să lichideze baza militară din Aden".

La multe din aceste întrebări va trebui să răspundă Greenwood în cursul vizitei sale prin Arabia de sud.

Deocamdată observatorii consideră că cercurile arabe vor accepta în cele din urmă existența Federației Arabiei de sud cu condiția ca acest stat să devină cu adevărat suveran. „Dacă noul guvern britanic va putea convinge pe locuitorii federației că nu intenționează să se amestece în viața lor politică, numeroase probleme își vor pierde asperitatea" — scrie de exemplu săptămînalul *Economist*.

Nic. IONESCU

Al doilea crah al secolului

A trecut un an de cînd Tino deAngelis, fostul proprietar al unei măcelării din New York, a devenit eroul unui crah uriaș, cunoscut sub denumirea „scandalul uleiului de salată". Prin proporțiile sale, acest crah e comparabil numai cu dezastrul provocat în 1936 de falimentul regelui chibriturilor suedeze, Ivar Kreuger.

În 1950, întreprinderea de măcelărie a lui deAngelis a dat faliment. Dar, la mai puțin de trei ani, după această ispravă, deAngelis devine, în circumstanțe destul de tulburi, președintele societății **Allied Crude Vegetable Oil Refining Company**, cu un capital de 100 milioane dolari și al cărei obiect de comerț era „livrarea de ulei vegetal". Imediat, deAngelis s-a angajat într-o uriașă operație de bursă, o adevărată aventură, care avea să-l ducă de-a dreptul în fața instanțelor judiciare, pentru două delicte : speculație și escrocherie.

Pe de o parte, el s-a folosit de întreprinderea **Bayonne Tank Farm**, care poseda în New Jersey uriașe rezervoare. În aceste rezervoare se găsea uleiul lui deAngelis ; mai bine zis, trebuia să se găsească. DeAngelis și-a dat seama că cei ce cumpără ulei nu se duc să constate, cu proprii lor ochi, dacă marfa se află în rezervoarele lui **Bayonne** : ei plătesc, iau facturile, urmînd să-și ridice marfa mai tîrziu. Firește, nu vor veni după marfă, toți în aceeași zi. Astfel, el își poate permite să elibereze mult mai multe facturi decît cantitatea de ulei pe care o posedă în rezervoare. Mai mult : cu aceste facturi, lăsate ca garanție, el poate obține împrumuturi de la bancă. Bineînțeles, băncile efectuează anumite controale la fața locului. Dar, în cazul lui **Bayonne**, nu exista o hartă precisă a celor 220 de rezervoare ; unele din ele erau pur și simplu fictive ; o parte din cele existente erau legate printr-o canalizare aeriană și subterană care permitea trecerea uleiului, dintr-o parte în alta, cu o repeziciune uluitoare. Și mai rău : unele erau în legătură cu rezervoarele altei societăți a lui deAngelis, **Harbor Tank Stokage**. Așadar, un control riguros era imposibil de făcut.

Cînd a izbucnit scandalul, deAngelis poseda pe hîrtie 923 milioane livre de ulei, în timp ce rezervoarele lui **Bayonne** aveau o capacitate de numai 500 milioane livre. În realitate, în rezervoare se aflau doar 100 milioane livre ulei.

Banii extorcați fuseseră folosiți de deAngelis pentru altă operație de mare anvergură : speculația la bursă. Era ceea ce se numește un „corner" adică operația prin care cineva obține, dinainte, aproape toate contractele de cumpărare a unei mărfi ; în felul acesta, în momentul cînd se apropie termenul livrărilor, el e în stare să exercite un monopol aproape absolut asupra pieței și să fixeze, unilateral, prețul de vînzare. De Angelis voia să realizeze un „corner" al uleiului din semințe de bumbac și soia. În plin sezon, 10 000 de contracte de cumpărare au fost achiziționate de el la Bursa din New York, și cam tot atîtea la cea din Chicago. În noiembrie 1963, deAngelis poseda 20 000 de asemenea contracte, și conta pe speranța că, prețul uleiului va crește.

Ce s-a întîmplat însă ? Din motive de politică economică, prețul uleiului vegetal a început să scadă ; or, o variație de 1 cent la livra de ulei însemna pentru deAngelis o pierdere de 18 milioane dolari. Faptul s-a petrecut la 18 noiembrie 1963, ora 10,30, la bursa din New York.

Din clipa aceea, uriașa întreprindere a lui deAngelis s-a prăbușit, antrenînd, în cădere, o serie de alte întreprinderi : casa de curtaj **Ira Haupt** din Wall Street, care l-a finanțat, a dat faliment ; **Allied Crude** a dat faliment ; **American Express Warehousing**, compania de control a rezervoarelor lui **Bayonne**, a dat faliment.

În momentul de față, lui deAngelis i se cere să ramburseze suma de 300 milioane dolari, iar justiția a reținut 17 capete de acuzare împotriva lui.

(după „Le Nouvel Observateur")

LA PAZ

Corespondență de la José HERRERA

Semne de întrebare în Bolivia?

Obligat să ia calea exilului, Victor Paz Estenssoro, fostul președinte al Boliviei, se gîndește acum, fără îndoială, la prețul pe care a trebuit să-l plătească pentru ultimele sale formule prin care spera să conducă timp de încă patru ani țara.

Acest preț nu-i altul decît propria funcție de președinte. Și s-ar fi putut să fie mai mult. Unii observatori din La Paz cred că el nu și-ar fi salvat viața dacă nu ar fi intervenit la timp generalul Ovando, înlesnindu-i fuga spre Lima.

A doua zi, el i-a primit pe corespondenții de presă din Lima și le-a declarat printre altele că se consideră încă președintele Boliviei. „Am fost demis — a spus el — de forțele armate. Nu de alegători. Voi lupta de aici sau din altă țară pentru a mă întoarce și pentru a-i combate pe extremiști, oportuniști și pe cei care au profitat de ambiția personală a generalului René Barrientos, executînd lovitura de stat". Mai departe, Paz Estenssoro, revenind asupra forțelor armate, și-a imputat vina de a fi păstrat în rîndul acestora „vechi militari care trebuiau îndepărtați de mult, pentru că se dovediseră elemente corupte de guvernele anterioare" (fără să precizeze însă aceste guverne) și i-a prezis lui René Barrientos o perioadă foarte scurtă de conducere a juntei.

Zilele trecute, junta boliviană — recunoscută deja de unele țări latino-americane, între care Brazilia și Argentina au fost primele — a dat publicității un act de acuzare împotriva lui Estenssoro aducîndu-i învinuiri destul de grave: „asasinate, corupție, însușire de fonduri" etc. și a cerut guvernului din Lima extrădarea sa. Din cartierul Orrantia, unde și-a închiriat o locuință somptuoasă, Paz Estenssoro a încetat să mai facă vreo declarație. Se pare că s-a convins încă o dată că Barrientos este mult mai abil decît îl considera cu luni în urmă.

După cum se știe, desemnarea acestuia ca vicepreședinte al țării era apreciată de Estenssoro ca singura soluție în măsură să-i asigure sprijinul armatei după ruperea tuturor legăturilor cu Juan Lechin, liderul muncitorilor mineri din Bolivia. Formula însă n-a fost prea fericită pentru Estenssoro. În dezordinea provocată de lupta armată a minerilor și studenților pe de o parte, și de cea a forțelor armate pe de alta, Barrientos a întreprins un solitar, tainic și enigmatic voiaj la Cochabamba, orașul său natal. Manevra e clară și atît de veche și monotonă ca însăși istoria loviturilor de stat din America Latină. Stimulînd dezordinea, întreținînd-o, renunțînd demonstrativ la funcția de vicepreședinte, René Barrientos n-a mai revenit în La Paz decît după ce Estenssoro a luat calea exilului. Mergînd în sensul curentului, Barrientos a izbutit să uzeze de lupta minerilor și studenților în folosul său.

Pentru moment, Barrientos a reușit să-i anuleze acestei lupte sensul ei adevărat, sociologic și istoric. Pentru moment, însă. El i-a încredințat generalului Ovando rolul ingrat de a-l scoate pe Estenssoro din Casa de Gobierno, ferindu-l de furia populară. Ovando a acceptat, dar s-a înșelat. Prima juntă formată l-a pus într-adevăr în fruntea ei. Barrientos s-a întors însă de la Cochabamba mergînd în sensul curentului revoluționar popular. Ovando a fost șeful juntei numai o oră și jumătate.

E dificil de prevăzut care va fi mersul evenimentelor din Bolivia de aici înainte. Guvernul a fost schimbat, dar s-a avut grijă deosebită pentru ca vechile structuri sociale și economice să rămînă intacte. Presa care apare la Buenos Aires consemnează în primul rînd nemulțumirea poporului bolivian față de unele nume prezente în compoziția juntei militare și față de faptul că Barrientos a confirmat atît de ușor întreg corpul diplomatic al lui Estenssoro. Observatorii politici consideră că fondul extremist al regimului nu a fost modificat și că el este la fel un exponent al cercurilor de dreapta. S-a format un așa-zis Consiliu revoluționar al poporului, cuprinzînd toate partidele de opoziție, în afară de Partidul comunist. La Buenos Aires, acest Consiliu este apreciat ca un fel de guvern ajutător al juntei militare, cu toate că pretinde realizarea unui program cu conținut popular. S-au promis alegeri democratice și libere „în foarte scurt timp". Promisiunea era foarte necesară. Ea are menirea să țină lucrurile pe loc și să dea juntei militare timp de acțiune. Aceste alegeri vor putea fi sau nu democratice și libere. Va avea însă Barrientos timp să le și realizeze? Întrebarea se pune cu atît mai mult cu cît minerii bolivieni, muncitorii în general și țăranii au refuzat pînă în acest moment să predea armele, așa cum a cerut și recomandat junta militară. Ele mai pot fi folosite. Barrientos a semnat deja o lege nouă, prin care cei ce nu se vor supune hotărîrilor juntei și nu vor preda armele vor avea de suferit măsurile respective. În acest fel, tensiunea politică din țară începe să crească. Conflictele ar putea să izbucnească din nou. Destul de curînd.

Buenos Aires, 30 noiembrie

Problema panameză

În Panama studenții au reînceput demonstrațiile împotriva statutului actual al Canalului.

În Panama istoria începe să se repete. Studenții ies din nou în stradă fluturînd steaguri panameze și scandînd „Yankei, cărați-vă acasă!" Garda Națională Panameză îi împrăștie din nou cu gloanțe, gaze lacrimogene și bastoane de cauciuc. Problemele care, în cursul primăverii trecute, au fost trecute pe planul al doilea pentru a da timp statului Panama să organizeze alegeri prezidențiale în mai și apoi Statelor Unite să organizeze alegeri generale în noiembrie, ies din nou la iveală.

Tulburările care s-au produs recent nu au avut, în sine, un caracter prea grav. Garda Națională este un mecanism militar eficient și poate face față studenților turbulenți. Însă demonstrația a reamintit că nu s-a rezolvat încă nimic între S.U.A. și Panama, cu privire la Tratatul zonei canalului din 1903.

Panama va trimite acum o nouă misiune la Washington pentru a discuta problema tratatului din 1903. Iarna trecută, problema principală s-a axat pe cererea statului Panama ca S.U.A. să accepte noi tratative în vederea revizuirii tratatului. Administrația S.U.A. s-a eschivat și a tărăgănat lucrurile, acceptînd să „discute", să efectueze „o reexaminare completă și sinceră", să „ajusteze", — dar nu să negocieze.

În miezul problemei se află revendicarea Republicii Panama care dorește să-și afirme suveranitatea și demnitatea națională. Ceea ce a nemulțumit totdeauna pe naționaliștii panamezi este prezența „pentru totdeauna" a S.U.A. în Panama, „ca și cum Statele Unite ar fi suverane pe acest teritoriu". În ce-l privește, Washingtonul este hotărît să prevîntîmpine periclitarea zonei Canalului Panama.

Recentele tulburări pot fi considerate drept un avertisment că S.U.A. și Panama trebuie să treacă neîntîrziat la tratative. Oricare ar fi forma lor, tratatul din 1903 trebuie revizuit.

(Din The New York Times)

DILEME BRITANICE

În viitoarele săptămîni cursul politicii externe engleze se va afla pe primul plan al actualităţii deoarece noua diplomaţie laburistă va fi pusă în situaţia inevitabilă de a face cunoscute alternativele pe care le oferă în problemele fundamentale ale actualei situaţii internaţionale.

Dilema principală a politicii externe engleze a fost astfel expusă în manifestul electoral al actualului partid guvernamental: „Privind lumea numai în termenii politicii învechite de forţă, întărîtaţi de pierderea imperiului şi de creşterea influenţei noilor naţiuni, conservatorii s-au preocupat în principal de construirea aşa-numitei forţe nucleare independente engleze, în credinţa vană că acest lucru va restabili influenţa noastră în treburile mondiale. În loc de a pune întreaga greutate a Angliei — adăuga manifestul laburist — în eforturile destinderii încordării internaţionale şi opririi răspîndirii armelor nucleare, conservatorii s-au mulţumit să joace un rol minor şi subordonat, lăsînd iniţiativa altora". Guvernul laburist se spunea în document, va face tot ce este posibil „pentru a soluţiona diferendele care despart acum Estul şi Vestul. Mai întîi şi în primul rînd va fi iniţiativa noastră în domeniul dezarmării". Se arăta apoi că unul din cele mai importante eforturi ale guvernului laburist va fi concentrat asupra „reînvierii moralului şi creşterii puterii Naţiunilor Unite".

În domeniul politicii mjlitare manifestul laburist preconiza înlăturarea risipei provocată de politica „duplicatului nuclear" în cadrul alianţei occidentale, revizuirea riguroasă a tuturor angajamentelor şi contractelor militare pentru a se asigura că „limitatele sume disponibile sînt cheltuite pentru acele armamente care sînt cele mai indicate în înfăptuirea politicii noastre şi a obligaţiilor noastre". Documentul se pronunţa împotriva armelor nucleare naţionale, împotriva propunerii americane cu privire la crearea forţelor nucleare multilaterale, arăta că guvernul laburist va asigura renegocierea acordurilor anglo-americane de la Nassau, şi va prezenta aliaţilor săi propuneri concrete „pentru integrarea tuturor armelor nucleare ale N.A.T.O. sub un control politic efectiv".

În ce constă iniţiativa în domeniul dezarmării? Ce se propune pentru eliminarea impasului actual? Pe ce linie se va dezvolta efortul pentru întărirea prestigiului şi rolului Organizaţiei Naţiunilor Unite? Ce înseamnă lichidarea „duplicatului nuclear" din punctul de vedere al eliminării înarmărilor nucleare? Şi tot din acelaşi punct de vedere, cu ce este mai corespunzător aspiraţiilor de dezarmare un proiect de „integrare a tuturor armelor nucleare ale N.A.T.O.". în comparaţie cu proiectul american al forţelor nucleare multilaterale? În sfîrşit, ce se înţelege prin „renegocierea acordurilor de la Nassau"? Sau cu ce se va deosebi preocuparea faţă de „mobilitatea în exterior a trupelor", de politica Suezului atît de aspru condamnată de oamenii politici laburişti? Astfel de probleme nu au fost puse în discuţia corpului electoral, acesta fiind lăsat mai mult să deducă în mod liber decît să cunoască temeinic şi exact alternativa oferită celor 13 ani de politică externă conservatoare. Unii observatori ai vieţii politice engleze au explicat asemenea poziţie prin necesitatea resimţită de conducerea laburistă de a-şi păstra mîinile libere în aşteptarea cunoaşterii situaţiei concrete moştenite pe plan economic şi militar, prin dorinţa de a aduna un număr mai mare de voturi pe seama liberalilor şi a conservatorilor şi prin existenţa divizării partidului laburist într-o aripă de dreapta atlantică şi o aripă de stînga antinucleară, grupări care nu ar fi putut fi înmănuncheate decît pe baza unei platforme mai generale, evitînd soluţiile controversate.

Evident, majoritatea redusă, rezultată din alegeri, continuă să constituie un obstacol serios în calea unor soluţii care ar reaprinde controversele din sînul grupării parlamentare laburiste, dar aceasta nu înseamnă că necesitatea unei alternative reale la politica externă conservatoare este mai puţin presantă sau că Anglia după cum se exprima un comentator în săptămînalul *Observer*, îşi poate permite luxul unei noi amînări — amînare care a constituit de fapt esenţa politicii conservatoare din ultimii ani. *Observer* este de părere că Anglia are de ales între rolul de „pensionar imperial" sau „pionier mondial". În rolul de pensionar imperial, Anglia, apreciază *Observer*, a risipit sume mari de bani mai ales în domeniul înarmărilor nucleare şi al întreţinerii bazelor militare cu scopul de a menţine „o poziţie mondială care nu mai este compatibilă cu resursele şi nevoile noastre". Anglia trebuie să se dezbare de lupta pentru un fals prestigiu „şi să-şi cîştige în locul său prestigiul real de pionier politic, social şi intelectual, rol la care o îndreptăţesc cele mai bune tradiţii ale istoriei sale". Este de remarcat că această temă, această dilemă o putem găsi atît în manifestul partidului laburist cît şi în diferite luări de poziţie ale liderilor săi, cu o diferenţă substanţială — apăsarea trecutului tinde parcă să împiedice trecerea de la recunoaşterea dilemei, la soluţionarea ei.

Într-un discurs rostit recent în Camera Comunelor, primul ministru Harold Wilson spunea că una din marile greşeli ale conservatorilor a constituit-o credinţa că posesiunea armelor nucleare conferă influenţă şi autoritate chiar „fără forţa economică şi independenţa legată de puterea economică". Şi el adăuga: „Politica militară, politica externă şi politica economică sînt faţete ale unei singure entităţi". Concluzia era comunicată după faimoasa conferinţă militaro-economică de la Chequers şi exact în momentul cînd Anglia se pregătea să împrumute trei miliarde de dolari de la bănci străine pentru a salva lira de devalorizare (1 miliard şi 70 milioane lire). Care este faţeta militară a acestei situaţii economice? În momentul actual Anglia cheltuieşte anual pe plan militar 2 miliarde lire, din care 350 milioane pentru întreţinerea bazelor din Asia de sud-est, Orientul Mijlociu, Africa. Deşi concluziile consfătuirii de la Chequers urmează a fi dezvăluite treptat, pînă în primăvară, s-a observat că, spre deosebire de manifestul laburist, nu problema dezarmării urmează a fi pusă pe primul plan al iniţiativelor guvernului laburist ci problema „întăririi alianţei atlantice, a eficienţei ei". În acest scop Harold Wilson, fără să dea precizări mai ample a arătat că Anglia este gata să participe la un sistem nuclear colectiv al N.A.T.O., denumit Forţa nucleară atlantică, aducînd drept contribuţie cele 180 de bombardiere „V", submarinele nucleare engleze dotate cu rachete Polaris americane, şi asigurînd totodată o anumită participare la flota de suprafaţă cu echipaj mixt prevăzută în formula americană a forţei multilaterale. O mică socoteală arată că întreţinerea bombardierelor costă anual 170 milioane lire, submarinele cu rachete Po-

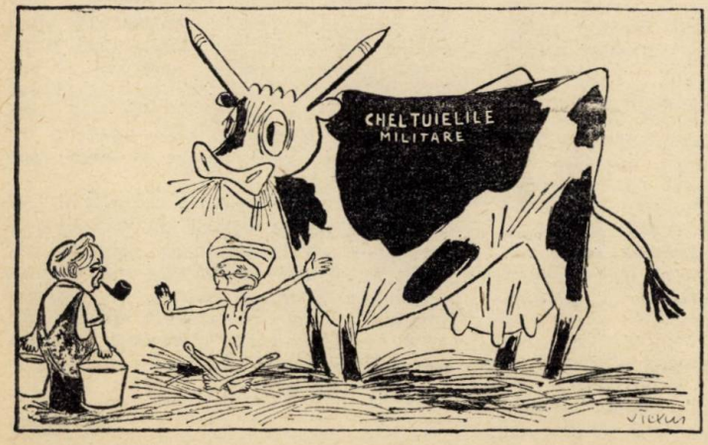

Home către Wilson:
— Nu te atinge de ea, că e sfîntă!...
(Din New Statesman)

laris vor costa 250 milioane lire (este posibil ca unul din cele cinci submarine incluse în acest total să nu se mai construiască) sume la care trebuie adăugat costul participării la navele de suprafață. S-ar putea ca acest lucru să fie mai puțin costisitor decît participarea în paralel cu o flotă engleză de submarine la proiectul americano-vest-german al forțelor nucleare multilaterale, dar din punctul de vedere al eliminării balastului cursei înarmărilor, al apăsării sale asupra resurselor britanice nu se poate spune că formula reprezintă o alternativă reală față de vechea politică. Este drept că primul ministru englez a arătat că un principiu fundamental al propunerilor engleze privind capacitatea militară a N.A.T.O., și mai ales politica nucleară a alianței, va fi: „tot ceea ce vom întreprinde, nu numai că nu trebuie să facă proiectele de dezarmare mai dificile, dar pe măsura posibilităților, să contribuie activ prin propunerile de apărare ca aceste proiecte să fie mai ușor de înfăptuit". Este greu de apreciat, pe baza faptelor cunoscute pînă acum, în ce mod se va putea asigura compatibilitatea între înființarea unei largi flote atlantice compusă din submarine și nave de suprafață, care să circule cu rachete strategice pe diferite oceane, între integrarea, pe această bază, a politicii nucleare a membrilor N.A.T.O. și cerințele excluderii armelor nucleare, atît din domeniul militar cît și cel politic, care trebuie să constituie țelul oricărei preocupări de dezarmare. Trebuie adăugat că această poziție engleză, care ține seama în primul rînd de considerente financiare minimale și de „avantajele militare" care s-ar putea oferi în schimb Angliei în cadrul „unui aranjament mai larg" (Wilson), este supusă unor presiuni puternice contrarii. Republica Federală Germană vede în ea „o ofensă adusă principiului egalității", iar Franța o consideră drept o altă variantă a planurilor de dominație anglo-saxone în N.A.T.O. Corespondentul lui *Times* la Washington relatează că în capitala Statelor Unite luîndu-se act de ideile formulate de premierul englez, există impresia că el va trebui să facă față unor „tocmeli grele" cu președintele Johnson și pînă la urmă „va rezulta o participare britanică la forțele nucleare multilaterale ca parte a unui compromis mai larg". Și în condițiile în care Statele Unite au plătit un miliard dolari, iar R. F. Germană 500 milioane pentru salvarea lirei, toți observatorii sînt de acord că nici Harold Wilson nu este în situația de a face față unei tocmeli grele pe picior de egalitate, nici Lyndon Johnson gata să-și asume partea cea mai mare a compromisului. „Fața" economică este destul de umbrită pentru ca să nu fie influențate și celelalte două: politică și militară.

Am văzut că în manifestul laburist este exprimată preocuparea pentru autoritatea morală și rolul Națiunilor Unite, pentru stabilirea pe o bază nouă a relațiilor cu noile țări independente. Din primele zile ale guvernării laburiste luarea de poziție împotriva politicii minorității rasiste din Rhodesia de sud și reglementarea care a facilitat independența Rhodesiei de nord a avut un ecou pozitiv la O.N.U. și în țările independente. A început chiar să se vorbească de noi inițiative constructive în Orientul Mijlociu. Or, două episoade semnificative — Congo și Africa de sud — au venit să ridice semne de întrebare. În ziua cînd s-a aflat că Anglia a pus la dispoziția avioanelor americane care transportau trupele de paraşutişti în Congo, baza sa militară din insula Ascension, deputatul laburist Driberg, membru al aripii de stînga, a întrebat pe reprezentantul Ministerului de Externe dacă ministrul englez „va ridica în Consiliul de Securitate ultimele evenimente din Congo ca o amenințare la adresa păcii". Evident, reprezentantul ministerului a răspuns că „guvernul nu consideră aceste evenimente drept o amenințare la adresa păcii". Dar secretarul general al O.N.U. a condamnat folosirea intervenției militare străine în Congo și a recomandat să se recurgă la Consiliul de Securitate. În legătură cu aceasta au fost puse cîteva întrebări în presa engleză: cum contribuie poziția engleză față de aceste evenimente la întărirea autorității O.N.U.? Ce presiuni s-au putut exercita asupra guvernului laburist, și de către cine pentru a-l pune atît de curînd într-o poziție jenantă față de O.N.U., față de noile țări independente și față de aripa stîngă a partidului laburist?

Recent premierul englez a anunțat în Camera Comunelor aplicarea embargoului asupra exportului de arme către regimul rasist din Africa de sud și revizuirea contractului cu privire la furnizarea de 16 avioane de tipul Buccaneer. După cîteva zile însă, în care timp s-a arătat din surse sud-africane că în cazul anulării contractului baza militară engleză de la Simonstown (Africa de sud) va fi lichidată, în parlament s-a anunțat că totuși cele 16 avioane vor fi livrate, dar altele nu vor mai fi trimise.

Această alternanță de elemente noi și vechi care se succed cu repeziciune nu este întîmplătoare. O vom găsi proiectată într-o perspectivă mai amplă în discursul rostit în Camera Comunelor, după consfătuirea de la Chequers, de însuși premierul englez. Între un paragraf în care se vorbește despre importanța dezarmării și altul despre importanța asigurării securității internaționale prin intermediul O.N.U. se spune: „Într-o lume în care centrul de greutate se deplasează tot mai mult în afara Europei noi trebuie, nu numai noi singuri, ci împreună cu aliații noștri, și mai ales cu Commonwealthul, să asigurăm că vom avea puterea și mobilitatea de a acționa rapid pentru a împiedica tulburările mici să devină mari..." În același paragraf se anunță că Anglia va prezenta în legătură cu aceasta, planuri concrete la Washington, mai ales în privința Malayeziei. Cînd te gîndești că tocmai cazul Malayeziei a fost folosit de un publicist englez în *Observer* pentru a ilustra modul în care politica militară inspirată de spulberatul vis imperial devine o piedică în calea unei politici raționale în conformitate cu cerințele epocii și necesitățile reale ale Angliei! El arăta că „necesitatea" menținerii bazei militare în Malaya a servit drept justificare luării de angajamente politice și în general formulării politicii externe engleze în această regiune, pentru ca apoi aceste angajamente politice să fie folosite la rîndul lor drept justificare pentru menținerea bazei militare și așa mai departe într-un cerc vicios continuu, costisitor și primejdios pentru pace.

Din paragraful sus-amintit al discursului premierului englez observatorii au reținut două idei importante: încercarea de a se pune la punct un mecanism de acțiune colectivă pentru intervenția militară în situațiile interne din alte state, în primul rînd în țările din „afara Europei", adică în țările foste colonii sau în cele cu statut colonial, mecanism în care Anglia să joace un rol preponderent datorită rețelei de baze vechi și noi și experienței; concepția noului guvern englez, sau numai a unei părți din guvern, că „centrul de greutate se deplasează tot mai mult în afara Europei".

În ce privește prima idee, ziarul *Observer* a fost clar, scurt și concluziv și de aceea mă voi mărgini să-l citez: „Atît timp cît nu vom rupe în mod clar și convingător cu vechea noastră politică, bazele — și chiar eventualele lor înlocuitoare militare cum sînt forțele navale speciale — (exact ceea ce se ascunde în spatele mobilității preconizate acum — n.n.) se vor dovedi nu numai foarte costisitoare, dar pur și simplu contraproductive. Stigmatul politic al vestigiilor imperialismului ne va împiedica pur și simplu să avem un rol nou".

În ce privește a doua idee, ea poate fi considerată o subdilemă mai veche a politicii externe engleze, care s-a reflectat în diferite alternative, mai întîi Europa sau Imperiul, apoi Europa sau Commonwealthul și acum, unde este centrul de greutate, în Europa sau în afara ei. Se pare că guvernul laburist a făcut alegerea în această privință și astfel s-ar explica după părerea unor observatori aplicarea fără menajamente a suprataxei tarifare, care a lovit și în adversarii din Piața comună și în prietenii din zona liberului schimb, intenția de a anula proiectul Concorde, precum și declarația premierului Wilson de condamnare a oricărui proiect nuclear vest-european care înseamnă implicit și un semnal de luptă împotriva politicii franceze. După vizita lui Gordon Walker la Bonn și cearta izbucnită acolo între el și ceilalți participanți la sesiunea Uniunii Europei Occidentale, după ciocnirea dintre reprezentanții Angliei și membrii A.E.L.S. cu prilejul sesiunii de la Geneva, și mai ales după enervarea vizibilă provocată de discursul lui Harold Wilson privind forțele multilaterale în cercurile oficiale vest-germane, Walter Farr de la *Sunday Telegraph* aprecia că „în viitoarele săptămîni este de așteptat un nou și acut declin în relațiile dintre Anglia și cea mai mare parte a țărilor Europei occidentale..." Și ca o primă confirmare a acestei constatări și poate și ca o subliniere că problema centrului de greutate este o chestiune mai complexă, a apărut ceea ce domnul Wilson personal a calificat drept „un formidabil atac speculativ care a fost organizat împotriva lirei sterline în anumite centre continentale". Dar tot din aceste centre continentale plus Statele Unite au fost contractate principalele împrumuturi care au salvat lira de devalorizare dar care au creat noi obligații și puncte vulnerabile pentru Anglia. A fost introdus totodată un nou element care afectează serios politica externă.

Va dori oare partidul laburist și va putea — ținînd seama de majoritatea redusă — să înfăptuiască alegerea cerută de cercuri importante ale opiniei publice engleze și impusă de situația balanței? Sau va mai fi nevoie de încă o consultare electorală înainte de a primi răspunsul?

Totul este posibil.

N. LUPU

DE LA VENEŢIA

Roma
Via Appia
Antica

LA NAPOLI

Orice cizmă, ca s-o încalţi, o tragi de urechi. Una din urechile Italiei e Tarvizio, oraş de frontieră spre Austria, cocoţat pe o culme a Alpilor. Şinele de fier lunecă pe viaducte şi pătrund în pîntecele munţilor prin tunele lungi ca să iasă iar la lumină pe margini prăpăstioase sau pe malul unor lacuri limpezi suspendate pe înălţimi.

Veneţia

Serpentina coboară repede dar cînd eşti în tren nu-i simţi panta şi te trezeşti deodată la şes. În gări se aude o limbă ciudată, aproape cunoscută. Parcă o înţelegi dar mai mult o intuieşti: italiana. Sîntem aproape de Veneţia. Mai e puţin. Fiecare îşi imaginează o Veneţie a lui. Mi-o închipuiam ca o mulţime de insuliţe apropiate una de cealaltă, un fel de Japonie mică. Insuliţe cu maluri înalte, pe care casele isteţilor neguţători veneţieni le domină prin bogăţia trecutului lor. Dar Veneţia pare mai curînd invenţia mitologică a unei zeităţi capricioase şi plină de fantezie care a făcut să ţîşnească oraşul din ape ca o fîntînă arteziană de piatră.

Case înalte cu multe etaje, care-şi scaldă porţile ruginite, temeliile şi treptele de piatră în apa canalelor. Castele verzi, albe, cărămizii, roz şi fumurii; cu coloane, cu statui, cu fresce, cu blazoane, cu balcoane sculptate şi pline de flori. Străduţele strîmte şi întortocheate numite „calle", pe care veneţienii calcă la fel ca ceilalţi pămînteni, se întretaie sau merg paralel cu străduţele „rio", canalele, peste care podurile sînt un fel de trăsură de unire între ortografia de uscat a oraşului şi în apa cărora se afundă, nu ştii pînă unde, temelia clădirilor. Gondolele trec lin şi apa clipoceşte lovindu-se de zidurile caselor roase de vreme şi înverzite de muşchi. Toate aceste „rio" şi toate aceste „calle" încep şi se termină în Canalul Grande, iar străduţele strîmte şi întortocheate se învîrt pe insulă ca un fir foarte încîlcit, plin de noduri — pieţele.

Veneţienii au săpat canalele pentru ca să-şi apere libertatea, dar asta nu i-a scutit nici de năvălirile barbarilor şi nici de dominaţiile străine, deşi poporul a luptat eroic iar dogii lui erau iscusiţi strategi şi diplomaţi. Hărţuiţi de turci pînă a le deveni tributari, dominaţi cînd de francezi cînd de austrieci, după foametea şi holera din 1848, republica veneţiană ostenită a aderat printr-un plebiscit la regatul Italiei.

Peste istoria zbuciumată de 1500 de ani a oraşului domină, calme, catedralele, palatul dogilor, castelele prinţilor şi pieţele cu porumbei.

Dis-de-dimineaţă, cînd Veneţia mai doarme încă, îţi vorbesc de trecutul ei doar zidurile cariate de ape dar încărcate cu flori proaspete, adevărate grădini suspendate, în ghivece, pe balcoane. După porţi grele de fier forjat se zăresc curţi liniştite, cu dale şi scări de marmură albă, care duc la intrări somptuoase, înnegrite de vreme, acoperite cu iederă încă verde şi ganguri spre poarta mare de grilaj ruginit, de unde se văd printre gratii gondolele de pe canal.

Pentru turistul grăbit, Veneţia e sclipire de apă şi lumină, ziua, seara şi în întunericul nopţii — un joc neînchipuit de lumini şi reflexe tremurătoare, iar cîntecul gondolierilor, leac pentru spleenul celor care-şi caută aici liniştea.

Dacă priveşti peste carnavalul veneţian, vezi însă că şi aici viaţa localnicilor îşi urmează cursul ca pretutindeni, cu multă muncă, poate mai multă şi mai grea decît în alte locuri. Aceeaşi gondolă cu baldachin care a plimbat seara îndrăgostiţii devine ziua căruţa cu care-şi mută cineva o gospodărie mizeră pe alt mal. Vapoare-tramvai duc lumea la fabrici, gospodinele la piaţă şi pe copii, care ştiu de mici că nu trebuie să se înece, la şcoală. Elevii aşteaptă din vreme la debarcader ca să nu întîrzie.

Gondolieri lăptari, zarzavagii şi pîinari descarcă sticlele, zarzavaturile şi pîinea pe un trotuar unde refluxul a uitat să-şi sugă apele. Dintr-o fereastră, o dată cu obloanul trintit de perete, ţîşneşte o voce de tenor. Pe „callele" înguste ca pe nişte canale uscate castagnetele tocurilor de la pantofii fetelor fac pe băieţi să întîrzie cu o privire.

La fiecare sută de metri se vinde „pizza" (un fel de plăcintă) şi amintiri pentru turişti. Aproape tot atît de des apar pieţe mici, pătrate, cu tarabe în faţa catedralelor, în umbra cărora şi-au ascuns comorile de artă Mantegna, Tizian, Belini, Giorgione, Veronese...

În ciuda vapoarelor-tramvai, a şalupelor-taxi şi a bărcilor-camioane de aprovizionare, canalele şi străduţele, catedralele şi gondolele, palatele şi podurile păstrează farmecul Veneţiei, una din cele nu ştiu cîte minuni ale lumii, născută, ca Afrodita, din spuma mării.

Trenul străbate acum Apeninii şi-mi vine în minte ceva citit de mult, de foarte mult: „De la Apenini la Anzi", un capitol din „Cuore" de Edmondo de Amicis. Povestea micului Marco din Apenini plecat singur în lume pînă în Anzii Americii ca să-şi regăsească mama emigrată peste ocean. E povestea adevărată a multor italieni care din pricina şomajului emigrează şi astăzi peste mări şi ţări ca să-şi poată găsi de lucru.

Verona

O staţie: Verona, oraşul lui Romeo şi al Julietei lui... Nu se poate trece pe aici fără o mică oprire. Iată-mă deci într-o aripă veche a oraşului, în fosta casă a Capuleţilor. În curtea înconjurată de galerii cu coloane, o capelă mică şi o fîntînă. Ghirlande de verdeaţă şi boschete de flori roşii. Cobori pe trepte de piatră bătătorite şi strîmbe într-un mic cavou în mijlocul căruia se află un sarcofag de piatră: „Tomba di Giulietta".

Unii pretind că Julieta n-ar fi existat în realitate şi că povestea ei ar fi doar o legendă, dar cînd ieşi din nou la lumină te întîmpină bustul lui Shakespeare al cărui chip iscoditor te priveşte în ochi de parcă te-ar întreba „tu ce crezi?". Pot deruta puţin şi tablourile pictate pe pereţii galeriei pentru a înfăţişa pe Romeo şi Julieta aşa cum şi i-au imaginat diferiţi pictori din diferite timpuri. Într-unul, Romeo are barbă şi e trubadur, în altul apare în armură medievală, iar în alt tablou un Romeo adolescent,

frumos, eternul îndrăgostit. Într-un cadru, Julieta e o castelană blondă, în altul e o fată simplă cu părul negru... Cum au arătat în realitate cei doi îndrăgostiți nu poți ști, dar sigur este că iubirea lor nu a fost o legendă, ci un adevăr viu ca o flacără care dăinuie și astăzi și pe care-l confirmă inimile tinere și fidele ale îndrăgostiților de pretutindeni și din toate timpurile. „Il baccio", sărutul, este cel mai cunoscut dintre tablourile care-i înfățișează.

Florența

Dar Verona a fost doar un popas pentru a ajunge în orașul atît de frumos numit „Splendidissimo". Florența, orașul lui Michelangelo Buonarotti, al lui Leonardo da Vinci și al lui Raphael, este un tezaur plin de comorile fără seamăn ale Renașterii italiene, care în domeniul artelor a fost poate mișcarea cea mai fecundă din cîte a cunoscut omenirea.

La fiecare pas întîlnești în Florența mărturiile Renașterii într-o împletire ciudată cu vestigiile întunecatului Ev Mediu și viața trepidantă a Florenței de azi. Hotelurile moderne, barurile, birturile și restaurantele, marile magazine și prăvăliile de legume și fructe se strecoară printre monumentele trecutului, între zidurile crenelate și turnurile încîlcite, între clopotnițele bisericilor și mînăstirilor și între vestitele palate devenite azi muzee. Au rămas doar o amintire, consemnată de cronici, grămezile de gunoaie de pe străzile Florenței, bandele de hoți și ucigași mascați, care atacau cu pumnale otrăvite trecătorii, ziua nămiaza mare, și ciuma, spaima florentinilor refugiați prin biserici ca să implore mila, să aducă ofrande, să mai petreacă, țesînd intrigi, răspîndind fără să-și dea seama molima.

Piața Signoriei, cu grandiosul ei Pallazzo Vecchio, cu maestuosul palat al Signoriei, o fîntînă și nenumărate statui sub cerul liber, era centrul politic al orașului. Aici se aduna poporul la serbări și tot aici în momente de primejdie. În fața fîntînii, o piatră cu inscripție veche arată locul unde a fost ars de viu aprigul călugăr Savonarola. În alte locuri din Florența se ardeau pe rug „vrăjitoarele" și ereticii. Condamnații de drept comun erau spînzurați în afara zidurilor cetății.

Zidul medieval a fost depășit de mult de clădirile orașului. Au mai rămas totuși din el frînturi care se adaugă astăzi comorilor trecutului, ca o atracție în plus pentru turiștii străini.

Din înălțimea pieței Michelangelo se vede întreaga Florență. Domul cu clopotnița lui construită de Giotto, rîul Arno cu vestitul său Ponte Vecchio, palatele, catedralele și peste toate — proiectată imens pe albastrul cerului — statuia lui David, copie fidelă după celebra operă a lui Michelangelo.

Pe o stradelă veche de sute de ani e casa în care a trăit însuși Michelangelo. Aceleași dale roșii pe care a călcat el, o masă, mobile și lăzi florentine. Pe ziduri, cîteva fresce cu care marele sculptor și-a împodobit casa și în încăperi o expoziție temporară cu desenele lui. Pe o scară îngustă urci într-un mic foișor de unde Michelangelo cuprindea adesea cu privirea întreaga Florență. Încăperile, mobilele păstrate, întreaga atmosferă și mai ales schițele și desenele ieșite din mîinile lui îți amintesc copleșitor personalitatea genialului artist.

Într-o cameră, pe un postament se află un bust, bustul unui om slab și bătrîn. În sufletul meu l-aș fi dorit de mărimea generoasă a statuilor lui gigantice.

Înconjurat de trei statui reprezentînd cele trei arte — Sculptura, Arhitectura și Pictura — mormîntul lui Michelangelo se află nu departe de casa Buonarotti, în catedrala Santa Croce, pictată în mare parte de Giotto. Tot aici sînt înmormîntați și Niccolo Machiavel, Galileo Galilei, Gioachino Rossini. Un mormînt simbolic, acel al lui Dante Alighieri. Expulzat pentru ideile sale înaintate din Florența în care s-a născut și pe care a iubit-o, autorul „Divinei Comedii" a murit la Ravenna, ai cărei locuitori se mîndresc și astăzi că cetatea lor a primit pe nemuritorul poet al Italiei, făuritor al limbii literare moderne.

Departe de lumina strălucitoare a Mediteranei, Florența te orbește și te copleșește prin comorile ei imense de artă, prin operele lui Tizian, Leonardo da Vinci, Raphael Sanzio, Fiorentino Giotto, Botticelli, Michelozzo, Donatello și ale multor altor mari artiști peste care se înalță opera lui Michelangelo, gigantul Renașterii italiene.

Urmărind aceste semețe culmi ale artei, imortalizînd măreția omului, turistul zilelor noastre nu mai reține trăsăturile Florenței moderne, centru industrial, comercial și de cultură, cu blocuri, magazine și cu o populație activă care trăiește ritmul marilor orașe moderne.

Părăsind nordul învesmîntat în culorile ruginii ale toamnei, peisajul se schimbă cu cît înaintezi spre sud, amintind din ce în ce mai mult prin lumina lui de gingașul tablou al lui Botticelli: „Primăvara".

Cupola bisericii Sf. Petru

Roma

Am ajuns la Roma. Ca turist romîn, am avut aici, mai mult ca oriunde în Italia, sentimentul revederii cu locuri și oameni cunoscuți din legendele copilăriei, din albume și... din istoria antică: Tiberiu și Caius Gracchus, ambițiosul Cezar, incendiatorul Neron și cuceritorul Ulpius Traianus, poetul dragostei, Ovidiu, și atîția alții, desenați și sculptați în togă și în zale.

Iată Coliseul, Forul roman și Capitoliul aievea, construite în piatră și durabile cît legenda lor neverosimilă, săpată în mintea și în sufletul copiilor de școală.

Mai încolo zărești arcurile de triumf ale lui Titus, Septimiu Sever și Constantin cel Mare, nu departe de columna lui Traian, văduvită de împărat și recăsătorită cu nu știu ce sfînt înțolit în straie preoțești, în vreme ce vestitul împărat, fără coloană, stă resemnat pe un biet soclu într-un parc. Iată și lupoaica cu gemenii de bronz din secolul V înaintea erei noastre, dar identică cu cea din piața Dorobanți; Via Appia Antica leagă Roma de mare. Pe ea au mărșăluit vechile legiuni romane victorioase spre inima imperiului, după ce au presărat țările Europei și Africii cu cetăți și morminte care amintesc prin ruinele lor un trecut real și nu doar o istorie inventată.

Peste tot acest vacarm antic, palmierii verzi și-au îmbrăcat coliere de fructe îngălbenite, chiparoșii aruncă prin frunzișul des ocheade înflăcărate — florile roșii, mandarinii își poartă mîndri fructele de aur, și pinul, renumitul pin italian, cu frunzișul ca o umbrelă, înfrumusețează în același timp și vechiul și noul.

Roma catolicismului începe de la catedrala Sf. Petru și ține pînă sus, la Vatican, fiind înconjurată din toate părțile de vechi ziduri crenelate — imagine a Evului Mediu. De aici a pornit inițiativa cruciadelor, aici a fost declarată eretică descoperirea lui Galileo Galilei, de aici s-a dezlănțuit teroarea inchiziției.

Limitat la o colină a Romei, Vaticanul s-a transformat în mare parte în muzeu, un muzeu cu imense comori de artă în care abia apuci să parcurgi în grabă, într-o zi întreagă, camerele lui Raphael, apartamentul familiei Borgia și Capela Sixtină cu nemuritoarele opere ale lui Michelangelo, dintre care în mod cu totul deosebit te impresionează „Creația omului", „Profetul Eremia" și mai ales „Isus" din „Judecata de apoi", în care Nazariteanul este înfățișat pentru prima oară nu ca martir sau judecător, nu ca un sfînt umil și resemnat, ci ca un luptător pentru dreptate: puternic, calm, hotărît și mai ales uman. Scenele biblice pictate de Raphael introduc în tematica bisericii catolice inedit culorii, pasiunile și clocotul realist al vieții laice.

Treci prin săli cu statui elene și romane sau cărți și manuscrise lucrate cu migală. În galeria Borghese — statuia Paulinei Borghese realizată de sculptorul Canova și „Davidul" lui Bernini.

Panteonul, unde se află înmormîntat Raphael Sanzio, te face să te gîndești la soarta lui Leonardo da Vinci, despre care se știe doar că a fost aruncat în groapa comună a săracilor dintr-o provincie franceză.

Peste tot catedrale, biserici și palate, fîntîni arteziene care scaldă naiade de piatră, și piețe care se deschid deodată la capătul străduțelor înguste. Piața del Popolo cu obeliscul ei cunoscut, Piața Veneția cu nesfîrșite trepte care urcă spre o statuie ecvestră, Piața Spaniei cu flori și dragoste, cum spun italienii, Piața di Trevi unde fîntîna în cascade țîșnește la picioarele statuilor...

Cele mai multe sînt construite după planurile lui Michelangelo, împodobite cu statui de Bernini care dau și mai mult farmec caselor vechi de piatră și legende. În casa Fornarinei, iubita lui Raphael, se află astăzi o „trattorie", un fel de bîrt în care obișnuiesc să se adune la masă și să petreacă artiștii Romei secolului XX. Creația lui Michelangelo e atît de vie, încît ajungi să înțelegi și gestul nestăpînit al genialului artist care, terminînd statuia lui „Moise", a izbit cu ciocanul în genunchiul desăvîrșitei sale opere, cerîndu-i revoltat suprema perfecțiune : „Vorbește !"

Biserica se adaptează și ea tot mai mult tehnicii și ritmului vieții moderne. Călugărițe la volanul mașinii, călugări ale căror sutane fluturâ ca niște aripi negre în goana motocicletelor, iar în catedrale, nevăzute microfoane electronice amplifică la infinit vocea predicatorului. Sfinții împunători de piatră și martirii desculți de pe socluri, patinați de vreme, și-au împrospătat aureolele cu lumina albăstrie a neonului.

Parcă ignorînd monumentele trecutului, italienii trec pe lîngă ele văzîndu-și grăbiți de treburi. O Romă nouă cu case-bloc și autostrade, cu uzine și mari magazine, cu școli și institute de învățămînt, cu cinematografe, teatre și localuri de petrecere, închide poarta trecutului, trăiește intens prezentul și privește cu nădejde spre viitor.

În apropierea Romei, cele o sută de fîntîni arteziene din parcul în terase ale palatului d'Este, povestesc parcă misterele vilei, îngînînd în căderea lor o melodie de basm, liniștitoare și dătătoare de inspirații.

Străbătînd coasta mării Tireniene treci prin cutele naturale ale carîmbilor cizmei italice care-ți oferă acut spectacolul cerului unic, mediteranean.

Napoli

După Gaeta vine Napoli.

Casele feudale cu turnuri cilindrice lipsite de ferestre și în jurul lor, frematătoare, viața napolitanilor, pasionată și locvace, nepăsătoare și agitată în același timp.

Situat în amfiteatru pe înălțimile unui golf minunat, Napoli, unul din cele mai mari porturi, centru comercial și turistic al Italiei, a fost întemeiat de coloniștii greci care l-au numit Parthenope, după numele sirenei din legenda lui Ulisse. Romanii au venit mai tîrziu, atrași de frumusețea și bogăția locului. Aici a scris Virgiliu *Georgicele* și tot aici a cerut el să fie înmormîntat.

Pe cheiurile înalte ale portului sînt întinse la soare plasele imense ale pescarilor, iar deasupra străzilor înghesuite între case vechi cu patru-cinci etaje fluturâ rufele atîrnate la uscat.

Ospitalieri și politicoși, comunicativi și iuți la ceartă, napolitanii sînt gata oricînd să-și uite supărarea, să-și zîmbească și să-și arunce o vorbă de duh într-o limbă ce pare mai dulce, mai muzicală decît italiana de nord.

Între tarabele unei străzi supraaglomerate, gunoaiele stau maldăre, iar la ușa unei dughene mizere cîțiva copii nepieptănați, murdari și cu cearcăne, beau pentru cîțiva gologani, în picioare ca la bar, supă caldă de caracatiță. Aceiași Mario, Pepe sau Niccolo care au ajutat trupelor lui Garibaldi în lupta lor pentru unificarea Italiei, aceiași Mario, Pepe sau Niccolo care au participat cu înflăcărat patriotism la lupta de rezistență a italienilor din sud împotriva fascismului și au căzut eroic pentru libertate, și pentru care guvernul italian își propune să ridice un monument închinat „Micului vagabond napolitan", aceiași Mario, Pepe și Niccolo care hoinăresc pe străzi cerșind cu insistență :

— „Sînteți senior, se vede. Fiți generos ca un mare senior și dați-mi și mie ceva !"

Catolici prin educație, napolitanii privesc totuși lucid biserica și păcatele reprezentanților ei, admiră celebrele tablouri ale lui Pieter Breughel, „Parabola orbilor" și „Mizantropul", care satirizează cu toată cruzimea biserica oarbă și se găsesc în bogatul muzeu napolitan din fostul palat Capodimente.

Pompei

Seara, golful este conturat de ghirlande de lumini care pornesc din port pînă sus, peste oraș. Acolo e craterul Vezuviului, a cărui lavă a îngropat acum aproape 2 000 de ani Pompeiul, orașul mut, care vorbește astăzi trecătorului prin fiecare piatră despre un trecut strălucitor, pierit într-o noapte de spaimă. Mergi prin Pompei ca într-o legendă de mult povestită și deodată te simți aproape de oamenii care au trăit altădată aici, de care ți se pare că te-ai despărțit abia ieri.

Calci pe același caldarîm care sună sub piciorul tău ca și în anul 79 al erei noastre, cînd îl făcea să răsune sandalele romane. Un caldarîm din pietre mari care se îmbucă atît de bine încît par o singură bucată. Trotuarele sînt mai înalte și la capetele străzilor vezi pietroaie mari ovale (puse în așa fel încît roțile înalte ale carelor romane să le cuprindă între ele). Pe străzile mai circulate roțile carelor au săpat șanțuri în piatră. Pe aici erau prăvăliile, și mai vezi și astăzi înfipte în tejghelele de piatră vase mari de lut ars care indică localurile unde se puteau servi băuturi calde. Liniște, iederă, mușchi și buruieni în Pompei. Peste această liniște apare ciudat de reală brutăria cu pietroaiele imense care măcinau grîul și cuptorul ei. Băi cu bazine și căzi în care curgea apă caldă și în ale căror firide parcă ai vrea uitat vreun cearșaf ud, o podoabă sau o sandală romană. Țevi de apă cățărate pe ziduri cu robinete la capăt așteaptă poate să vie instalatorul să le repare. Amfore de lut ars sînt rînduite lîngă ziduri de mîini străine celor care le-au purtat atît de elegant pe umăr. Totul și toate evocă cu putere viața, pe aceste locuri moarte.

Se pare că erupția Vezuviului i-a surprins pe pompeieni în campanie electorală, căci pe zidurile orașului unde a rămas tencuiala poți vedea scris cu litere mari „Votați pe Aureliu, cetățean demn al cetății". Printre ruine te surprinde cîte o locuință aproape intactă. Aici e casa lui Menandru, colo casa

Florența.
Serbare nocturnă în Piața San Marco

Vetti cu frescele colorate, păstrate întocmai, mai încolo casa Cupidonilor de aur. Treci prin porți ca sub arcuri de triumf și deodată îți apare în față renumitul For roman. Apoi iar ruine de temple, ruine de case și deodată un mozaic de o frumusețe unică, cu pietricele de un roșu aprins (roșul pompeian) între mici cuburi albe și albastre : e casa Faunului care te primește de la intrare cu un mozaic pe care scrie „Ave" (Bun venit).

Pretutindeni liniște, o liniște neliniștitoare. Din cînd în cînd, vocea ghidului pronunță numele arcurilor, porților sau al caselor, cu tonul profesorilor de latină.

Printre ruinele roșietice apare ca fundal un cer de un albastru neverosimil și cînd crezi că ai ajuns la capătul orașului se deschide o nouă stradă în pantă, care are în vîrf un bazin de apă și fîntînă în mozaic colorat, de unde se alimenta cu apă întreg orașul. După multe ore de mers nu mai auzi ghidul, ești parcă numai tu cu cerul și ruinele unei vieți care devine aproape prezentă. Aștepți să-ți apară un pompeian cu togă care să te salute cu un „Ave", continuîndu-și drumul fără să observe dacă i-ai răspuns ori nu. Dar nu apare nimeni și, fără să-ți dai seama cum, ajungi sub Poarta Marină ca într-un tunel, calci pe ultima frîntură de caldarîm antic și ieși iar în piața de unde ai început miraculoasa călătorie în timp.

Pe coastă drumul se strecoară între mare și roci. Din cînd în cînd ruinele unei fortărețe sau ale vreunui castel.

Măslinii au fructele verzi, e vremea cînd se coc portocalele și lămîile, grădinile sînt pline de flori. Șoseaua trece prin piețele unor stațiuni balneo-climaterice. Din verde translucid marea devine pe nesimțite albastră, apoi neagră. Becurile, sclipind peste apă, luminează fișii de plajă pînă la o cotitură a șoselei, între munți, unde drumul îi întoarce mării spatele.

Dorina RĂDULESCU

Membri ai asociației internaționale de studii sud-est europene despre:

REUNIUNEA DE LA BUCUREȘTI

La Casa universitarilor din Capitală au loc ședințele sesiunii de lucru a Asociației internaționale de studii sud-est europene (A.I.E.S.E.E.). Creată ca urmare a unei propuneri a țării noastre, sprijinită de U.N.E.S.C.O., asociația își lărgește necontenit activitatea, devenind un important for de cercetare a istoriei și vieții din această parte a lumii. Reuniunea actuală întrunește oameni de știință din aproape douăzeci de țări, printre care Grecia, Bulgaria, Iugoslavia, Franța, Austria, Liban, Ungaria, Uniunea Sovietică, Anglia, S.U.A., R. P. Romînă.

Iată cîteva declarații făcute redactorului nostru Radu Varia de unii participanți în legătură cu problemele dezbătute la actuala sesiune și cu stadiul cercetării problemelor sud-estului european, în țările lor.

DENIS ZAKYTHINOS
(Grecia)
președintele A.I.E.S.E.E.

— Actuala reuniune a biroului asociației, lărgit cu cîțiva membri ai Comitetului internațional și cu specialiști din mai multe țări, își propune să se ocupe, în afara unor chestiuni de administrație, de două probleme mai importante: *organizarea primului Congres internațional al asociației, la Sofia, în august-septembrie 1965, și constituirea comisiilor de studii* (arheologie, artă postbizantină, iluminism etc.).

Ca și celelalte țări balcanice și Grecia are instituțiile ei specializate de cercetare în acest domeniu. Cea mai importantă este, desigur, *Institutul de studii al Peninsulei Balcanice*, care publică o serie de documente și un periodic internațional („Balkan-studies"), editat în limbile engleză, franceză și germană. De istoria balcanică se ocupă, de altfel, multe periodice grecești, începînd cu vechiul *„Buletin al societății de istorie și etnologie a Greciei"*. Avem de asemenea o revistă specială pentru studii comparative de folclor și tradiții populare balcanice: *„Loografia"*.

Contactele personale și cordiale dintre oamenii de știință romîni și greci, întărite după *Colocviul internațional de civilizații balcanice* de la Sinaia, din 1962, găsesc acum la București un prilej de rodnică dezvoltare.

ANDRÉ MIRAMBEL
(Franța)
vicepreședinte al A.I.E.S.E.E.

— Reuniunea organizată de dv. pregătește un congres de importanță deosebită pentru studiile sud-est europene. Țările din această zonă geografică au un rol de bază în dezvoltarea studiilor sud-est europene, dispunînd de material și de perspectiva națională. Interesul pentru acest domeniu e viu și la Paris, unde funcționează mai multe institute specializate, ce pregătesc tineri cercetători: Școala de limbi orientale, Institutul de limbă romînă de la Sorbona, Institutul neoelenic, Institutul de studii slave, Institutul de turcologie etc.

A. F. MILLER
(U.R.S.S.)

— Acordăm o atenție specială studiilor privind sud-estul european. Monografiile și lucrările pe diferite teme — din acest domeniu, editate de *Institutul de studii slave* din Moscova și *Institutul de istorie* al Academiei de științe a U.R.S.S., studiile ce se efectuează la Moscova, Leningrad, Kiev, Chișinău vor fi sintetizate de cercetătorii sovietici în volumul X din *Istoria Universală*.

CAMILLE ABOUSSOUAN
(Liban)
secretar general al Comisei Naționale U.N.E.S.C.O.

— Între alte probleme care ne interesează pe noi, sînt: *umanismul greco-latin al Mediteranei*, ce constituie un element de bază în civilizația Libanului, și *istoria imperiului otoman*, care a dominat Libanul timp de șase secole, marcînd profund regiunea noastră ca și pe cea a țărilor balcanice. Iată, deci, justificarea interesului nostru pentru studiile sud-est europene.

Acum un an am făcut în Romînia peste 600 de fotografii în culori, din care am arătat o parte la Beirut, în cadrul unei conferințe cu tema *„Biserici cu fațadele pictate din Moldova de nord (sec. XV-XVI)"*, pe care am prezentat-o de 8 ori. Proiecțiile s-au bucurat de un mare succes, deschizînd libanezilor un orizont artistic necunoscut și deosebit de atractiv. Influențele comune exercitate asupra popoarelor noastre de-a lungul istoriei mă fac să cred că vom găsi domenii de cercetare de egal interes pentru ambele părți.

Acad. EMIL CONDURACHI
(R. P. Romînă)
secretar general al A.I.E.S.E.E.

— Reuniunea de față aduce o contribuție esențială la pregătirea primului Congres internațional de studii sud-est europene pe care A.I.E.S.E.E. îl va convoca la Sofia în 1965. De asemenea, reuniunea marchează o nouă etapă în formarea și stabilirea programului de activitate al comisiilor științifice de studii, ce funcționează sub auspiciile asociației. Congresul din 1965 va reflecta atît nivelul înalt atins de studiile sud-est europene pe plan mondial, cît și varietatea și vechimea relațiilor dintre civilizațiile din această parte a lumii. Contribuția științei romînești la studiile sud-est europene și în special rezultatele cercetărilor din ultimele două decenii vor găsi la Congresul din 1965 un prilej de afirmare pe linia tradițiilor luminoase ale lui D. Cantemir, V. Pîrvan sau N. Iorga și în spiritul operei de comprehensiune și pace promovată statornic de țara noastră.

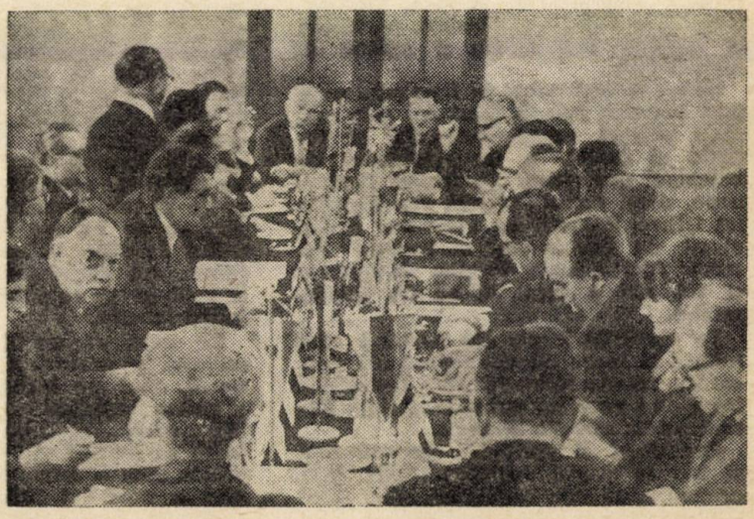

Participanții la reuniunea A.I.E.S.E.E. în ședință de lucru

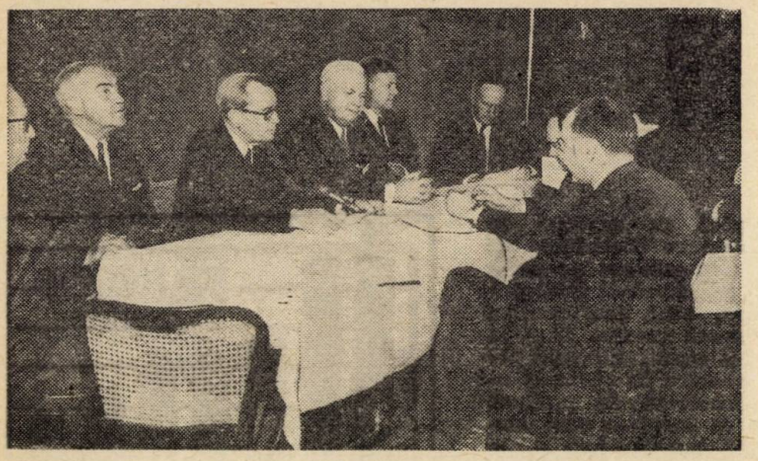

ENERGETICIENI AMERICANI DESPRE VIZITA ÎN ROMÎNIA

Răspunzînd vizitei făcute, în prima jumătate a anului, de un grup de energeticieni romîni, un grup de energeticieni din S.U.A. s-a aflat timp de peste două săptămîni în Romînia. Într-o conferință de presă, specialiștii americani și-au expus reflecțiile ocazionate de această vizită.

Am fost impresionați de politica energetică a Romîniei — a declarat conducătorul grupului, dl Walker Cisler, președinte al Institutului de cercetări Edison Electric Institute din Detroit — și de eficiența cu care ea este adusă la îndeplinire. Linia de dezvoltare economică a Romîniei este sănătoasă în ansamblul ei — a apreciat dl E. Vennard, vicepreședinte al Institutului Edison. Dezvoltarea bazei energetice atrage după sine dezvoltarea construcției de mașini și utilaje iar consecința ultimă este un nivel de viață ridicat. Că sînteți pe drumul cel bun, o dovedește ritmul rapid de dezvoltare al economiei dv. — a adăugat dl Mc Donough, director al Societății Georgia Power Co.

Referindu-se la vizitele făcute unor întreprinderi energetice și institute de cercetări, oaspeții au apreciat îndeosebi calitatea utilajelor — pe care dl Vennard le consideră la nivelul cel mai avansat al tehnicii mondiale. Am fost plăcut impresionați — a declarat dl Mc Donough — de numărul specialiștilor tineri care conduc cu competență întreprinderile energetice romînești.

Specialiștii americani au vorbit în termeni elogioși despre proiectul sistemului hidro-energetic de la Porțile de Fier: Este un proiect îndrăznet și realizarea lui va avea consecințe pozitive atît pentru Romînia cît și pentru Iugoslavia — ne-a spus dl Charles Luce despre care am aflat că a condus lucrările de construire a unui obiectiv similar — barajul John Day pe rîul Columbia, în nord-vestul S.U.A. Dl Cisler a fost de părere că importanța deosebită a proiectului o constituie faptul că va fi realizat pe baza colaborării celor două state interesate. Pentru noi prezintă interes experiența dv. în ce privește exploatarea în comun a acestei instalații — a adăugat d-sa.

În general, cooperarea tehnică a fost unul din subiectele cele mai frecvent discutate în timpul vizitei. Dl Cisler ne-a informat că specialiștii americani și romîni au fost de acord că această cooperare este cu atît mai oportună cu cît problemele energetice sînt, în Romînia și S.U.A., asemănătoare. Ne interesează rezultatele obținute de Romînia în domeniul producerii combinate de căldură și energie electrică în centralele electrice de termoficare — a exemplificat dl Frank Hyer posibilitățile de colaborare existente. În aceeași ordine de idei, dl Luce a amintit vizita făcută de specialiștii romîni la șantierul barajului John Day, condus de d-sa, exprimîndu-și speranța că ea va fi urmată de altele similare.

Energeticienii americani au declarat că au venit în Romînia și ca turiști și impresiile de acest ordin sînt tot atît de favorabile ca și cele privind specialitatea lor. De altfel ei au început prin a menționa vizitarea Expoziției realizărilor economiei naționale a R.P.R. — o imagine impresionantă a realizărilor economiei românești, pentru care meritați felicitări a spus dl W. Cisler. Ce peisaje minunate aveți, — exclamă dl I. Bateman, directorul departamentului hidrotehnic al orașului Los Angeles, director adjunct la Water and Power .Co. și expert în problemele Hollywood-ului, după cum ni s-a recomandat — Ce filme se pot face aici!

Am fost primiți cu o ospitalitate exemplară — a spus în încheiere dl Cisler. Toată lumea a fost atît de prietenoasă încît ne-am îndrăgostit cu toții de Romînia.

M. M.

Senatorul LUIS TROCCOLI: Colaborarea dintre Romînia și Uruguay

Aflat într-o vizită oficială în țara noastră, senatorul Luis Troccoli, președintele comisiei economice și financiare a Senatului uruguayan, a avut o convorbire cu un colaborator al revistei LUMEA.

Exprimîndu-și satisfacția pentru prilejul fericit de a stabili contacte directe cu poporul romîn, senatorul Luis Troccoli ne-a declarat:

— Sînt pentru a doua oară în țara dv. și intenționam să-mi prelungesc șederea pentru a cunoaște cît mai multe lucruri. Împrejurările mă obligă să mă limitez la un interval scurt. Prima dată am vizitat mai ales orașele Iași, Cluj, Constanța etc., cu pulsul lor înnoitor specific. De data aceasta am stăruit mai mult asupra cunoașterii sistemului educativ și universitar; asupra progreselor sociale realizate în acești ani de țara dv. Și am cunoscut mai bine Bucureștiul. Știu că nu este o descoperire a mea și nu vă spun o noutate afirmînd că acest oraș este unul dintre cele mai frumoase de pe continentul european. Construcțiile noi pe care le-am vizitat dovedesc clar că aici e pe cale de a fi rezolvată problema cea mai gravă care preocupă astăzi comunitățile de pretutindeni: locuința. Cartierele de blocuri vizitate reprezintă o acțiune de amploare aproape unică atît prin extinderea lor cît și prin gradul de confort oferit.

Referindu-se la întîlnirile pe care le-a avut cu unele personalități romîne, oaspetele ne-a declarat:

— Călătoria aceasta mi-a permis susținerea unor convorbiri însemnate cu personalități distinse din țara dv. din domeniul parlamentar și administrativ. Am avut o întîlnire foarte interesantă cu dl Voitec, președintele Marii Adunări Naționale, cu care am purtat un dialog deosebit de plăcut și folositor în vederea intensificării programului de relații interparlamentare, a schimburilor culturale și artistice dintre țările noastre. De asemenea am avut întîlniri foarte utile la Ministerul Comerțului Exterior, Camera de Comerț și Comitetul de Stat al Planificării. Am căutat să trasăm împreună liniile unei apropieri mai strînse pe plan comercial. Țările noastre au posibilități de înțelegere totală pe acest plan. O delegație română va sosi în curînd în Uruguay pentru a prezenta unele produse ale economiei românești. Va fi o ocazie foarte bună pentru a cristaliza relații comerciale importante și permanente.

Nu aș vrea să termin înainte de a mulțumi, și pe această cale, pentru atenția de care m-am bucurat tot timpul în țara dv. Faptul că mă aflu într-o țară de climat spiritual și temperament latin, cum este Romînia, a făcut să mă simt ca în casa mea. Sînt convins că viitoarele întîlniri vor dezvolta și întări pe mai departe prietenia noastră.

ÎN CĂUTAREA UNUI ANTIDOT

NOI MĂSURI ECONOMICE ALE GUVERNULUI LABURIST

La 23 noiembrie, Banca Angliei anunța că rata scontului este ridicată de la 5 la 7 la sută. Era cea de-a doua creștere în decurs de nouă luni...

La rîndul lor, S.U.A. și Canada anunțau la 24 noiembrie sporirea ratei oficiale a scontului.

Măsurile engleze și americane au provocat vii dispute în presa internațională, înmănunchind poziții dintre cele mai diverse, de la aprobarea deplină pînă la critica vehementă.

CAUZE CRONICE

La baza măsurilor luate de guvernul englez stau trei cauze mai importante, deși legătura dintre acestea este greu vizibilă de la început:

1) situația de pe piața creditelor,
2) balanța de plăți deficitară și
3) cursul valutar alarmant de instabil și defavorabil.

Animație la Bursa din Londra (23 noiembrie 1964). Se anunță ridicarea ratei de scont

Creditele de pe piața engleză începuseră să se rărească: ele luau — în proporții îngrijorătoare — drumul străinătății. Rarefierea creditului înseamnă dobîndă mare, deci scumpirea creditului. Mai ales a creditului pe termen scurt.

O asemenea situație dificilă se juxtapunea și întreținea, în cazul Angliei, deficitul balanței de plăți: importul creștea mult mai rapid decît exportul. Pe ansamblul anului 1964, statistica oficială estimează un deficit total de ordinul a 700 000 000 sau chiar 800 000 000 lire sterline (adică în jurul a 2 miliarde dolari). Ce înseamnă, de fapt, acest lucru? Că mărfurile exportate de către producătorii englezi nu reușesc să acopere în mod sistematic cheltuielile făcute în străinătate (începînd cu importul de mărfuri și terminînd cu cheltuielile de întreținere a bazelor militare de peste hotarele Angliei). Surplusul de cheltuieli reprezintă, concret, bani, lire sterline care trebuie să treacă granița. Dacă la acestea adăugăm și capitalurile care părăsesc insulele britanice în căutarea unor investiții aducătoare de profituri mai mari, vom avea imaginea unei adevărate „hemoragii" de valori (aur și devize). În 1962 rezervele engleze de metal și valută se cifrau la 2,8 miliarde dolari; la sfîrșitul lui octombrie 1964 ele scăzuseră la 2,4 miliarde dolari.

La rîndul său, deficitul cronic al balanței de plăți creează dificultăți serioase pe piața creditului. Pentru a face față plăților urgente în străinătate, cu termene scurte, se accentuează căutarea de credite externe, deoarece rezervele monetare apar, încontinuu, ca fiind prea mici în raport cu angajamentele de plată.

În momentul cînd exodul capitalurilor se amplifică și se împletește cu deficitul balanței, într-o țesătură indestructibilă, lucrurile evoluează tot mai nefavorabil pe piața financiară, repercutîndu-se asupra cursului valutar.

Așa s-a petrecut și cu lira sterlină. Vinerea din săptămîna trecută a fost calificată ca „vinerea neagră" a lirei: ea a atins cel mai scăzut raport de schimb cu dolarul din ultimii opt ani (1 liră sterlină = 2,78 dolari).

ATAC PE FRONTURI MULTIPLE

În această situație, deficitul cronic al balanței britanice de plăți devenea o maladie acută, care impunea măsuri imediate de lichidare, cu ajutorul instrumentelor de „chirurgie financiară". Unul din aceste instrumente era suprataxa de 15 la sută impusă pe importurile engleze. Guvernul și-a pus mari speranțe în această măsură. Evoluția evenimentelor a arătat însă că operația nu a fost reușită. Ea nu a izbutit să oprească „hemoragia", iar, pe deasupra, a stîrnit și reacția negativă a partenerilor occidentali ai Angliei.

Deficitul se cerea atacat pe mai multe fronturi și cu instrumente mai eficace. Sporirea considerabilă a exporturilor ar fi creat posibilități suplimentare de luptă împotriva lui. Dar o creștere rapidă a exportului nu este atît de ușor de obținut, mai ales cînd mărfurile ex-

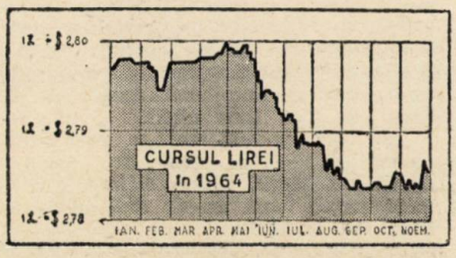

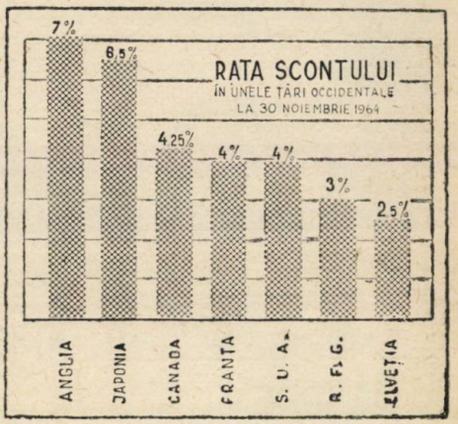

portabile nu au, întotdeauna, prețuri competitive. Pentru a obține rezultate pozitive în direcția aceasta, trebuie eforturi sistematice și îndelungate de modernizare a industriei producătoare de mărfuri pentru export și de folosire deplină a capacităților de producție.

Alt instrument de luptă economică, — devalorizarea lirei sterline —, ieftinește, într-adevăr, mărfurile engleze în raport cu cele ale concurenților săi, pe piața mondială capitalistă, dar și această măsură este numai un paleativ, iar efectul ei are două tăișuri. Nu trebuie uitat că devalorizarea are urmări negative asupra ansamblului economiei engleze ca și asupra celei mondiale și că rezultatele defavorabile depășesc cu mult avantajele minore, temporare, obținute. În plus, 40 la sută din schimburile mondiale capitaliste făcîndu-se în lire sterline, devalorizarea monedei engleze ar provoca tuturor partenerilor comerciali ai Angliei pierderi foarte grele.

Trebuiau, deci, încercate alte remedii, cu efecte imediate și direct controlabile. Unul dintre acestea este ridicarea ratei scontului.

SCONTUL ȘI RATA SA

Operațiunile bancare apar, în ochii profanului, ca dificile și complicate. Tehnica schimburilor, multitudinea cifrelor și modul de calcul complicat îi dau o aparență mai impalpabilă decît este în realitate...

Să ne închipuim o firmă importatoare engleză care cumpără în străinătate mărfuri pe credit. Termenul maxim pînă la care poate plăti suma datorată — numit în tehnica bancară „scadență" — poate fi mai îndepărtat sau mai apropiat. Pentru a garanta că va plăti la scadență, importatorul britanic dă partenerului său străin o *„hîrtie de valoare"* (o „poliță") echivalentă — ca sumă — cu prețul mărfurilor, plus dobînda cuvenită. Dacă însă partenerul străin, dintr-un motiv sau altul, nu poate aștepta pînă la scadență și dorește să-și încaseze mai înainte banii, lirele sterline, atunci

el „scontează" „hîrtia de valoare", adică o vinde. Cel care cumpără hîrtia de valoare reține din prețul „hîrtiei de valoare" o anumită sumă — cîștigul său — pentru faptul că a avansat banii pînă la scadență. Acest profit este calculat ca un procent la întreaga sumă și poartă denumirea de „rată a scontului". Ea înseamnă, deci, mărimea procentuală a cîștigului preluat de creditorul care a avansat banii lichizi pe termen scurt, pentru onorarea unei operații import-export.

Creșterea ratei oficiale a scontului este fixată de către guverne, deoarece o astfel de măsură implică responsabilități care nu pot fi lăsate pe seama unei bănci particulare, oricît de puternică ar fi ea. În mîinile guvernelor, rata scontului devine un instrument de luptă împotriva deficitului balanțelor externe, împotriva inflației, ca și un puternic stimulent pentru atragerea capitalurilor străine.

Diferența — în plus — dintre rata de scont engleză și cea din alte țări determină interesul creditorilor pentru piața financiară britanică. Rezultatul nu putea fi decît o accelerare a fluxului capitalurilor străine — în primul rînd a celor americane — spre Anglia, în scopul obținerii unor profituri mai mari. De aceea, atunci cînd Banca Angliei a anunțat sporirea ratei de scont, măsurile de contracarare a influenței acesteia n-au întîrziat să fie luate: S.U.A. și-au ridicat rata proprie la Federal Reserve Bank de la 3,5 la 4 la sută; Canada a reacționat identic — de la 4, rata a fost sporită la 4,2 la sută, cu scopul de a descuraja evaziunea capitalurilor proprii spre piața engleză.

TESUTUL FINANCIAR MONDIAL

Rețeaua bancară mondială a lumii capitaliste a reacționat și ea în fața măsurilor britanice. După ce piața financiară a Zürichului fusese gazda celor mai intense speculații împotriva lirei sterline, acum Fondul Monetar Internațional împreună cu o serie de bănci din 11 țări occidentale au oferit Angliei un credit, pe termen scurt, de 3 miliarde dolari, din care F.M.I. — un miliard dolari. Rivalitatea tradițională dintre lira sterlină și dolar părea că pălește dintr-o dată. „Neașteptata solidaritate nu e surprinzătoare, însă, decît la prima vedere. Căci, după cum se exprima *Financial Times*, cotidianul oamenilor de afaceri englezi, „o devalorizare forțată a lirei sterline ar avea, inevitabil, urmări imediate asupra celorlalte valute, iar prejudiciile Angliei ar fi mici în comparație cu efectele devalorizării asupra sistemului monetar occidental". Deși conflictul dintre liră și dolar explică în mare parte actuala poziție dificilă a lirei sterline, totuși solidaritatea a prevalat în momentul de față, din cauza primejdiei extinderii instabilității monetare asupra dolarului și a celorlalte devize ale lumii capitaliste.

Ajutorul a venit ca un credit „stand by", ca un credit de stabilizare a lirei sterline pe piața financiară mondială, urmărindu-se consolidarea rezervelor monetare britanice. Numai așa se poate contracara, măcar în parte, vînzarea masivă a lirelor sterline care a avut loc în ultima perioadă de timp.

Nefamiliarizat în tehnica creditelor „stand by", cititorul neavizat poate crede

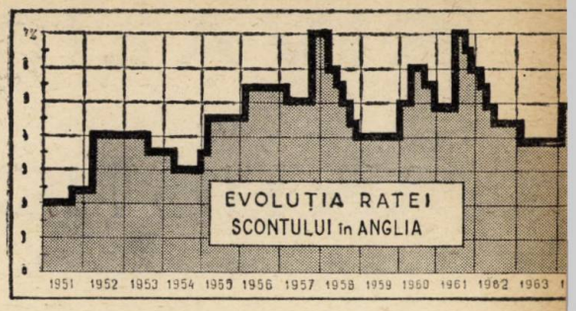

că un asemenea împrumut ar spori datoriile externe ale Angliei. Lucrurile nu stau astfel. Creditele de acest fel înseamnă punerea la dispoziția Angliei a sumelor de bani necesare pentru acoperirea datoriilor imediat scadente, cu alte cuvinte, o creștere a rezervelor internaționale de schimb, a lichidităților. Lucrurile s-ar putea agrava numai în cazul în care ansamblul de măsuri — inclusiv ridicarea ratei scontului — nu ar da nici un fel de rezultate în perioada următoare.

Complexitatea măsurilor anunțate de către guvernul laburist dă posibilitatea să se aprecieze hotărîrea cu care el acționează în vederea lichidării cronicului deficit al balanței externe, care atrage după sine o adevărată „reacție în lanț" în întreaga economie națională.

Deocamdată însă, evoluția concretă este greu de definit. Guvernul laburist trebuie să facă față unor dificultăți generate de predecesorul său și care reprezintă pentru el o moștenire dintre cele mai grele.

N. S. STĂNESCU

Cele 17 zile ale crizei lirei sterline

Acum 17 zile a fost dat publicității bugetul Angliei. De atunci, îndoielile au început să crească. Se părea că lira sterlină nu mai este menținută la nivelul ei decît apelîndu-se în mod continuu la rezerve.

Primul ministru era conștient de gravitatea întregii probleme. Moneda britanică, a spus el, trebuie menținută la un nivel ridicat. Vor fi adoptate toate măsurile ce se vor dovedi necesare.

Atmosfera de încredere pe care o asemenea declarație o putea crea a fost însă risipită curînd.

A doua zi după declarație au fost date publicității cifre noi cu privire la evoluția balanței comerțului exterior, care arătau că lucrurile nu merg spre bine.

Joi de pildă începuse ca o zi plină de speranțe. Remarcile d-lui Wilson erau considerate ca un anunț al sporirii taxei de scont. Lira sterlină începuse să se prezinte mai bine, la bursă, în așteptarea acestei măsuri. Nu se întîmplă, însă, nimic. În cercurile din City se înțelese repede că Banca Angliei nu reușise, nici de astă-dată, să convingă guvernul de nevoia urgentă a unor acțiuni concrete. Lira sterlină începu iar să scadă pînă la nivelul de 2,78 dolari.

Vineri după-amiază, dezamăgirea începu să se cristalizeze printr-un adevărat val de neîncredere. Spre sfîrșitul după-amiezii, curtierii de la bursă erau conștienți de faptul că declinul lirei sterline, evident în săptămînile precedente, se transformase într-o adevărată fugă și că, pe lîngă operațiunile normale de bursă, apăruseră primele semne ale unei spirale speculative.

La sfîrșitul săptămînii, presa britanică comenta situația cu neliniște. Conferința de la Chequers înscrisese pe ordinea de zi și situația monedei. Banca Angliei insista în favoarea unor acțiuni imediate. În cursul zilei de **duminică,** conversațiile telefonice între exponenții cercurilor de afaceri arătau că presiunile asupra lirei sterline nu oglindeau numai îndoielile cercurilor economice, ci și o prăbușire a încrederii politice internaționale.

Luni dimineața, neliniștea devenise evidentă. Taxa de scont fusese ridicată, fapt fără precedent, într-o zi de luni și încă la nivelul „de criză" de 7 la sută, — semn că lucrurile stăteau chiar mai prost decît se părea. Scăderea rezervelor părea să fie gravă. La început, lira sterlină reușise să se mențină, însă spre sfîrșitul după-amiezii începuse, din nou, să piardă teren.

Spre seară lira înregistrase însă oarecari cîștiguri. **Marți** se spera că această reanimare avea să capete proporții, însă, dimpotrivă, se accentua o mișcare de declin. **Joi** se manifestau îndoieli serioase, atît la New York cît și în Europa occidentală; în tot cursul zilei lira sterlină a fost vîndută, în mari cantități, la toate bursele principale ale lumii. Speculatorii intraseră în acțiune, aruncînd pe piață mari cantități de monedă britanică. Însă lucrurile nu s-au oprit aici. Industria și concernele comerciale engleze au început să apeleze la bănci, cerîndu-le să cumpere devize străine în cantități cît mai mari, pe cînd cei ce dețineau devize străine le retrăgeau de pe piață.

În timpul acesta, lira sterlină mai pierduse încă 1/8 de cent. Banca Angliei a încercat să-i vină în ajutor, aruncînd pe piață dolari. Intervenția băncii se menținu un timp, și solicitarea rezervelor trebuie să fi fost foarte serioasă. Spre sfîrșitul zilei, lira sterlină pierduse încă 3/32 la cent, rezervele scădeau cu rapiditate, iar încrederea politică și economică era aproape complet epuizată. În ciuda dezmințirilor guvernului, toată lumea vorbea de devalorizare.

Miercuri dimineață guvernul nu mai avea altă alegere. Dacă se respingea ideea devalorizării, rezervele Angliei trebuiau fortificate fără întîrziere. Ajutorul din partea Fondului Monetar Internațional urma să vină de-abia peste o săptămînă. Mecanismul oficial pentru acordarea creditelor internaționale era prea lent. Acum, devenise esențial să se producă un fapt cît mai grabnic și de natură să restabilească imediat încrederea.

În aceeași dimineață, conducerea Băncii Angliei începu o adevărată ofensivă telefonică la băncile centrale ale Europei occidentale. Statele Unite se asociară la această operație de salvare, preluînd conducerea și furnizînd pe loc fondurile solicitate. Nu mai era timp să se discute detaliile împrumuturilor. Băncile centrale trebuiau doar să accepte un plan general ale cărui amănunte urmau să fie discutate mai tîrziu. La ora cînd bursa newyorkeză își deschidea ședința de după-amiază și cînd în Anglia piața își încheiase activitatea, Banca Angliei putea anunța că 11 țări occidentale acordau lirei sterline credite de sprijin în valoare de 3 miliarde dolari.

Acest ajutor sosea la timp. **Miercuri** pînă tîrziu vînzările continuaseră la Londra într-un ritm accelerat. Scăderea nivelului lirei se oprise, artificial, prin sprijinul Băncii Angliei, însă presiunile asupra monedei continuau. La sfîrșitul zilei de bursă, creditele acordate au oprit speculațiile. Pe de altă parte, nu s-a înregistrat însă nici o tendință de redresare spectaculoasă a lirei sterline. Europa occidentală așteaptă. Evenimentele din ultimele cîteva zile pot fi considerate doar ca un preludiu la problemele economice cărora Anglia trebuie să le facă față.

Patrick COLDSTREAM

(Din Financial Times)

Lira sterlină bolnavă se reazimă pe pernele creditelor străine
(Din **Daily Mail**)

RIVALITATE ARTISTICĂ SAU CONCURENȚĂ COMERCIALĂ?

În deceniul al șaselea al veacului nostru, pentru cercurile artistice din Occident, hegemonia *Școlii de la Paris* în plastică părea un lucru definitiv și de la sine înțeles. Cel puțin scrierile de artă franceze — de la tratatele impunătoare, de exemplu cel al lui Raymond Nacenta, pînă la publicistica hebdomadară — acreditau o asemenea teză și, în genere, ea nu era combătută nici la New York, nici la Roma, nici la Londra. *Școala de la Paris* era socotită a fi un mare recipient artistic, în care se adunau toate aluviunile a ceea ce se socotea a fi „modernist", de „avangardă". Plecînd de la post-impresionism, întreaga efervescență artistică, care a început în preajma primului război mondial cu cubismul și trecînd prin dadaism, suprarealism ca și prin toate variantele, de după al doilea război mondial, ale abstracționismului — era socotită ca aparținînd *Școlii de la Paris*. Deși majoritatea numelor care au ilustrat această efervescență nu erau franceze — Parisul pretindea să-i fi naturalizat, în chip indiscutabil, pe Picasso și pe Kandinsky, pe Juan Gris și pe Marc Chagall, pe Modigliani și pe Soutine.

Într-adevăr, în primele decenii ale secolului nostru, Parisul devenise locul de întîlnire și de refugiu al tuturor acelora care se socoteau ca făcînd parte din „avangardă", al tuturor artiștilor care se ridicau împotriva anchilozării academiste a evoluției artei contemporane. Mulți dintre cei ce căutau o artă eliberată de canoane, aptă să exprime reacția emoțională, sinceră și profundă, a artistului în fața lumii, găseau în mediile boemei din Montmartre și Montparnasse atmosfera favorabilă tuturor îndrăznelilor, încurajarea tuturor elanurilor avîntate în căutarea unor modalități noi de expresie artistică. Nu puțini dintre aceștia erau convinși că protestul lor antiacademist este strîns legat de revolta lor antiburgheză, de necesitatea — puternic resimțită — a răsturnării rînduielilor capitaliste. Avangarda artistică se situa pe sine în rîndurile avangardei sociale, simpatiile ei politice fiind îndreptate „la stînga". Ei socoteau că „epatînd pe burghez" îl și ruinează socialmente. Din păcate ei n-au observat că burghezia consimțea cu ușurință să fie „epatată", dacă revolta artistică nu era legată de revoluția politică, de răsturnarea dominației economice. Dimpotrivă, această „revoluție" artistică este folosită, de cei care aveau flerul speculațiilor financiare, în vederea unor afaceri rentabile. Tablourile încep să fie considerate o investiție interesantă și în jurul creației artistice moderniste se țese o rețea comercială care de la vernisajul în galeriile bine cotate, pînă la critica abil minuită, furnizează „bursei artistice" o mie și unul de mijloace pentru mănoase afaceri extra-artistice.

Alături de ceea ce plastica zilelor noastre a dat ca realizări care intră indubitabil în istoria artei, de la Matisse și Braque, prin André Lhote, Fernand Leger și Georges Rouault, pînă la Bernard Buffet (ca să nu pomenim decît unul dintre numele celebre în ultimul deceniu) de multe ori s-au ridicat pe spuma valurilor modei artistice o puzderie de impostori, lansați de negustori de artă, favorizați de halo-ul existent în jurul miezului luminos al creației artistice autentice a *Școlii de la Paris*. O dată cu artiștii francezi și cu cei nefrancezi de mare prestigiu amintiți mai sus, Parisul a fost inundat de mulțimea tuturor acelora care, atrași de miraj, sperau o ascensiune rapidă, aducătoare de glorie și mai ales de bani. O „consacrare" la Paris însemna „cote" ridicate și peste ocean. Colecționarii americani se informau la „curtierii" bursei artistice din capitala Franței.

După al doilea război mondial, *Școala de la Paris* își legase din ce în ce mai mult numele de abstracționism. Teoreticienii francezi, deși recunoșteau că abstracționismul apăruse în afara Franței — prin Kandinsky, Kupka, Klee, Malevici, Mondrian — pretindeau că arta abstractă își are rădăcinile în Franța. „De exemplu, Kandinsky, — spune Raymond Nacenta — a primit șocul de la *Morile* lui Claude Monet, Malevici a suferit influența cubistă după o ședere la Paris în 1912 și Mondrian, instalat la Paris în 1911, a realizat faimoasa sa serie de *Arbori*, care este o suită de abstracții succesive izvorîtă din cubism" (R. Nacenta — *L'école de Paris*, p. 34).

Prin abstracționism, *Școala de la Paris* cucerește încet, încet S.U.A., care pînă în preajma celui de al doilea război mondial se mulțumise cu o reeditare epigonică a curentelor artistice europene. În cadrul abstracționismului, *Școala de la New York* încercă o primă manifestare „independentă", îndeosebi prin *„action-painting"* a lui Pollock, exacerbare a ceea ce s-a numit abstracționismul-expresionist. În 1958, la *Expoziția Internațională de la Bruxelles*, Harris K. Prior spune în numele *Federației Americane a Artelor*, în prefața catalogului oficial al pavilionului american: „Americanii judecă astăzi mai obiectiv rolul lor, trecut și actual, în cultura occidentală. Cu toate că ei continuă să se în-

Școala americană. La Rauschenberg acasă pictura începe de la ușă

toarcă din timp în timp în Europa *pentru a bea din nou la sursă* (sublinierea noastră), ei nu mai depind acum de ea atît de strîns ca altădată". În ciuda acestei încercări timide de afirmare a independenței artistice americane, abstracționismul continuă să fie considerat, în Occident, ca reprezentativ pentru *Școala de la Paris*.

Și iată că, prin 1960—61, a început să se manifeste o primă breșă în acest front abstracționist, care părea fără fisuri. Apar în S.U.A. artiști plastici care pornesc o rebeliune împotriva atotputerniciei abstracționismului și se întorc cu fața către ceea ce ei numesc realitatea cotidiană, folclorul urban, poezia marilor aglomerații. Criticii de artă francezi, care se socotesc purtătorii de drapel ai avangardei — Michel Ragon, Pierre Restany, Pierre Cabanne — salută această nouă orientare, fiind siguri că o vor ataşa de asemenea *Școlii de la Paris*. Pierre Restany se revendică rasa al ei, dîndu-i denumirea de „nou realism". Michel Ragon, în cartea lui, *„Naissance d'un art nouveau"*, o salută cu entuziasm, dar accentuează că „aportul *Școlii din Paris* la această nouă tendință nu este cîtuși de puțin neglijabil". Și răspîndirea rapidă a acestei noi tendințe atît în Europa occidentală — Londra, Milano, Amsterdam, München — cît și în Japonia, este socotită de către criticii francezi ca un semn al vitalității ei.. Dar ei nu și-au dat seama că prin căldura entuziasmului lor, au clocit, în cuibul *Școlii de la Paris*, un... ou de cuc.

De cîteva luni încoace însă, au început să se dezmeticească. Curentul cel nou se socotește nu numai independent, dar *opus Școlii de la Paris*. Unul dintre promotorii lui, Rauschenberg, a luat, anul acesta, premiul cel mare la Bienala din Veneția; iar comisarul pavilionului american, Allan Solomon, a declarat, cu acest prilej: „Toată lumea recunoaște că centrul mondial al artelor a trecut de la Paris la New York".

Reacția criticilor de artă francezi a fost cît se poate de violentă, cu atît mai mult cu cît, cum spunea unul dintre ei, preocuparea majoră a cercurilor artistice americane, este *„de a împiedica exodul cumpărătorilor de artă contemporană către Europa; miza este considerabilă, fiind în cauză situația pieței de artă americane"*. Într-adevăr, se pare că cei ce pot investi sume imense în tablouri duc o politică culturală bine chibzuită. Iată de pildă, în toamna aceasta s-a deschis la Paris (culmea sfidării!), chiar în „Muzeul de artă modernă al municipiului", o expoziție organizată de Herbert F. Johnson, proprietarul lui *Johnson's Wax Company* (cum subliniază cu maliție presa de specialitate franceză). Au fost adunate aici 102 pînze, semnate de pictori americani, realizate între 1959—1962. Expoziția este intitulată *„Art U.S.A. Now"* (Arta americană, azi) și a circulat în prealabil la Londra, Atena, Roma, München, Stockholm, Milano, Madrid etc. Cu prilejul inaugurării ei la Paris, domnul H. F. Johnson a declarat, cu ostentație, că a inițiat-o „din cauza realei mîndrii pe care ne-o inspiră cultura și arta americană". Faptul a trezit iritația criticilor francezi, care apreciază, cu o acreală nedisimulată, că această pictură, care înfățișează în general baruri, magazine luminate cu neon etc. — constituie o dovadă evidentă că tablourile respective „ca și ale pop-artiștilor, sînt realizate cu o neglijență a artei de a picta, în profitul subiectului și mai ales al unui subiect care se dorește *neeuropean*" (Michel Ragon — în revista *Arts*, din 16 septembrie 1964).

Încă din vara acestui an, după succesul „pop-art"-ului american la Bienala din Veneția, începuseră să apară în presa franceză articole intitulate: *„Școala de la Paris va demisiona oare?"*, sau *„La Veneția, America proclamă sfîrșitul Școlii de la Paris și lansează pop-art-ul pentru a coloniza Europa..."* În acest din urmă articol, Pierre Cabanne, comparînd *Școala de la New York* cu mișcarea dadaistă, spune că în vreme ce „Dada declanșa mînia și rîsul ridiculizînd conformismul, Neo-Dada-ul american este trist pînă la lacrimi și își aliniază șotiile ca pe niște infirmități ale unei generații de neputincioși sau de idioți (sic!) conduși la spectacol de către niște vicleni care îi speculează". După cum se vede, tonul este extrem de sever și explicabil numai prin ceea ce se întrevede într-un alt articol al aceluiași Pierre Cabanne, publicat în *Arts* din august 1964, în care amintește tinerilor pictori, care tind să dezerteze din *Școala de la Paris* și să se stabilească la New York, pentru a-și ridica „cotele" la bursa artistică — că adevărata artă se face nu alergînd după glorie rentabilă, ci mîngîind năzuința de a fi „unul din cele 20 de nume care ilustrează un secol". În numărul din septembrie 1964 al revistei catolice *„La Table Ronde"*, Ivan Christ constată cu amărăciune că, la Veneția, „Europa culturală reprezentată prin delegații săi" s-a plecat supusă în fața „pop-art"-ului, produs american, „exact reflex al marelui orgoliu yankeu, al politicii sale, al sportului, al publicității sale tentaculare, al tehnicii sale frenetice". Iar în *Nouvelle Revue Française*, Jean Revol constată că pop-art-ul, fără să aibă prospețimea dadaismului francez al lui Marcel Duchamp, aduce „formele de artă-superioare la nivelul celor minore".

Abia cu acest prilej criticii francezi, ca Michel Ragon, au observat că „din ce în ce mai mult, negustorii de tablouri joacă un rol mai important și sînt pe cale să se substituie criticii de artă... Dacă nu vom ține seama de asta, negustorii — conchide Ragon — vor sfîrși prin a-i reduce pe critici la tăcere".

Toată această situație apare iritantă pentru criticii de artă ai publicațiilor burgheze din Franța, și pentru faptul că se conturează simultan cu o altă puternică ofensivă împotriva hegemoniei artistice a Parisului. La Kassel (R.F.G.) s-a deschis în vara aceasta o mare expoziție, intitulată *„Documenta III"*. Cu pretenția de a informa publicul asupra trăsăturilor esențiale ale artelor plastice contemporane, la Kassel se face o selecție a maeștrilor occidentali în așa fel încît să apară evident că la originea întregii mișcări moderniste stă expresionismul german, care ar da, în cele din urmă, și orientarea esențială, ca un soi de „numitor comun artistic", tuturor curentelor care s-au impus într-o perioadă sau alta, în veacul nostru, în arta occidentală burgheză, fie ea franceză, engleză sau americană. Pierre Restany intitulează această expoziție *Kultur Kampf 1964*, și afirmă sarcastic că „Documenta și-a găsit Bismarck-ul".

Este oare nevoie să mai insistăm pentru a face explicit tot ceea ce relevă această luptă pentru hegemonie, între diferitele școli burgheze; pentru a arăta cum se înăspresc contradicțiile, generate de interese economice, între diferitele tabere culturale? S-au însărcinat să facă această operație, după cum am văzut, criticii francezi din care am citat copios în rîndurile de mai sus.

Marcel BREAZU

Școala de la Paris. O „compoziție" a lui Léon Gischia

A VII-a săptămînă universitară internaţională

La începutul lunii noiembrie a.c. a fost organizată în R.F.G., la Stornberg am See, lîngă München, o sesiune consacrată temei: „Transformările sociale în sud-estul Europei; sat şi organizare agrară; oraş şi industrializare".

Sesiunea a avut loc în cadrul celei de „A VII-a săptămîni universitare internaţionale" organizată de Süd-Osteuropa Gesellschaft (Societatea pentru sud-estul Europei) şi Süd-Ost Institut (Institutul pentru sud-est), ambele din München

Süd-Osteuropa Gesellschaft este o asociaţie cu caracter oficios, formată din cadre didactice universitare, oameni de ştiinţă, ziarişti şi reprezentanţi ai unor mari întreprinderi industriale, bancare etc. Din societate fac parte şi unii funcţionari superiori din Ministerul de Externe şi Ministerul Economiei al R.F.G.

Süd-Ost Institut este o instituţie de învăţămînt superior — care îşi desfăşoară activitatea pe lîngă universitate — consacrată studiului multilateral al ţărilor din sud-estul Europei. Studenţii care învaţă în acest institut studiază limba, istoria, geografia, economia etc. ţărilor respective.

Aşa cum au precizat organizatorii, scopul sesiunii a constat în asigurarea unor condiţii de mai bună cunoaştere în R.F.G. a transformărilor economice şi sociale din sud-estul Europei, a schimbărilor din sînul oraşelor şi satelor din această parte a lumii, în realizarea unei mai bune cunoaşteri reciproce şi în extinderea relaţiilor ştiinţifice şi culturale dintre R.F.G. şi ţările sud-estice.

La sesiune au participat economişti, sociologi, jurişti, istorici, geografi etc. din R.F.G., precum şi invitaţi din R. P. Bulgaria, R. P. Ungară, Turcia, Grecia, Austria etc. Din R. P. Romînă a participat o delegaţie formată din profesorii C. Nicuţă, H. H. Stahl şi semnatarul acestor rînduri.

Iniţiativa organizării unei sesiuni ştiinţifice consacrate dezvoltării economice şi sociale a ţărilor din sud-est, cu participarea unor oameni de ştiinţă din înseşi aceste ţări, echivalează, fără îndoială, cu un mijloc eficient de cunoaştere realistă a acestei părţi a Europei. Iată de ce delegaţia noastră a apreciat, de la început, sesiunea cu interes şi a participat la ea în mod activ.

Problemele abordate în cursul sesiunii au fost din cele mai variate: noţiunea şi metoda sociologiei, geografia Balcanilor şi însemnătatea ei în dezvoltarea societăţii, toponimia osmanică în Balcani ca mijloc de cunoaştere a sud-estului, bazele istorice ale relaţiilor social-agrare în Balcani, transformările structurii sociale greceşti, prefaceri sociologice în Turcia — forme de viaţă şi forme de relaţii în satele turceşti de azi, aspecte ale industrializării în R. P. Bulgaria, industrializarea sud-estului european, structura agrară între cele două războaie mondiale şi colectivizarea agriculturii în ţările socialiste din sud-estul Europei, cercetări de sociologie rurală în R. P. Ungară, schimbările în structura oraşului în ţările din sud-estul Europei etc.

Delegaţia romînă a prezentat comunicarea: „Sociologia schimbărilor structurale ale satelor şi oraşelor în Romînia", elaborată de N. N. Constantinescu şi H. H. Stahl, în care au fost înfăţişate progresele realizate de oraşele şi satele ţării noastre în anii industrializării socialiste şi ai colectivizării agriculturii.

Cum era de aşteptat, comunicările prezentate au reflectat condiţiile de dezvoltare social-economică diferind de la ţară la ţară, ca şi deosebirile de concepţie asupra lumii şi societăţii ale unor autori care provin din ţări cu sisteme social-economice diferite. Dar, dincolo de orice interpretare, marile succese obţinute de ţările socialiste în dezvoltarea lor economică şi îndeosebi în domeniul industriei au atras atenţia celor mai mulţi dintre vorbitori şi au trezit în asistenţă preocuparea de a afla modalităţile în care au fost realizate. Pe această linie, interesul pentru Romînia socialistă a fost dintre cele mai mari. De altfel, raportul delegaţiei romîne a antrenat cel mai mare număr de întrebări la sesiune: delegaţiei noastre i-au fost puse peste 20 de întrebări privind dezvoltarea industriei, agriculturii, construcţiilor de locuinţe, învăţămîntului etc. În discuţiile personale ni s-au pus de asemenea numeroase întrebări asupra acelorași probleme, iar unii delegaţi — care au cunoscut direct ţara noastră — au evocat impresiile încercate în R.P.R. Cu acest prilej mulţi au subliniat interesul pentru progresele economiei, ştiinţei şi culturii romîneşti, ca şi creşterea continuă a prestigiului ţării noastre pe scară internaţională.

O impresie a dominat întreaga sesiune: dorinţa ca realităţile din sud-estul Europei să fie cît mai bine cunoscute. Încercările, cu totul izolate, ale unor delegaţi, de a învenina atmosfera şi de a abate atenţia de la preocupările ştiinţifice au eşuat, îndeosebi datorită intervenţiei calme a oamenilor de ştiinţă din ţările socialiste.

După încheierea sesiunii, la invitaţia lui Deutscher Akademischer Austanschdienst (Serviciul Academic vest-german pentru schimburile ştiinţifice cu străinătatea), delegaţia romînă, ca şi ceilalţi delegaţi din ţările sud-estice, a fost invitată să viziteze o seamă de centre ştiinţifice şi universitare din R. F. Germană: Stuttgart, Köln, Bonn, Frankfurt am Main, Hamburg, Kiel. Aceste vizite, ca şi convorbirea de la Deutscher Akademischer Austanschdienst, au prilejuit membrilor delegaţiei noastre stabilirea unor noi şi utile contacte ştiinţifice. Şi de data aceasta am constatat la interlocutorii noştri acelaşi interes pentru schimburile ştiinţifice, culturale şi economice cu ţara noastră.

Participarea invitaţilor din ţările sud-estice la sesiunea ştiinţifică de la Stornberg am See, vizitele făcute în centrele universitare şi contactele ştiinţifice stabilite cu acest prilej demonstrează o dată mai mult rolul schimburilor ştiinţifice şi culturale în îmbunătăţirea cunoaşterii reciproce între popoare, în promovarea dorinţei lor de pace şi progres.

N. N. CONSTANTINESCU

O NOUĂ CONFERINŢĂ O.P.E.C.

Aşadar, o nouă conferinţă a Organizaţiei ţărilor exportatoare de petrol (O.P.E.C.) — de data aceasta la Djakarta — care la fel ca şi precedentele de la Bagdad, Caracas, Teheran, Geneva, Riad şi iarăşi Geneva, reia dezbaterile în problema majorării cotei din beneficiile companiilor străine destinate acestor ţări. Veniturile petroliere fiind esenţiale pentru dezvoltarea şi avîntul social, cultural şi economic al statelor asociate O.P.E.C., este cu totul firesc ca opinia publică din aceste ţări să se asocieze unei dezbateri care o priveşte în cel mai înalt grad.

Numeroase articole şi statistici publicate în presa străină dovedesc concludent că aplicarea principiului fifty-fifty (jumătate-jumătate), de împărţire a beneficiului între companiile concesionare şi guvernele-gazdă, este falsificat prin manipulări contabile. Cum se împart, de fapt, beneficiile în prezent?

Ziarul **Tribune de Genève** relata că „din cei 11 dolari cu care consumatorul plăteşte barilul de petrol (într-o tonă metrică sînt aproximativ 75 barile de petrol — n.r.), 5 dolari şi 75 cenţi revin ţării importatoare sub formă de taxe, 4 dolari şi 51 cenţi rămîn în mîinile companiilor care reţin din aceştia diferite cheltuieli şi profiturile; restul de 74 cenţi constituie venitul pe baril al ţării producătoare".

Orientul arab extrage zilnic, din sondele sale, 7 milioane barile petrol, din care Europa occidentală consumă 4 milioane. Pierderile acestor ţări de pe urma concesiunilor străine sînt enorme. S-a stabilit, de exemplu, că din august 1953 pînă în august 1960 Orientul Mijlociu ar fi trebuit să capete, conform unor calcule corecte, cu 2 737 145 066 dolari mai mult decît a încasat în aceşti 7 ani şi că, în 1963, numai „Standard Oil Company of New Jersey" (care prin filialele sale răspîndite în 100 de ţări ale lumii exploatează şi petrolul arab) a înregistrat cel mai mare profit din istoria sa: 1 015 milioane dolari.

Referindu-se la nerespectarea principiului fifty-fifty la împărţirea beneficiilor, **Jeune Afrique** nota că acestea depindeau, evident, de preţul de vînzare. Cartelul l-a micşorat însă, consimţind la reduceri considerabile chiar faţă de propriile sale filiale. În acest fel, profitul era redus şi, o dată cu el, cele 50 la sută care reveneau ţărilor arabe. Situaţia este similară şi în cazul celorlalte state membre ale O.P.E.C. — Venezuela şi Indonezia, şi aceasta explică poziţia comună a tuturor ţărilor producătoare — membre ale organizaţiei, de a susţine în bloc majorarea cotei din beneficiile companiilor străine.

Tactica societăţilor străine este uşor de înţeles. În faţa poziţiei ferme a O.P.E.C., care implica „planuri pentru măsuri de represalii", cum nota **Financial Times,** companiile adoptă o tactică de renunţare activă. „Companiile — notează în acelaşi sens ziarul **Combat** — intenţionează să-şi menţină poziţiile şi nu cedează teren decît pas cu pas, după lupte de ariergardă, în care firele de sîrmă ghimpată ale procedurii joacă un rol major".

După patru ani de la crearea O.P.E.C. (1960) şi de la rezoluţiile adoptate la Geneva, nu s-a ajuns, în ceea ce priveşte cheltuielile de comercializare, decît la o soluţie de compromis, societăţile străine căzînd de acord să le reducă cu 0,5 cenţi per baril, dar punîndu-le în contul ţărilor producătoare. Aceasta dovedeşte îndîrjirea cu care companiile îşi apără cîştigurile.

Actuala conferinţă O.P.E.C. de la Djakarta are în atenţie, în primul rînd, faptul că ţările arabe pierd în fiecare zi din cauza modului actual de calculare a redevenţelor 660 000 dolari, ceea ce corespunde sumei de 237 600 000 dolari pe an. Această situaţie nu mai poate persista. Tocmai de aceea ţările membre ale O.P.E.C. se străduiesc să obţină majorarea cotei de beneficiu cu 6 la sută la barilul de petrol, faţă de 4,5 la sută — cît au oferit companiile străine. Cererile formulate la actuala conferinţă de la Djakarta de Argentina, Algeria, Nigeria, Trinidad şi Columbia, prin care aceste state solicită încadrarea lor în rîndul statelor membre ale O.P.E.C., aşa cum relatează din surse sigure agenţiile de presă, sînt de natură să slăbească rigiditatea companiilor străine.

Costin NASTAC

ИЗВЕСТИЯ
MOSCOVA

EUROPA : ILUZII DIN TRECUT ȘI REALITATEA

De cînd tunurile au amuțit în Europa, rar a existat o posibilitate atît de favorabilă ca în prezent pentru soluționarea multor probleme. Este puțin probabil ca acest lucru să fie negat de cineva în Occident. Astăzi acolo este exprimată destul de des părerea că este timpul să se renunțe pentru totdeauna la iluzii și să se țină seama de noua realitate. În martie a.c. a făcut o declarație în acest sens președintele Comisiei senatoriale a S.U.A. pentru afacerile externe, Fulbright, a cărui recomandare publică „de a se renunța la miturile statornicite" a făcut o mare vîlvă în acel timp. De bunăseamă că concepțiile senatorului nu-i sînt străine președintelui. În preajma alegerilor, dl Johnson a dat numeroase asigurări americanilor că, dacă va rămîne la Casa Albă, va căuta să-și aducă contribuția la reglementarea problemelor controversate moștenite după război, sau care au apărut în anii ce au trecut după terminarea lui. Dacă președintele intenționează să traducă în viață acest program, el deține acum un mandat pe o durată de cel puțin patru ani. Nu demult președintele a amintit că lumea pășește „într-o nouă eră a relațiilor internaționale" și că acum au apărut nu numai „guverne noi" dar și „forțe noi și factori noi". Sînt cuvinte înțelepte. Deocamdată însă ele sînt într-un conflict destul de accentuat cu practica Washingtonului.

În Anglia au venit la putere laburiștii. Prin liderul lor Wilson, ei au promis, de asemenea, să se preocupe de reglementarea problemelor controversate, inclusiv problemele europene. Recent, primul ministru englez a precizat că intenționează „să manifeste inițiativă în domeniul dezarmării, ori de cîte ori îi va fi posibil". Este puțin probabil ca el să fi dorit să fie înțeles în mod abstract. Continentul european, de care Anglia este despărțită doar de un canal îngust, oferă inițiativei engleze posibilități nelimitate în direcția încetării cursei înarmărilor, interzicerii accesului militariștilor de la Bonn la arma atomică și în alte domenii pozitive.

O anumită reevaluare a valorilor a avut loc și la Paris. Oamenii politici francezi încep să înțeleagă și ei că nu pot să se aștepte la nimic bun de la rachetele „Polaris", care ar putea amenința astfel nu numai visurile la „Europa patriilor" ci și securitatea Franței și a altor țări vest-europene. La aceasta s-a referit fără înconjur primul ministru Pompidou, calificînd drept agresiv și provocator proiectul flotei nucleare atlantice. La acest lucru a făcut aluzie și generalul de Gaulle în discursul rostit la Strasbourg.

Cu alte cuvinte, cu excepția Bonnului, capitalele occidentale par a înclina spre ideea că problemele nerezolvate ale securității europene nu pot fi amînate la infinit. Oamenii politici de aici recunosc destul de des în cuvinte că este dăunătoare făurirea unor castele din cărți de joc pe seama reînvierii „bunei și bătrînei Europe", care a trecut pentru totdeauna în domeniul istoriei, în schimb însă că este foarte util să se țină seama de schimbările radicale care s-au petrecut aici în perioada de după război. Ei riscă din ce în ce mai rar să se refere chiar la faimosul „mare răgaz" în politica mondială. După alegerile din Statele Unite și Anglia acest argument s-a vestejit asemenea frunzei autumnale și nimeni nu mai crede în necesitatea răgazului. De fapt la toate acestea s-a referit recent ambasadorul american în Germania occidentală, McGhee, care aparține cercurilor din anturajul Casei Albe. El s-a pronunțat în mod public pentru „clarificarea posibilităților unor convorbiri rodnice cu Uniunea Sovietică în problemele care formează obiectul divergențelor dintre Est și Vest", și a afirmat că oficialitățile din Washington „sînt gata să purceadă la rezolvarea problemei germane".

Dar în acest caz ce-i împiedică pe onorabilii compatrioți ai ambasadorului și pe confrații lor din Londra, să treacă de la cuvinte la fapte? Se știe că în legătură cu aceasta Statele Unite și Anglia și-au asumat împreună cu Uniunea Sovietică anumite obligații, începînd cu Potsdamul. Una dintre aceste obligații este foarte proaspătă în memorie : ea este cuprinsă în comunicatul asupra semnării Tratatului de la Moscova privind interzicerea parțială a experiențelor nucleare. Cele trei guverne, se spune în comunicat, au căzut de acord să se consulte cu aliații lor asupra discutării în continuare a problemei privind încheierea unui pact de neagresiune între N.A.T.O. și țările Tratatului de la Varșovia „în scopul realizării unui acord care să satisfacă pe toți participanții". Un asemenea pact ar putea deveni un pas foarte important în direcția securității europene.

Același lucru se poate spune și despre ideea principală în domeniul securității europene și reglementării pașnice germane.

S-ar părea că personalitățile politice din capitalele occidentale se feresc să discute în mod public orice inițiativă pașnică a statelor socialiste ca nu cumva să supere pe mult prea prețioșii aliați de la Bonn.

În politică nu există vid. Dacă ne vom limita numai la urări verbale de pace în Europa și nu le vom însoți de acțiuni, vor avea de cîștigat numai forțele agresiunii : ele vor completa vidul format.

Pentru a se evita o asemenea situație există doar o singură cale și anume : să se înlăture pas cu pas problemele controversate care întunecă climatul politic în Europa și să se tindă spre încheierea unui acord cu privire la întărirea securității europene. În cadrul acestor eforturi, este desigur absurd să fie trecute cu vederea schimbările petrecute pe arena europeană în ultimele două decenii, inclusiv frontierele statornicite aici, existența a două state germane, frăția dintre țările socialiste care a luat naștere în estul continentului. Dimpotrivă, astăzi nu pot exista două păreri că sistemul adevăratei securități trebuie să se întemeieze numai pe schimbările istorice care au trezit la viață Europa celui de-al șaptelea deceniu al secolului al XX-lea.

În aceasta constă în mod practic renunțarea la vechile mituri. Și dacă Occidentul dorește să țină seama de noua realitate, este timpul să facă acest lucru. Dacă liderii politici din Occident țin la promisiunile lor electorale, este timpul să le îndeplinească. Uniunea Sovietică nu se va lăsa așteptată. Ea este întotdeauna gata să ia loc în jurul mesei rotunde cînd pe ordinea de zi a tratativelor figurează destinele Europei și întregii planete.

N. POLEANOV

Luptele din Mozambic

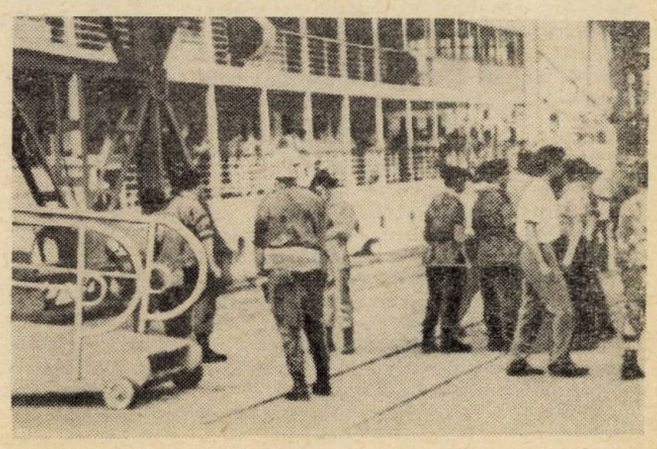

Unitățile de partizani din regiunile aflate în nordul Mozambicului și-au intensificat acțiunile împotriva trupelor colonialiste. Guvernul de la Lisabona a fost nevoit să trimită noi unități militare și material de luptă pentru a face față situației. Fotografia înfățișează portul Lourenço Marques la sosirea unui nou transport militar.

The New York Times.

F.N.M. REPETĂ EȘECUL C.D.E.

CU FIECARE nouă respingere de către aliații noștri a proiectului S.U.A. de înființare a unei flote occidentale cu echipaje mixte și înarmate cu arme nucleare, misterul insistenței încăpățînate a actualului guvern în privința planului se adîncește. Misterul este creat de următoarele aspecte ale propunerii :

1. Ideea, menită să lichideze scindările din alianța nord-atlantică — în parte prin îngrădirea militarismului vest-german ca o consecință a integrării — a fost inițiată de oameni de stat din țări vest-europene ale căror guverne au respins-o ulterior.

2. Obiecțiile crescînde ale acestor guverne au creat perspectiva ca alianța occidentală să fie slăbită și mai mult de un plan conceput ca mijloc de a o întări.

3. Devenind susținătorul insistent al unui proiect de origine europeană, de care guvernele europene se dezic, guvernul S.U.A. repetă eșecul înregistrat prin prăbușirea, în împrejurări similare, a planului de creare a unei armate vest-europene.

4. Deși înființarea flotei cu echipaje mixte ar lega forțele armate ale Germaniei occidentale de o capacitate de apărare nucleară, nu există indicii că președintele ar împărți cu vreuna din unitățile aliate din flotă controlul asupra folosirii acestor arme. De aceea, cererea președintelui de Gaulle, ca Franța să fie recunoscută ca parteneră nucleară cu drepturi depline a S.U.A. și Marii Britanii, ar rămîne nesatisfăcută, și în consecință Franța și-ar menține refuzul de a colabora.

În urma venirii la putere în Marea Britanie a partidului laburist, care, după cum se așteaptă, va propune revizuirea fundamentală a planului, și a hotărîrii guvernului vest-german de a-și amîna participarea, este și mai îndoielnic că acest plan ar putea fi acceptat sub forma cerută de S.U.A. Și deși ofițeri superiori americani, ca răspuns la o întrebare precisă a Departamentului de Stat, au declarat că flota cu echipaje mixte este „realizabilă", ei și-au exprimat în particular părerea că fără adeziunea Franței proiectul ar lărgi și adînci scindările din structura militară a N.A.T.O.

Totuși, ca un element primordial al politicii ei externe, Administrația continuă în mod public să susțină ideea creării flotei nucleare cu echipaje mixte în condiții inacceptabile pentru Franța.

Ținînd seama de paralela cu prăbușirea Comunității Defensive Europene (concepția „armatei vest-europene"), atitudinea oficială inflexibilă manifestată în fața opiniei publice nu este cu totul convingătoare. Aceasta, deoarece obiectivul declarat al Comunității Defensive Europene era același ca obiectivul declarat al flotei cu echipaje mixte — de a îngrădi militarismul vest-german prin integrarea forțelor lui armate.

Acest vis s-a terminat prin hotărîrea reticentă a S.U.A. de a reînarma Germania occidentală. Se pune întrebarea : oare proiectul flotei cu echipaje mixte se va termina prin ajutorul S.U.A. pentru crearea unei forțe nucleare vest-germane ?

Comunitatea Defensivă Europeană a fost concepută în contextul ideilor formulate la începutul deceniului 1950—1960 de Robert Schumann și Jean Monnet (Franța) și Konrad Adenauer (R.F.G.). Proiectul a devenit în 1953 piatra de temelie a politicii externe a S.U.A. Administrația Eisenhower a cerut realizarea lui cu aceeași hotărîre inflexibilă care caracterizează presiunile actualei Administrații pentru realizarea flotei nucleare multilaterale.

Comunitatea Defensivă Europeană s-a prăbușit atunci cînd a fost respinsă de Adunarea Națională franceză, și o dată cu ea s-a prăbușit o mare parte din prestigiul S.U.A. Reacția președintelui Eisenhower a fost expresia unei profunde dezamăgiri. Cea a secretarului de stat Dulles a fost considerată de aliații noștri drept o amenințare : el a declarat că politica externă a S.U.A. trebuie să fie supusă „unei reconsiderări tragice". Această reconsiderare s-a concretizat în special în reînarmarea, și astăzi controversată, a Germaniei occidentale.

Istoria ne determină să ne întrebăm tot mai mult dacă, în ciuda lecțiilor ei evidente, nu cumva este pe cale să se repete.

Arthur KROCK

Prensa Latina

Havana

DIVERGENȚELE UNEI PIEȚE

CONFLICTELE iscate între guvernele țărilor participante la Piața comună a Americii Centrale sînt o confirmare elocventă a socotelilor greșite pe care și le-au făcut autorii convenției de integrare economică a Americii Centrale, impusă de către Statele Unite celor cinci țări din această zonă a continentului american.

Antagonismul dintre monopolurile americane care au creat Piața comună a Americii Centrale, dintre interesele capitaliștilor din țările latino-americane, care se ciocnesc, de asemenea, în procesul reducerii barierelor vamale între cele cinci țări, accentuează conflictele economice.

Așa, de pildă, guvernele costarican și guatemalez își dispută întîietatea în problema producției de anvelope de cauciuc care urmează să fie desfăcute pe Piața comună.

De fapt, disputa are loc între companiile „Firestone Tyre and Rubber", care a construit o fabrică în Costa Rica și „General Tyre and Rubber" ale cărei întreprinderi își desfășoară de mulți ani activitatea în Guatemala. Începînd din ianuarie 1963, aceste întreprinderi dețin în America Centrală monopolul asupra producției de anvelope.

Alte conflicte în domeniul integrării economice a Americii Centrale își așteaptă rezolvarea. Nicaragua și Honduras au refuzat să semneze acordul privitor la nivelarea taxelor vamale, justificînd acest refuz prin „necesitatea apărării unor anumite ramuri ale industriei lor".

Frontierele Guatemalei, Salvadorului și Nicaraguei sînt închise pentru produsele industriei confecțiilor din Honduras, în care sînt investite capitaluri nord-americane și în care este „interesat personal" colonelul Osvaldo Lopez Arellano, actualul președinte al acestei țări, fost comandant al forțelor aeriene ale Hondurasului.

Guvernele Guatemalei și Hondurasului refuză să trimită pe miniștrii lor la sesiunile Consiliului Economic al țărilor Americii Centrale, ori de cîte ori la aceste sesiuni se dezbat probleme de natură să aducă prejudicii „industriei" țărilor lor.

Între Costa Rica și Nicaragua, ultimele care au semnat convenția Pieței comune, există acorduri bilaterale. Aceasta este opoziția potențială față de blocul din care fac parte Guatemala, Honduras și Salvador, precum și Panama, — asimilată de fapt cu țările comunității Americii Centrale.

Ca urmare a acestor manevre, precum și altor acțiuni guvernamentale, schimbul reciproc de mărfuri a rămas nestabilizat. Pe de altă parte — ceea ce constituie de fapt conflictul principal — Asociația comercianților din Guatemala a declarat că integrarea aduce prejudicii intereselor consumatorilor din America Centrală, deoarece calitatea produselor livrate nu corespunde prețurilor ridicate plătite de aceștia. Asociația a cerut crearea unei organizații a Americii Centrale care să stabilească prețurile mărfurilor, adică să controleze într-o anumită măsură uriașele venituri ale monopolurilor S.U.A. care își desfășoară aici activitatea.

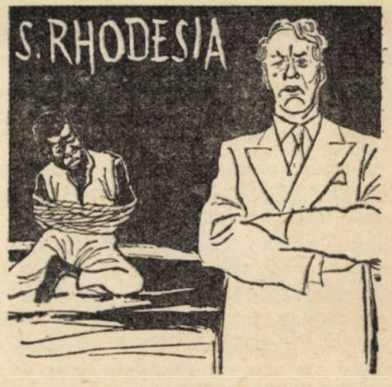

Jan Smith : — După cum vedeți, în spatele meu se află poporul
(Din **The Evening Standard, Londra**)

COMBAT
LE JOURNAL DE PARIS

PARIS

VICTIMELE

EVOLUȚIA relațiilor între țările occidentale, precum și imperativele politice și economice concrete ale fiecăruia dintre marile țări ale Occidentului tind în momentul de față să destrame acea formă a moralei politice care definește drepturile și datoriile țărilor indiferent de mărimea lor. Într-adevăr, eșecul tratativelor pentru integrarea europeană a dus la sacrificarea micilor țări în profitul sistemelor care guvernează raporturile dintre marile puteri occidentale, sau în profitul anumitor interese ale fiecăreia din aceste mari puteri.

Ceea ce este adevărat pentru relațiile dintre cele șapte țări membre ale Asociației europene a liberului schimb este la fel de adevărat pentru relațiile celor șase țări ale Comunității economice europene. Aceste relații se degradează treptat, ajungîndu-se la călcarea în picioare a solidarității care făcuse posibilă cristalizarea în sînul Europei a celor două grupuri de colaborare.

Nici marile curente de gîndire, nici ideologia nu au reușit să restabilească echilibrul distrus de urmărirea intereselor personale. Filozofia democrat-creștină, idealul social-democrat nu mai constituie catalizatori îndeajuns de puternici pentru a face să treacă pe planul al doilea aceste interese.

În ceea ce privește Asociația liberului schimb, se observă astăzi că imperativele economice ale Marii Britanii îi înlătură pe cei șase parteneri mai puțin puternici ai Angliei, obligîndu-i fie la măsuri de apărare, cum sînt regrupările regionale la care sînt constrînși să recurgă acum scandinavii, fie la apeluri disperate la o solidaritate în prezent batjocorită.

În sînul celor șase țări membre ale Pieței comune, este evident că Belgia și Olanda, de exemplu, sînt supuse unor presiuni divergente din partea Parisului, Londrei și Bonnului, ca urmare a dezacordurilor care dezbină cele trei capitale, atît în ce privește construirea politică a Europei cît și problemele militare. Italia, de asemenea, se vede astăzi redusă la neputință — situație pe care nu o merită — și scoasă astfel din circuitul stabilit între Franța și Germania federală.

Pe lîngă faptul că divergențele dintre cele trei mari puteri ale Europei occidentale provoacă derută în rîndul țărilor mai mici care le sînt asociate, pe lîngă faptul că aceste neînțelegeri sînt cu totul contrare spiritului de colaborare care fusese proclamat la începutul asocierii, acestea contribuie la o și mai mare încordare a climatului de ostilitate în care evoluează astăzi alianța atlantică.

Într-adevăr, respectarea mai fidelă a solidarității europene ar fi evitat, în mod sigur, criza acută prin care trec astăzi relațiile dintre Paris și Washington. La fel, o înțelegere mai practică a solidarității dintre cei șase ar fi evitat, tot atît de sigur, deteriorarea atît de rapidă a raporturilor dintre Paris și Bonn, de la nivelul înalt la care generalul de Gaulle ar fi dorit să le plaseze, pînă la cel de jos la care actualul cancelar Erhard a considerat că poate să le coboare.

Süddeutsche Zeitung

MUNCHEN

O NOUĂ ATITUDINE FAȚĂ DE F.N.M. ?

RECENTA întrevedere dintre cancelarul federal Erhard și ambasadorul francez la Bonn, de Margerie, a constituit o surpriză plăcută la Paris. După cum se dau încredințări oficiale, cancelarul federal l-ar fi convocat pe ambasadorul francez, nu pentru a obține lămuriri despre discursul rostit la Strasbourg de președintele de Gaulle, ci pentru a transmite un mesaj liniștitor președin-

→

Brazilia fără case

Toate statisticile arată că Brazilia a ajuns la 80 milioane de locuitori. Dar nici una dintre aceste statistici nu arată cu exactitate cîți brazilieni nu au casă sau locuiesc în condiții mizere. Puțini sînt cei care știu că în Rio de Janeiro, Sao Paulo, Recife, Belo-Horizonte, Porto Alegre, Salvador și Curitiba există peste 130 000 de apartamente libere, neocupate, care reprezintă stocul „la negru" al locuințelor din Brazilia. Dar în cazul acesta specula reprezintă un efect și nu o cauză. O treime din populația braziliană este condamnată să trăiască în **favelas** (îngrămădire de locuințe mizere — n.n.), **mocambos** (un fel de bordeie — n.n.) sau **corticos** (case sărăcăcioase, locuite de mai multe familii — n.n.).

Azi, aproximativ 1 200 000 de locuitori din Rio de Janeiro suferă de pe urma lipsei de case. La o medie de 5 locuitori pe apartament, deficitul este de 240 000 de locuințe. Și nu-i includem aici pe cei care trăiesc în cămine sau case comune. Și nici tinerimea, mai ales studenții care vin din altă parte a țării și plătesc lunar pînă la 20 000 cruzeiros pentru o cameră pe care o împart cu alți oameni. Și toate acestea se petrec în statul Guanabara, în zilele noastre.

Rezolvarea problemei locuințelor se lovește de mari greutăți, datorită inflației și actualei legi imobiliare. Un exemplu tipic : un proprietar are în Rio de Janeiro o casă cu două etaje, patru apartamente, două băi, cu dependințele respective, în cartierul grădinii botanice. Totul este evaluat la 30 000 000 cruzeiros. Un capital de 30 000 000 investit în industrie sau într-o altă ramură economică sigură ar aduce un venit de 9 000 000 cruzeiros pe an. Proprietarul acestei case nu cîștigă însă decît 240 000 cruzeiros pe an. E un argument solid pentru ca nimeni să nu investească bani în construcția de case.

Fără elaborarea unor legi care să stimuleze construcția caselor, fără luarea de măsuri din partea guvernului, situația va continua să se înrăutățească din ce în ce mai mult.

(O Cruzeiro — Rio de Janeiro)

REFLECTOR

A fost otrăvit Napoleon ?

Afirmațiile savanților Centrului atomic de cercetări aplicate de la Harwel, potrivit cărora Napoleon ar fi murit otrăvit cu arsenic, sînt infirmate de contesa de Montholon. Generalul cu același nume, care l-a urmat pe împărat în Sfînta Elena, este strămoșul ei și de aceea contesa se străduiește să-i apere memoria. „Este atît de inacceptabilă această versiune — a declarat ea — dat fiind devotamentul manifestat de generalul de Montholon față de împărat — încît nici nu vom protesta".

De altfel, același scepticism este manifestat și de oamenii de știință francezi. Dr. Lebreton, expert în toxicologie, se îndoiește că la Sfînta Elena cineva să-și fi putut procura doze suficiente de arsenic pentru a provoca, lent, moartea unui om. „Nimic nu poate proba, subliniază el, că părul despre care se vorbește (care a servit la efectuarea cercetărilor — n.n.) ar fi într-adevăr al lui Napoleon, mai ales că tot ce a aparținut fostului împărat a făcut obiectul unui adevărat trafic".

La rîndul său, dl Marcel Dunan, profesor de istorie și președinte al „Institutului Napoleon", a respins „din simple rațiuni morale" acuzația adusă împotriva lui Montholon, care „este reluată — spune el — periodic". „Cît privește cererea exhumării împăratului — adaugă profesorul Dunan — ar fi o profanare despre care ar fi preferabil nici să nu se vorbească".

Mortalitatea pe asfalt

Institutul Central de statistică din Italia a declarat că pentru italienii între 18 și 60 de ani primejdia de a muri într-un accident de circulație este cu 32 la sută mai mare decît cea de a muri de tuberculoză și cu 20 la sută mai mare decît cea de a muri de o boală infecțioasă.

Mortalitatea pricinuită de accidentele de circulație în Italia este de două ori mai ridicată ca în Franța și de trei ori decît în S.U.A. Cauzele ? Temperamentul năvalnic al italienilor, temeritatea lor și, desigur, indisciplina. Statisticienii adaugă acestor motive subiective indulgența legilor (crima provocată într-un accident de circulație este pedepsită cu închisoarea de la 5 zile la 6 ani) și toleranța judecătorilor care pentru infracțiunile de circulație aplică adesea sancțiuni apropiate de minimul legal.

Jupiter vibrează

Încă de mult radio-astronomii americani au fost puși în încurcătură de întreruperile intermitente ale semnalelor radio pe frecvențele ultrascurte captate de pe planeta Jupiter : erau provocate de erupții vulcanice, sau de furtuni magnetice ? Glenn Berge și David Morris de la Institutul de tehnologie a Observatorului radio din California au început să cerceteze acest fenomen.

În urmă cu doi ani, ei au descoperit că centura de radiații a planetei Jupiter se înclină cu 18 grade la fiecare 10 ore. Aceasta i-a adus la descoperirea că Jupiter vibrează. Acest fenomen s-ar putea datora faptului că polii magnetici nord și sud ai planetei se află depărtați de centrul ei. O linie între acești poli — axa magnetică — se află la 56 327 km de centrul planetei care are un diametru de 136 794 km. Vibrațiile dau naștere, pe această cale, unor semnale radio. Se crede că întreruperea semnalelor radio are loc în momentul cînd rotația planetei Jupiter aduce polii magnetici într-o poziție favorabilă pentru a dirija radiațiile electromagnetice direct spre Pămînt.

Ku-Klux-Klan fără mască...

Ku-Klux-Klanul renunță la tradiționala cagulă preferînd stilul militar. De acum înainte, după cum a hotărît „Marele Dragon", apărătorii supremației albe vor purta uniformă kaki, cască de oțel și bocanci de parașutist.

telui Franței, nu în ce privește problema prețurilor agricole, ci în legătură cu proiectul forțelor nucleare multilaterale.

La Paris se spune că Erhard ar fi declarat ambasadorului francez că proiectul F.N.M. a început să-i calce pe nervi și a început să i se pară prea complicat, astfel că el ar dori să-și facă o imagine mai clară asupra întregii chestiuni. Cea mai bună soluție ar consta în a nu mai considera problema ca foarte actuală, ci, pe cît posibil, a o lăsa în expectativă. Faptul că în comunicatul publicat zilele acestea după întrevederea de la Washington dintre ministrul vest-german Schroeder și secretarul de stat Rusk se spune tocmai contrariul, nu este considerat la Paris de natură să combată relatările privind schimbarea de atitudine a lui Erhard. În capitala Franței se consideră că Erhard are o atitudine mai realistă decît cea a ministrului său de externe. Alte știri din Washington, potrivit cărora Italia ar fi anunțat că e gata să se asocieze forțelor nucleare multilaterale, au fost dezmințite cu energie la Paris în urma unei recente întrevederi pe care a avut-o ambasadorul francez la Roma cu ministrul de externe italian Saragat. Se afirmă că Saragat ar fi adoptat în această problemă o atitudine asemănătoare cu cea a cancelarului Erhard.

Cercurile oficiale franceze se arată în schimb oarecum dezamăgite de interesul palid manifestat de partea vest-germană față de intențiile lui de Gaulle de a colabora sub o formă sau alta în domeniul atomic cu Republica Federală. Sporesc indiciile că în această chestiune de Gaulle meditează la unele probleme concrete. În anturajul său nu se exclude eventualitatea ca el să exprime în mod public punctul său de vedere, fie cu prilejul vizitei cancelarului federal la Paris, probabil după 14 ianuarie, fie în conferința sa de presă de la sfîrșitul lunii ianuarie. În momentul de față, după toate aparențele, Franța cîntărește posibilitatea anihilării definitive a proiectului F.N.M. printr-o inițiativă vest-europeană.

Pe de altă parte, la Bonn se consideră că guvernul federal crede încă posibilă o înțelegere cu Anglia, în ciuda dezamăgirii provocate de discursul rostit în această problemă de primul ministru Wilson în Camera Comunelor. La Bonn se precizează tot mai mult tendința de a considera discursul lui Wilson drept o încercare de a cîștiga pentru Anglia poziții de tratative mai favorabile atît față de Washington cît și față de Bonn. Inițial, reacția Bonnului fusese fățiș negativă. Apoi, purtătorul de cuvînt oficial von Hase a încercat să atenueze dezamăgirea manifestată oficial de guvernul de la Bonn. El a lăsat însă să se înțeleagă că Bonnul dorește să aștepte pînă după vizita lui Wilson la Washington și după convorbirile premierului britanic cu președintele Johnson. După întoarcerea lui Wilson la Londra, ministrul de externe vest-german Schroeder va pleca în capitala Angliei la 11 decembrie, pentru discuții în cursul cărora va căuta să afle atitudinea guvernului laburist față de problema forțelor nucleare multilaterale și eventualele propuneri concrete ale Angliei în această chestiune.

LE NOUVEL OBSERVATEUR
PARIS

DESCHIDEREA SPRE RĂSĂRIT

LA ÎNCEPUTUL lunii trecute Giscard d'Estaing a semnat cu colegul său sovietic Patolicev un acord comercial care a avut un larg răsunet în cercurile diplomatice și economice occidentale. În momentul de față, el negociază cu vicepreședintele Consiliului de Miniștri romîn, Alexandru Bîrlădeanu, o convenție analogă care va marca o dată importantă în analele comerțului Est-Vest.

Cu Uniunea Sovietică, întocmai ca și cu Romînia, Franța dorește să dezvolte schimburile pe baze noi. Este o politică comună în care se îmbină preocupările de ordin strict comercial cu obiectivele strategiei gaulliste la scară internațională. Apropierea industrială și financiară care începe între Paris și principalele capitale din Est face obiectul multor comentarii atît la Washington, cît și la Bonn sau Londra.

Pentru ce are atîta ecou recentul acord franco-sovietic? Nu numai pentru că prevede o creștere de aproximativ 50 la sută a schimburilor între cele două țări, ci pentru că lichidează o serie întreagă de interdicții care fuseseră mai mult sau mai puțin respectate pînă atunci de toate țările occidentale. Aceste principii tabu erau de două feluri: pe de o parte, să nu se acorde credite pe termen lung în materie de utilaj; pe de altă parte, să nu se depășească tonajele marginale în domeniul importurilor de produse petrolifere.

Or, durata creditelor de echipament acordate Uniunii Sovietice de Franța a fost ridicată de la 5 la 7 ani, ceea ce reprezintă o încălcare oficială a angajamentelor adoptate anterior de Convenția de la Berna care limita durata împrumuturilor occidentale acordate țărilor răsăritene.

Fără îndoială, Franța nu a fost cea dintîi care a comis o încălcare a acordurilor de la Berna: ea fusese precedată de Marea Britanie. Dar Londra operase pe ascuns și la scară redusă, în timp ce Parisul, dimpotrivă, a rupt în mod zgomotos convenția: acordul comercial franco-romîn în curs de negociere va constitui o nouă demonstrație a acestui fapt.

În ce privește petrolul, Parisul și-a demonstrat de asemenea voința de independență. Teoretic, nimic nu se opune importului de către Franța a unor tonaje sporite de petrol brut și produse rafinate provenite din estul european. Legislația din 1928 permite statului să constrîngă companiile să-l prelucreze și să-l distribuie. În practică însă, guvernul francez pînă în prezent s-a abținut întotdeauna să importe din Uniunea Sovietică mari cantități de petrol. El nu a dorit să provoace o prea mare nemulțumire a marilor societăți internaționale pentru care cumpărarea de petrol sovietic este o crimă. Or, acordul franco-sovietic prevede achiziționarea de către Franța a unor tonaje care ar depăși 5 la sută din totalul consumului nostru, iar acordul franco-romîn va comporta fără îndoială un capital petrolifer substanțial care nu va face decît să irite și mai mult „cartelul".

În mod vădit, ofensiva franceză în direcția Europei răsăritene are obiective economice precise. Ea va îngădui unui mare număr de firme de construcții de mașini, care trec în momentul de față printr-o fază dificilă, să găsească debușee noi și importante. Pe de altă parte, mari consorții — ca de pildă Auby, Progil, Péchiney, Saint-Gobain sau Rhône-Poulanc — vor juca în Răsărit un rol profitabil, de inițiator industrial.

Dar, chiar dacă Franța dezvoltă substanțial tranzacțiile sale cu lumea comunistă, ea va rămîne tributară în proporție de 90 la sută lumii occidentale în ce privește relațiile sale economice externe. În aceste condiții, marja de autonomie pe care o vom dobîndi în detrimentul anglo-saxonilor — întrucît acesta este scopul acestei politici — va fi limitată. O adevărată politică de alternativă ar implica opțiuni mult mai importante pe toate planurile.

Și în acest domeniu, Franța va trebui să țină seama de americani care, după ce au calificat drept imorale inițiativele franceze în direcția Răsăritului, încearcă să ne „dubleze" în momentul cînd ne atingem scopul.

Astfel, la Moscova a fost organizată o masă rotundă între principalii conducători sovietici și aproximativ o sută de oameni de afaceri occidentali. Printre aceștia nu se numără decît un singur francez, reprezentînd compania Saint-Gobain, în timp ce majoritatea zdrobitoare a participanților erau americani (Ford, Chrysler, General Electric, General Food, North American Aviation, U.S. Rubber, Parke-Davis, Olin Mathieson, John-Manville etc.). Pe de altă parte, la Washington se conturează o mișcare menită să pună capăt interdicțiilor în calea comerțului cu Răsăritul, care au frînat pînă în prezent inițiativele oamenilor de afaceri la Moscova, București sau Sofia.

Jacques MORNAND

Gazette de Lausanne

ACȚIUNEA PARAȘUTIȘTILOR

ACȚIUNEA parașutiștilor belgieni, transportați la Stanleyville pe bordul unor avioane C-130 ale forțelor aeriene ale S.U.A. este oare justificată? Chiar dacă se acceptă explicația dată la Bruxelles și Washington, potrivit căreia a fost vorba pur și simplu de o acțiune umanitară, răspunsul nu poate fi decît rezervat. Oare au fost epuizate într-a-

devăr toate posibilităţile de negociere? Faptul că la 23 noiembrie la Nairobi, în convorbirile sale cu ambasadorul S.U.A., reprezentantul lui Gbenye s-a arătat intransigent nu înseamnă, cu necesitate, că, într-un stadiu ulterior, nu s-ar fi putut ajunge la o soluţie satisfăcătoare. Cu atît mai mult cu cît la 27 noiembrie urma să aibă loc o şedinţă extraordinară a comisiei „ad-hoc" a Organizaţiei Unităţii Africane.

Dar poate că drama a devenit inevitabilă în momentul în care belgienii şi americanii făcuseră o publicitate exagerată acestei operaţiuni. Iniţial, S.U.A. şi Belgia îşi imaginau că simpla desfăşurare a unui batalion în insula Ascension va fi de-ajuns pentru a-l face să pălească pe Gbenye. Era ca o cacialma la poker — care nu a reuşit. Descoperindu-se „bluff"-ul lor diplomatico-militar, guvernelor de la Bruxelles şi Washington nu le-a mai rămas după aceea decît să-şi piardă prestigiul sau să intervină cît mai repede posibil. Dar după atîta zarvă, elementul surpriză era foarte mult redus.

În orice caz, misiunea umanitară nu pare decît un pretext. Dincolo de operaţiunea de salvare, nu ne putem împiedica să vedem o manevră care, din anumite puncte de vedere, reaminteşte vechea diplomaţie a tunurilor. Citind despre evenimentele petrecute la 24 noiembrie, îţi vin în minte, pe drept cuvînt sau nu, altele care au avut ca teatru malurile Canalului de Suez, mai tîrziu Libanul, Iordania, Playa Giron, sau acum, mai recent, Katanga.

Numai că, atunci cînd a trebuit să fie asediat oraşul Elisabethville, S.U.A. au avut grijă să acţioneze prin intermediul O.N.U. De data aceasta, ele nu au luat nici măcar măsura de precauţie de a înlocui bereta roşie a paraşutiştilor belgieni cu o cască albastră.

Contestabilă din punct de vedere al dreptului internaţional, o asemenea intervenţie, manifestare a unei politici de mare putere, este apreciată în cele din urmă după rezultatele ei. Or, tocmai în privinţa aceasta avem îndoieli dintre cele mai grave. Desigur, era explicabilă nerăbdarea americanilor care se grăbeau să reglementeze, printr-o energică acţiune de curăţire şi prin persoane interpuse, spinoasa problemă congoleză. Dar în acelaşi timp ei s-au angajat şi mai adînc acolo, condamnaţi mai mult ca oricînd să apară ca sprijinitorii conducătorilor de la Leopoldville.

Jean A. DUMUR

Labour's Independent Weekly

TRIBUNE

LONDRA

Congo : după „masacru"

SE CUNOSC prea puţine lucruri despre rebelii de la Stanleyville. Există doar poveşti de groază de un tipic obişnuit şi care apar întotdeauna în întreaga presă atunci cînd locuitorii Africii intră în conflict cu interesele financiare occidentale. Poate există banditi sălbatici. Poate că ei sînt moştenitorii politici ai asasinatului Lumumba şi ai neutralizatului Gizenga. Poate că sînt doar oameni care încearcă să controleze propriul lor pămînt, într-o regiune îndelung exploatată de stăpîni străini şi de oameni aflaţi în solda lor, ca Moise Chombe.

Zvonurile despre sălbaticii congolezi au fost folosite atîta timp ca propagandă împotriva independenţei africane, încît asemenea ştiri apar ca acţiuni dirijate. Dacă era nevoie de o acţiune grabnică pentru apărarea ostaticilor belgieni şi a altor străini trebuia trimisă o forţă de securitate a O.N.U., promptă, eficientă şi imparţială.

Nimeni nu s-a oferit însă să patroneze o asemenea iniţiativă a O.N.U. Ar fi trebuit ca Anglia să încerce, dar în loc de a face acest lucru noi am acordat paraşutiştilor belgieni dreptul de folosire a insulei Ascension pentru îndeplinirea proiectului lor periculos şi unilateral de salvare a ostaticilor.

Belgienii se opun acţiunii O.N.U. U Thant a auzit prima oară de proiectul belgian dintr-o ştire a agenţiei de presă belgiene. Guvernul belgian ar prefera să sprijine trupe ale N.A.T.O., justificînd astfel ideea africană că una din principalele funcţiuni ale N.A.T.O. este aceea de a acorda ajutor militar puterilor coloniale ca Belgia şi Portugalia.

Dar este ceva mai important : belgienii au folosit aviaţia S.U.A. A fost oare aceasta un simplu răspuns la ameninţarea cu moartea ce plana asupra ostaticilor europeni ? Lunea trecută, în Belgia, studenţii congolezi au cerut retragerea trupelor şi a echipamentului belgian şi american, încetarea bombardamentelor, expulzarea mercenarilor şi consilierilor străini din guvernul Chombe. Ei au susţinut că belgienii şi americanii au dus o bucată de vreme un război în sprijinul lui Chombe şi al intereselor neafricane pe care acesta le reprezintă.

Organizaţia Unităţii Africane (O.U.A.) a respins cererea lui Chombe de a recunoaşte partea pe care o reprezintă el în acest război civil. Statele africane independente subliniază că Chombe continuă să folosească mercenari neafricani împotriva propriului său popor. Se afirmă că Albertville este din nou stăpînit de mercenarii lui Chombe, originari din Africa de sud, numai după ce oraşul a fost bombardat de avioane americane pilotate de anticastrişti cubanezi.

Chiar cel mai ignorant congolez ştie că guvernul congolez este expresia acelor cercuri europene care au ruinat ţara, au fugit cînd au întîmpinat rezistenţa naţională şi au încercat să recîştige controlul asupra ţării cu ajutorul lui Moise Chombe, care este astăzi prim-ministru şi lider al regimului pe care rebelii sînt hotărîţi să-l înlăture.

Există posibilitatea ca cercurile militare şi financiare occidentale să fi folosit pretextul salvării ostaticilor pentru a obţine sprijin în ţară din partea acelor alegători care consideră sulițele africane mai îngrozitoare decît napalmul occidental. Dacă aşa stau lucrurile, sîntem martorii unor tactici asemănătoare celor folosite de conservatorii britanici cînd au lansat basmul soldaţilor britanici care ar fi fost decapitaţi în Yemen.

În Congo însă, atît pentru expatriaţi cît şi pentru africani, pacea şi progresul vor veni numai atunci cînd o forţă O.N.U. sau o forţă panafricană finanţată şi sprijinită de O.N.U. va prelua administraţia acestei ţări bogate, dar ruinate.

REFLECTOR

Limba esperanto

S-au împlinit zece ani de cînd a fost creată Uniunea Internaţională pentru studierea limbii esperanto (U.E.A.) şi de cînd ea colaborează cu U.N.E.S.C.O. Sediul U.E.A. se află la Rotterdam, şi centrul ei de cercetări şi documentare la Londra. Ea dispune de o reţea de 3 197 delegaţi, repartizaţi în 85 de ţări. Cu ajutorul unui buletin pe care-l editează periodic, al unor centre de informare, conferinţe şi seminarii, U.E.A. militează pentru răspîndirea folosirii limbii internaţionale şi, cu sprijinul U.N.E.S.C.O., pentru propagarea idealurilor păcii şi fraternităţii între popoare.

Perplexitate

La începutul primului război mondial, ministerul de război britanic a adresat tuturor unităţilor în subordinea sa din întregul Imperiu englez o telegramă prin care cerea să fie arestaţi toţi supuşii ţărilor inamice. Cîteva zile mai tîrziu, administratorul unui mic post englez din Africa telegrafia următoarele : „Am arestat 3 spanioli, 5 germani, 4 belgieni, 2 francezi, 1 suedez, 2 americani, 1 italian, 1 ungur ; rog precizaţi cu cine sîntem în război !"

Părerea familiei

La moartea tatălui său, Paul Cezanne s-a oferit să-i facă portretul. Îngrijorată, soţia îi spune : „Dragul meu Paul, nu e momentul să glumim. Dacă vrem ca portretul să semene cît de cît cu tatăl tău, e cazul să apelăm la un pictor veritabil".

Music-hall în avion

Pînă acum societăţile americane de transporturi aeriene ofereau călătorilor — pentru menţinerea bunei dispoziţii în timpul zborului — filme, programe de radio şi televiziune. Recent, spre a-şi spori clientela, una dintre aceste societăţi a anunţat că va introduce la bordul avioanelor sale spectacole de teatru şi music-hall.

Biblioteca ştiinţifică din Leningrad

Biblioteca din Leningrad a Academiei de Ştiinţe a U.R.S.S. — construită pe timpul lui Petru I, acum 250 de ani — a devenit, astăzi, unul dintre cele mai mari depozite de literatură ştiinţifică din U.R.S.S. În prezent, fondul bibliotecii, împreună cu cel al depozitelor speciale de pe lîngă institutele Academiei de Ştiinţe a U.R.S.S., numără 15 milioane de volume. Printre cititorii săi se află aproximativ 70 000 de specialişti din multe oraşe ale ţării. Biblioteca face schimb de literatură cu peste 2 400 de instituţii ştiinţifice şi biblioteci din 91 de ţări.

Metrul, în Arabia Saudită

În Arabia Saudită au fost suprimate toate vechile unităţi de măsură, devenind obligatoriu sistemul metric. Noul sistem va intra în vigoare la 3 decembrie. De la această dată toţi cei care vor folosi vechile unităţi de măsură sînt pasibili de pedeapsă.

Un nou port în Sumatra

Pe litoralul de nord-vest al insulei Sumatra, Indonezia construieşte un port deschis, Sabang, cu scopul de a înlocui portul Singapore pentru comerţul exterior al ţării. Autorităţile din Sabang vor avea dreptul să bată monedă proprie.

Turismul de iarnă

Festivalul „Iarna rusă", care va avea loc la Moscova la sfîrşitul lunii decembrie, va fi una din atracţiile turistice ale sezonului de iarnă în Uniunea Sovietică.

Preşedintele asociaţiei sovietice „Intурist", care a expus programul festivalului, a anunţat că în anul 1963 Uniunea Sovietică a fost vizitată de 932 000 de turişti străini din 133 de ţări. El a arătat că în anul 1965 posibilităţile oferite turiştilor străini vor creşte considerabil.

jeune afrique

TUNIS

NEGRII AMERICANI NU MERG NICI PREA REPEDE, NICI PREA DEPARTE

de Martin Luther KING

AMERICA are noroc. Acest noroc este moderația negrilor. „Oamenii de culoare" au conștiința răspunderilor lor.

Dar este un noroc care poate fi irosit dacă nu se renunță la anumite mituri. Primul dintre ele este acela că „negrul merge prea departe, prea repede".

Un alt subiect care provoacă temeri iluzorii : „riposta" albilor, de o sută, de o mie de ori evocată în cursul recentei campanii electorale. S-au răspîndit de asemenea legende despre răscoalele negrilor, din cursul verii. Politica noastră de non-violență a fost pusă sub semnul întrebării.

După părerea multor albi, aparținînd acelei pături a clasei mijlocii care a ajuns recent la bunăstare, „negrii merg prea repede" și această nerăbdare amenință propria lor securitate.

Este adevărat că mulți albi au luptat pentru a ajunge să aibă o viață înstărită. Nu este însă mai puțin adevărat că acești oameni nu au suferit nimic din cele îndurate de negri. Ce știu acești albi despre sclavie? Au suferit ei oare de pe urma segregației? A fost de ajuns o generație sau două pentru transformarea condițiilor lor de trai. Dar după trei secole, disperarea și mizeria continuă să fie soarta negrilor.

Anatole France spunea : „Legea care propovăduiește egalitatea le interzice oamenilor să doarmă sub poduri. Bogaților, ca și săracilor". Astăzi oamenii de culoare dorm sub poduri. După 10 ani de luptă grea, amară, o serie de legi au proclamat egalitatea. „Negrul" ar trebui să se bucure : nu se apropie oare în sfîrșit de țintă? Dar orice om de culoare știe că butada ironică a lui Anatole France exprimă un adevăr crud și mereu actual.

În 1964, belșugul american a bătut toate recordurile. Dar statisticile guvernului dezvăluie că 33% din tinerii negri sînt șomeri. În ghettourile din nord acest procent este de 50%. Situația este mai gravă decît în 1930, pe vremea marii depresiuni economice.

Iată de ce au participat la acțiunile din cursul verii un număr atît de mare de tineri. Nu aveau altă ieșire decît protestul disperat.

A spune că negrii merg „prea repede" este fals, stupid, periculos. Înseamnă a-i împinge pe oamenii de culoare în brațele acelora care nu văd altă soluție decît violența.

„Minoritatea neagră — a spus Walter Lippmann — este prea mare pentru a fi asuprită. Cauza ei este prea dreaptă pentru ca majoritatea albă să-i poată impune tăcerea prin teroare sau constrîngere".

Potrivit anumitor albi, negrii caută să obțină privilegii. Dar nu vedeți oare că ei luptă pentru viață? Autoritățile se lasă intimidate. Ele se tem de reacțiile albilor, de faimoasa „ripostă". Și atunci cînd criza impune măsuri energice, autoritățile sînt paralizate.

Această „ripostă" ar fi un răspuns la „agresivitatea negrului", la „revendicările lui excesive". Este criticat pretinsul zel al guvernului de a favoriza, de a stimula revolta oamenilor de culoare. Cei care vorbesc astfel denaturează adevărul. În ultimii doi ani numeroase sondaje au dovedit că în toiul campaniilor reacționare majoritatea americanilor se pronunță în favoarea drepturilor civice și a spiritului de reformă. În cursul marșului istoric asupra Washingtonului, din 1963, între albi și negri nu a existat nici un resentiment ci respect și înțelegere.

Avem — și continuăm să avem — încredere în manifestările colective. Ele îl izolează pe provocatorul de tulburări, pe rasist, îl pun în prezența tuturor victimelor lui. Ele au fost o armă zdrobitoare a luptei noastre, dovedindu-le albilor că majoritatea negrilor sînt uniți. Am elaborat de asemenea un program concret, care merită dacă nu să obțină adeziunea, cel puțin să rețină atenția.

Comparați această acțiune cu agitația împrăștiată, dezordonată, a noilor forțe care nu urmăreau decît un obiectiv : să tulbure viața negrilor și a albilor, inclusiv a acelor albi care sînt aliații, prietenii noștri.

Acești tineri — dezlănțuiți, furioși — erau împinși de disperare, antrenați de conducători nepricepuți. Blocînd porțile unei clădiri administrative la New York, împrăștiind pe străzi conținutul lăzilor cu gunoi, oprind circulația pe poduri, aceste elemente noi reduceau mișcarea noastră — justă și conștientă de drepturile ei — la o agitație de stradă, la o revoltă măruntă. Toate acestea ne înjoseau.

Ne-am mulțumit să refuzăm sprijinul nostru unor asemenea metode. Nu era suficient. Ar fi trebuit să protestăm, să criticăm această pervertire a ideilor noastre. A acționa nu este o virtute în sine. Mijloacele pot denatura scopul.

Mulți oameni au pus semnul egalității între acțiunile uneori stîngace, supărătoare ale unora dintre noi și violența absurdă a noilor bande. „Negrul" a devenit o primejdie.

Albilor a început să le fie frică. Era în joc securitatea lor pe stradă, în metro. Pentru ei, acest lucru era mult mai important decît drepturile minorității negre.

Conducătorilor noștri le revine sarcina de a nu permite ca acțiunea noastră rezonabilă, realistă, să fie asociată cu uneltiri criminale, condamnate în mod unanim. În ghetto se ascunde o întreagă lume pe care albii nu o cunosc. Cartierele mizere sînt sanctuarul unui mod de a fi nemilos care sporește mizeria, disperarea.

În loc să-i acuze pe negri, în loc să pună pe seama excceselor lor toate agitațiile, toată dezordinea, primarii orașelor atinse de aceste răscoale ar trebui să se întrebe : oare ei înșiși au respectat, au apărat legea?

În 1963, în momentul marșului asupra Washingtonului, toată lumea vorbea despre libertatea negrului și negrul începuse să creadă în ea. Apoi visul s-a spulberat, mizeria zdrobitoare nu s-a terminat : un mic grup de oameni disperați a ales violența.

Răscoalele nu au rezolvat nimic. Ele au lovit națiunea. Ele au făcut să se pună la îndoială sinceritatea negrilor, atunci cînd afirmă că sînt non-violenți.

Ca o ironie a soartei, trebuie arătat că mulți dintre noi organizau pe atunci conferințe asupra acestei doctrine.

Ani de zile am dus în propriile noastre rînduri lupta pentru non-violență. Am apărat-o împotriva acelora care o denaturau, o acuzau că îndeamnă victima să-și iubească asasinul. Au fost necesare peste 12 cazuri de felul aceluia petrecut la Birmingham pentru ca oamenii să considere că manifestațiile noastre tăcute cer mai mult curaj decît „zarva și furia".

Dar între conducătorii albi a început să se răspîndească o concepție falsă despre non-violență. Ei nu și-au dat seama că pentru a se menține și a avea o justificare, non-violența trebuie să aibă o speranță de dreptate. Atunci cînd le cer negrilor să respingă violența dar nu fac nimic pentru a schimba viața lor, autoritățile ne îndeamnă, de fapt, să acceptăm nedreptatea.

Non-violența nu înseamnă sinucidere. Ea nu se poate menține, se discreditează dacă nu sînt tratate rănile care amenință să ducă la putrefacția întregii noastre societăți.

Este oare o problemă insolubilă?

Albilor și negrilor li se oferă aceeași soluție, o unică soluție : trebuie să se unească. Această mare alianță trebuie să cuprindă majoritatea celor două comunități și să zmulgă răul din rădăcini, să-l distrugă. Albii, ca și negrii sînt asupriți.

Sînt șomeri 33% din tinerii negri. Dar și 12% din tinerii albi.

Nu este numai moral ca aceste două rase să acționeze împreună. Este logic. Ar fi eficient.

Adversarii acestei mari alianțe pretind că subfolosirea brațelor de muncă creează un climat de competiție. Ea ar diviza oamenii în loc să-i unească. Firește, dacă „slujba" este considerată un os aruncat unor fiare sălbatice, o competiție sălbatică pare inevitabilă.

Dar negrii nici nu pot, nici nu doresc să obțină libertatea luînd locul, slujbele albilor. Ei doresc să colaboreze cu albii pentru a crea slujbe noi. Iată cheia tuturor problemelor noastre.

Se afirmă de asemenea că promovarea negrilor ar lăsa nerezolvate alte probleme mai delicate, probleme vitale : integrarea în școli, vecinătatea celor două rase în aceleași cartiere.

Sînt probleme false, de domeniul legendei. Oamenii de culoare — 10% din populație — nu pot să invadeze școlile albilor — 90% din populație — și nici cartierele lor. Este o glumă.

Majoritatea negrilor doresc să se unească cu albii pentru a lupta împotriva nedreptăților sociale de care suferă ambele comunități. Dacă extremiștii din ambele părți reușesc să divizeze națiunea, se va produce un regres tragic, întreg poporul va fi sortit exploatării și înfrîngerii.

Odinioară națiunea noastră a integrat numeroase minorități. La începutul acestui secol, în decurs de 10 ani, 9 milioane de imigranți s-au stabilit în țara noastră și au devenit cetățeni americani.

Am efectuat reformele sociale necesare acestei integrări, deoarece ea întărea și consolida națiunea.

Astăzi americanii, negri și albi, trebuie să facă un nou salt înainte.

Profil

FEISAL IBN ABDEL AZIZ

Încăunarea lui Feisal Aziz pe tronul Arabiei Saudite, în locul fratelui său, Saud, a constituit epilogul unei lupte pentru putere care s-a desfăşurat pe parcursul a peste şase ani.

Primul act al acestei lupte s-a consumat în 1958 — la cinci ani după urcarea lui Saud pe tron. La acea dată, emirul Feisal, sprijinit de prinţii mai tineri — de orientare reformistă — din familia regală, a preluat de la fratele său o mare parte a prerogativelor puterii. În urma acestei „revolte a emirilor", regele a fost nevoit să demită guvernul existent pînă atunci şi să numească pe Feisal în funcţia de prim-ministru, după care a plecat în Europa pentru un „tratament medical mai îndelungat".

În cursul acestei absenţe, Feisal a luat o serie de măsuri pentru apărarea poziţiilor sale. Astfel, el a destituit din posturile-cheie ale guvernului şi statului pe fiii şi partizanii lui Saud, numind în locul lor membri ai grupului reformist din familia regală.

În martie 1964, adunarea prinţilor şi ulemas-ilor (şefi religioşi) l-a numit pe Feisal viceregе şi regent, iar la începutul acestei luni l-a proclamat rege în locul lui Saud. (În absenţa unei legi care să reglementeze succesiunea la tron, această problemă se soluţionează în Arabia Saudită prin tradiţia tribală : nu se recunoaşte ereditatea în linie dreaptă, ci, de fiecare dată cînd se prezintă ocazia, adunarea prinţilor şi ulemas-ilor proclamă rege pe prinţul moştenitor pe care tot ea l-a ales. Această alegere se face dintre membrii familiei regale).

În timp ce fostul rege Saud este un adept al cîrmuirii potrivit tradiţiilor feudale, opunîndu-se oricăror înnoiri, Feisal, deşi numai cu cinci ani mai tînăr decît fratele său (58 ani), reprezintă acea parte a aristocraţiei saudite care se pronunţă pentru o modernizare a statului, înţelegînd că menţinerea rînduielilor feudale la nivelul actual ar pune în primejdie însăşi monarhia.

Din cei aproape 40 de fii ai regelui Ibn Saud — căruia i se atribuie meritul de a fi întemeiat regatul saudit prin unificarea principatelor existente la începutul secolului pe teritoriul Arabiei Saudite de astăzi — Feisal este considerat „politicianul şi diplomatul nr. 1" al ţării. Încă înainte de a împlini 20 de ani, el a fost trimis pentru prima oară de tatăl său într-o misiune specială la Londra. (Era perioada în care guvernul britanic acorda sprijin suveranilor haşemiţi care domneau la Mecca şi la Hedjaz şi care au fost mai tîrziu înfrînţi de Ibn Saud). Devenind „ministru permanent al afacerilor externe", emirul Feisal a participat la San Francisco la crearea Organizaţiei Naţiunilor Unite şi a luat parte apoi la numeroase sesiuni ale O.N.U. El a întreprins foarte multe călătorii atît în America cît şi în Europa, conducînd adesea delegaţia ţării sale la diferite conferinţe interarabe, printre care şi la conferinţa la nivel înalt de la Cairo.

În ultimii ani, cînd a deţinut puterea executivă în ţară, Feisal a luat o serie de măsuri menite să scoată Arabia Saudită din încremenirea ei istorică. În anul 1962, el a emis un decret cu privire la desfiinţarea sclaviei, prin care au fost create comisii speciale însărcinate cu răscumpărarea sclavilor. Dar într-un an de zile au fost răscumpăraţi mai puţin de 2 000 de sclavi faţă de cei 250 de mii cîţi există în ţară.

Feisal a declarat că intenţionează să elaboreze o constituţie, să instituie tribunale şi un minister al justiţie, să elaboreze un regulament cu privire la organele locale de autoadministrare, să deschidă cinematografe pentru populaţie. În ce priveşte dezvoltarea economică a ţării, el a promis să întocmească un plan corespunzător şi să creeze o bancă industrială şi una agricolă.

Necesitatea unor reforme în Arabia Saudită este scoasă în evidenţă de nivelul de trai deosebit de scăzut al populaţiei din această ţară. Marea majoritate a poporului saudit nu profită de loc de pe urma marilor venituri obţinute din exploatarea uriaşelor rezerve de petrol şi din pelerinajele pe care milioane de musulmani le fac, anual, la Mecca.

Referindu-se la reformele introduse de noul rege al Arabiei Saudite în anii în care a fost şef al guvernului, ziarul Washington Post constată că Feisal „a împins Arabia Saudită din secolul XII pînă în secolul XVIII". Acestei ţări îi mai rămîn, prin urmare, mai bine de două secole pentru a intra în contemporaneitate.

N. I.

Presa acum 50 de ani

Informaţi asupra unor transporturi ruseşti de muniţii, trupe şi provizii pe Dunăre, austriecii au încercat să mineze fluviul alegîndu-şi ca punct de acţiune ostrovul izolat aflat în apropiere de localitatea Gura Văii. Fiind observaţi de către un cioban, austriecii, care lansaseră deja patru torpile, l-au silit pe acesta sub ameninţarea revolverelor să jure că nu va spune nimic. Ciobanul a înştiinţat însă imediat prin semne pe grănicerii romîni. În urma unui schimb de focuri, austriecii au fost capturaţi.

Amiralitatea britanică anunţă că submarinul german U—18 a fost torpilat şi scufundat lîngă ţărmul nordic al Scoţiei de către un vapor englez de patrulare. Contratorpilorul „Garry" a salvat trei ofiţeri şi 23 de marinari ai echipajului german.

Pe frontul de vest francezii au trecut Yserul, consolidînd un cap de pod care a rezistat la două atacuri ale infanteriei germane. Totodată, trupele franceze îşi menţin punctul de sprijin la sud de Dixmude, pe malul drept al Yserului. Reimsul a fost violent bombardat de către germani chiar în timpul unei vizite în oraş a ziariştilor ţărilor neutre.

Pe malul stîng al Vistulei trupele ruseşti au înaintat către cursul inferior al rîului Bzura. În centrul frontului a fost cucerit oraşul Breziny şi mai multe sate ; în mai multe rînduri germanii au fost izgoniţi cu baioneta. Între Breziny şi Glovno cavaleria rusească a operat mai multe şarje reuşite împotriva infanteriei germane. În general, pe tot frontul între Vistula şi Warta, ofensiva rusească este încununată de succes. În acelaşi timp, continuă ofensiva trupelor ruseşti asupra Cracoviei. Austriecii se retrag în dezordine, urmăriţi îndeaproape de cavaleria rusească. Au fost făcuţi peste 8 000 de prizonieri, între care două regimente austriece complete, cu comandanţii şi ofiţerii lor.

Fişier

Adunarea Generală a O.N.U.

Adunarea Generală este cel mai reprezentativ organ de dezbateri şi recomandări al O.N.U., din care fac parte toate statele membre.

Potrivit atribuţiilor stabilite prin Cartă, Adunarea Generală are dreptul să discute orice problemă de competenţa O.N.U. dacă aceasta nu este înscrisă pe ordinea de zi a Consiliului de Securitate. Atîta timp, însă, cît Consiliul de Securitate îndeplineşte, în privinţa unui diferend internaţional sau a unei situaţii, funcţiile atribuite prin Cartă, Adunarea Generală nu trebuie să facă nici o recomandare cu privire la diferendul sau situaţia în curs de examinare, în afară de cazul cînd Consiliul de Securitate i-ar cere aceasta în mod expres (art. 12, cap. IV din Cartă).

Adunarea Generală poate să atragă atenţia Consiliului de Securitate asupra situaţiilor care ar putea să primejduiască pacea şi securitatea internaţională.

Un loc de seamă în activitatea Adunării Generale îl ocupă alegerea de către acest organ a membrilor nepermanenţi ai Consiliului de Securitate, a membrilor Consiliului Economic şi Social şi a membrilor electivi ai Consiliului de Tutelă ; alegerea, în paralel şi separat de Consiliul de Securitate, a membrilor Curţii Internaţionale de Justiţie şi numirea, la recomandarea Consiliului de Securitate, a secretarului general al O.N.U.

Adunarea Generală primeşte, potrivit Cartei, rapoarte anuale şi speciale din partea Consiliului de Securitate şi a celorlalte organe şi instituţii specializate ale O.N.U.

Sub autoritatea Adunării Generale funcţionează Consiliul Economic şi Social şi Consiliul de Tutelă. Adunarea Generală îndeplineşte funcţiile O.N.U. în privinţa sistemului de tutelă, iar Consiliul de Tutelă ajută la îndeplinirea acestora.

Adunarea Generală are în sarcină aprobarea bugetului O.N.U. Bugetul O.N.U. era de 19 390 000 de dolari în 1946. În 1964, bugetul O.N.U. şi al instituţiilor specializate depăşeşte 200 000 000 de dolari.

Fiecare stat este reprezentat în Adunarea Generală de o delegaţie formată din cel mult 5 membri. Delegaţiile pot avea de asemenea, pînă la 5 membri supleanţi, precum şi un grup de experţi şi consilieri. Fiecare stat are dreptul la un singur vot. Sistemul de votare în Adunarea Generală prevede că în chestiunile importante — recomandările asupra problemelor păcii şi securităţii, admiterea, suspendarea şi excluderea statelor membre din O.N.U., alegerea membrilor diferitelor organe ale Organizaţiei, problemele de tutelă şi cele bugetare — este nevoie de o majoritate de 2/3 din membrii prezenţi şi votanţi. Asupra celorlalte probleme este suficientă majoritatea simplă a membrilor prezenţi şi votanţi.

Adunarea Generală funcţionează în baza unui regulament interior propriu, redactat conform prevederilor Cartei. Fiecare sesiune este condusă de un preşedinte ales de Adunarea Generală, care este secondat în activitatea sa de 6 vicepreşedinţi. Lucrările sesiunii se desfăşoară în plenara Adunării Generale şi în cadrul celor 7 comitete principale : 1. Comitetul politic ; 2. Comitetul politic special ; 3. Comitetul pentru problemele economice şi financiare ; 4. Comitetul pentru probleme sociale, umanitare şi culturale ; 5. Consiliul pentru probleme de tutelă ; 6. Comitetul pentru probleme administrative şi bugetare ; 7. Comitetul pentru probleme juridice. Preşedintele şi vicepreşedinţii Adunării Generale, precum şi preşedinţii celor 7 comitete, alcătuiesc Biroul Adunării Generale sau Comitetul General, potrivit titulaturii oficiale.

Rezoluţiile Adunării Generale privind chestiunile de interes internaţional sînt considerate recomandări adresate statelor membre, fără a avea putere juridică obligatorie. Numai hotărîrile privind probleme interne ale O.N.U. au caracter juridic obligatoriu.

Adunarea Generală este organul care, la recomandarea Consiliului de Securitate, poate să admită noi membri în O.N.U.

În cazul în care Consiliul de Securitate a întreprins o acţiune preventivă sau de constrîngere împotriva unui membru al O.N.U., Adunarea Generală are dreptul ca, la recomandarea Consiliului de Securitate, să suspende acel stat din calitatea de membru sau chiar să-l excludă din O.N.U.

Adunarea Generală se întruneşte în sesiuni anuale ordinare care durează aproximativ trei luni.

Adunarea Generală se poate întruni şi în sesiuni extraordinare, sesiuni extraordinare de urgenţă şi sesiuni jubiliare.

C. P.

BREVIAR

25 noiembrie

Cu prilejul vizitei pe care o face în S.U.A., artistul poporului Radu Beligan, președintele Consiliului teatrelor, a fost primit la Departamentul de Stat de către Ralph Jones, director ad-interim al Direcției de schimburi culturale cu țările est-europene din Departamentul de Stat.

În urma inundațiilor care au avut loc în R.S.F. Iugoslavia, Crucea Roșie a R. P. Romîne a trimis Crucii Roșii iugoslave un ajutor destinat sinistraților din regiunile inundate.

26 noiembrie

A plecat spre Tirana delegația de partid și de stat a R. P. Romîne condusă de tovarășul Dumitru Coliu, membru supleant al Biroului Politic al C.C. al P.M.R., care a fost invitată de C.C. al Partidului Muncii și de guvernul R. P. Albania, pentru a participa la sărbătorirea celei de-a 20-a aniversări a eliberării Albaniei.

La Varșovia a fost semnat un acord de colaborare cultural-științifică între R. P. Română și R. P. Polonă.

La invitația Institutului universitar de înalte studii internaționale, Costin Murgescu, membru corespondent al Academiei R. P. Romîne, director adjunct al Institutului de cercetări economice, a sosit la Geneva spre a ține un ciclu de conferințe cu tema: „Dezvoltarea economică a Romîniei".

La Conakry a avut loc semnarea acordului de colaborare culturală între Republica Populară Romînă și Republica Guineea.

27 noiembrie

Președintele Marii Adunări Naționale, Ștefan Voitec, a primit pe senatorul Luis Troccoli, președintele Comisiei economice și financiare a Senatului din Uruguay.

La Roma a fost semnat programul de schimburi cultural-științific pe anii 1965—1966 între R.P.R. și Italia.

Corneliu Mănescu, ministrul afacerilor externe al R. P. Romîne, șeful delegației romîne la cea de-a XIX-a sesiune a Adunării Generale a O.N.U., a avut o întrevedere cu secretarul general al O.N.U., U Thant.

30 noiembrie

Vicepreședintele Consiliului de Miniștri al R.P. Romîne, Gheorghe Gaston Marin, a primit la Consiliul de Miniștri delegația de energeticieni americani, condusă de Walker Cisler, președintele Consiliului Companiei de electricitate Detroit Edison și președinte al Institutului electric Edison, care se află în vizită în țara noastră.

Tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, prim-secretar al C.C. al P.M.R., președintele Consiliului de Stat al Republicii Populare Romîne, a primit în audiență, la cererea acestuia, pe tovarășul I. K. Jegalin, ambasadorul U.R.S.S. în R. P. Romînă.

30 noiembrie – 1 decembrie

A avut loc Plenara Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Romîn.

POȘTA REDACȚIEI

În continuarea discuției

I. Iacob, manevrant laminor, Hunedoara. **Propunerile dv. sînt interesante, dar redacția a folosit, în genere, la materialele pe care le-ați sugerat, mijloacele cele mai diferite de ilustrare, inclusiv hărțile. Poate că ideea dv. în legătură cu publicarea unor hărți mai vechi cu caracter istoric va trebui luată în considerare, dar credem că numai în contextul unor articole consacrate unor teme corespunzătoare. De altminteri, chiar dv. le sugerați: fostele colonii britanice, fostele colonii franceze, Africa și Asia de sud-est în 1939 etc.**

În legătură cu cealaltă problemă pe care o ridicați — problema reclamei — redacția a răspuns într-un număr trecut unor păreri asemănătoare.

Regiune geografică

„În legătură cu cele publicate în numerele 42, 45 și 47 referitor la Antarctica, aș dori să precizez că programele și manualele de geografie cît și tratatele de specialitate nu contestă faptul că Antarctica ar fi cel de al șaselea continent, dacă ținem seama de factorii fizico-geografici după care definim continentele ca întinderi mari de uscat mărginite de mări și oceane. Dar ținînd cont de cerințele geografiei regionale, Antarctida nu poate fi o regiune geografică, fiindcă nu întrunește toate condițiile cerute în acest sens. Pentru a vorbi de o regiune geografică e necesar să ne referim la factorii fizici, biologici și la cei social-economici (cel puțin așa afirmă unii din cei mai renumiți geografi actuali). În Antarctica lipsind omul, așezările umane actuale de aci sînt temporare; înseamnă că acțiunea permanentă a omului asupra peisajului natural nu se poate manifesta; or, fără această acțiune, ne lipsește unul din principalii factori de care trebuie să ținem cont în definirea regiunilor geografice sau chiar a unui continent, în sensul cerințelor regionale. Că Georgia de sud, care face parte din Antarctida este locuită, după cum afirmă tov. V. Blaga, este adevărat, numai că această insulă de aproximativ 4 000 km p. ... este situată la latitudinea Capului Horn și se află la o distanță de circa 1 400 km de extremitatea nelocuită a Țării lui Graham, la aproximativ 2 200 km de țărmul Antarcticii de lîngă Marea Wedel. ...Dar ce înseamnă această... palmă de uscat, cu cei 1 000 de locuitori ai săi, față de uriașa întindere a Antarctidei !..."

P. NISTOR, Arad

În legătură cu această scrisoare, redacția noastră s-a adresat tov. ALEXANDRU ROȘU, candidat în științe geografice, care ne răspunde următoarele:

În geografie se înțelege prin noțiunea de regiune geografică, o unitate teritorială cu caractere geografice (relief, climă, ape, floră, formă, surse, economie etc.) proprii care o deosebesc de alte regiuni înconjurătoare și îi dau o anumită individualitate.

Regiunea geografică nu are dimensiuni stabilite, căci ceea ce o individualizează ca o unitate aparte nu sînt dimensiunile suprafeței ce o ocupă ci caracterele geografice proprii. Regiuni geografice sînt Sahara, Antarctica, Mesopotamia, după cum tot regiuni geografice sînt și Cîmpia Romînă ori depresiunea Brașovului.

Este foarte adevărat că în ultimul timp, pentru a se face o distincție între noțiunea de regiune naturală și cea de regiune geografică, s-au făcut propuneri ca în prima categorie să fie incluse numai regiunile globului netransformate sau necercetate de om (regiunile virgine) și acestea să fie denumite regiuni geografice. Au fost emise de asemenea și propuneri prin care regiunile naturale pot fi denumite și regiuni geografice netransformate de om, ceea ce după părerea noastră este mai just. Astăzi, și mai ales în viitorul foarte apropiat, nici o parte a globului nu a scăpat cel puțin cercetării omului și nu va scăpa transformării. Aceasta cu atît mai mult cu cît amprenta transformatoare a omului în condițiile tehnicii actuale se exercită nu numai direct ci și indirect (să luăm exemplu numai influența exploziilor nucleare asupra compoziției atmosferei).

Nu este neapărată nevoie ca o unitate teritorială pentru a fi o regiune geografică să cuprindă întreg complexul de factori geografici. Saharei îi lipsește apa, Himalaiei îi lipsesc așezările omenești de altitudine superioară, Antarcticii îi lipsesc acum așezările permanente, dar toate sînt regiuni geografice, mai mult sau mai puțin în stare naturală, mai mult sau mai puțin transformate de om.

Nu vedem de ce Antarctica nu ar fi considerată de asemenea un continent, și de ce ar fi numai Australia?

Condițiile sale de așezare, dimensiunile, evoluția paleogeografică sînt elementele de bază care îi dau „rangul" de continent. Populație? Utilizare economică? Desigur că va fi și aici, sînt destule exemple de acest gen pe glob (nici Sahara nu a avut așezări permanente și o utilizare economică ci a fost numai cercetată de om, cum se întîmplă astăzi cu Antarctica).

Ce este Fondul monetar internațional și Banca internațională de reconstrucție și dezvoltare?— ne întreabă M. Ionescu, com. Piscu-Vechi, reg. Oltenia și Codreanu M. Petru, București.

FONDUL MONETAR INTERNAȚIONAL este o organizație financiar-valutară creată imediat după cel de al doilea război mondial. La conferința de la Bretton Woods (S.U.A.), care a avut loc la 1—22 iulie 1944, cu participarea a 44 de state, s-au trasat principiile de bază ale Fondului. În esență, F.M.I. trebuia să accelereze procesul de trecere la convertibilitatea valutară și, ulterior, lichidarea grupărilor valutare (de tipul zonei lirei sterline), în vederea întăririi rolului dolarului american ca principala valută de rezervă în lumea capitalistă. În 1947, F.M.I., dispunea de un capital subscris de 7,7 miliarde dolari; la 1 ianuarie 1959 capitalul subscris era de 9,2 miliarde dolari; la 31 mai 1963 capitalul total subscris s-a ridicat la 15,3 miliarde dolari. Acordul de constituire prevede că vărsămintele de capital ale statelor membre trebuie efectuate parte în aur (25 la sută din capitalul subscris sau 10 la sută din rezerva de aur a băncii centrale a țării), parte în valuta națională a statului membru. Jumătate din totalul stocurilor de aur ale F.M.I. trebuie să se afle în țara în care fondul își are sediul (adică în Statele Unite). Spre sfîrșitul acestui an, numărul țărilor membre al F.M.I. s-a ridicat la 92.

În ce privește activitatea F.M.I., această organizație are statutul unei instituții specializate a O.N.U. fără însă ca Organizația Națiunilor Unite să poată interveni în activitatea sa.

F.M.I. a fost des solicitat de țări ca Marea Britanie, Franța, Japonia, Olanda. Recent, după cum se știe, în legătură cu instituirea suprataxei de 15 la sută la importuri și a altor măsuri legate de îmbunătățirea balanței de plăți, Anglia a făcut un împrumut de 3 miliarde de dolari la Fond.

BANCA INTERNAȚIONALĂ DE RECONSTRUCȚIE ȘI DEZVOLTARE a fost de asemenea creată în urma acordului de la Bretton Woods. Membri ai băncii sînt guvernele care au subscris o cotă din capitalul social în raport cu resursele lor economice. În prezent numărul țărilor membre se ridică la 85. Anual are loc o conferință a Consiliului guvernatorilor în care sînt reprezentate toate țările. În intervalul dintre conferințele Consiliului, puterile sînt exercitate de 18 administratori executivi (5 dintre aceștia sînt numiți de către cei mai importanți cinci acționari, iar ceilalți 13 sînt aleși de restul acționarilor). Dreptul de vot este în funcție de capitalul subscris. Capitalul băncii este de aproximativ 20 miliarde dolari. Potrivit datelor publicate de BIRD, pînă la 30 iunie 1962 banca a acordat un număr de 321 de împrumuturi, în valoare de peste 6,5 miliarde dolari.

Sugestii

I. Mușat din Ploiești propune **publicarea unor materiale privind sfîrșitul celui de al doilea război mondial: prevederi ale acordului de la Potsdam; documente legate de procesul de la Nürnberg al principalilor criminali de război; documente privind capitularea Japoniei.**

(În ce privește situația kurzilor din Irak; situația de la Stanleyville și tratatul de pace cu Austria, redacția a publicat în numerele trecute articole și comentarii consacrate acestora).

M. Crețu, Craiova, propune **publicarea unui material privind Declarația universală a drepturilor omului, adoptată la sesiunea a III-a a Adunării Generale a O.N.U.**

Dan Teodorovici, București este de părere că ar fi utilă o analiză de ansamblu consacrată relațiilor dintre principalele organisme economice occidentale.

Răspunzînd la întrebările dv. precizăm că „Piața comună" și „Comunitatea Economică Europeană" sînt unul și același lucru; Principalul partid guvernamental din R.F.G. este, în transcripție românească, U.C.D. (Uniunea creștin-democrată).

Covrig Ștefan, Tîrnăveni. **Calendarul african cuprinde mai multe „zile ale Africii" consacrate luptei anticolonialiste a popoarelor din Africa.**

Materialul pe care ni-l sugerați — rezultatul anchetei publicate în L'Humanité în 1961 — este depășit.

Crișan Mihai, Tîrgu-Jiu. **Despre principalele blocuri militare revista noastră a publicat articole speciale. Apropiata sesiune a Consiliului blocului nord-atlantic va prilejui o nouă abordare a unor elemente din istoria acestui organism militar.**

lumea

Săptămînal de politică externă editat de Uniunea Ziariștilor din Republica Populară Romînă

Redactor șef GEORGE IVAȘCU

Redacția și administrația: București, Piața Scînteii 1, Tel. 17.60.10

Tiparul executat la Combinatul poligrafic „Casa Scînteii"

LUMEA — PUBLICITATE

O producție a studiourilor din R. P. Polonă

Scenariul și regia : **Wlodimierz Haupe**
după nuvela lui **J. Iwaskiewicz**
Imaginea : **Tadeusz Wiezan**
Muzica : **Krzysztof T. Komeda**

haine aproape noi

Cu : **Hanna Skarzanka, Kazimierz Borowiec, Magda Celowna, Barbara Ludwizanka, Ryszarda Hanin, Roman Stankiewicz, Marian Rulka**

LUNA CADOURILOR

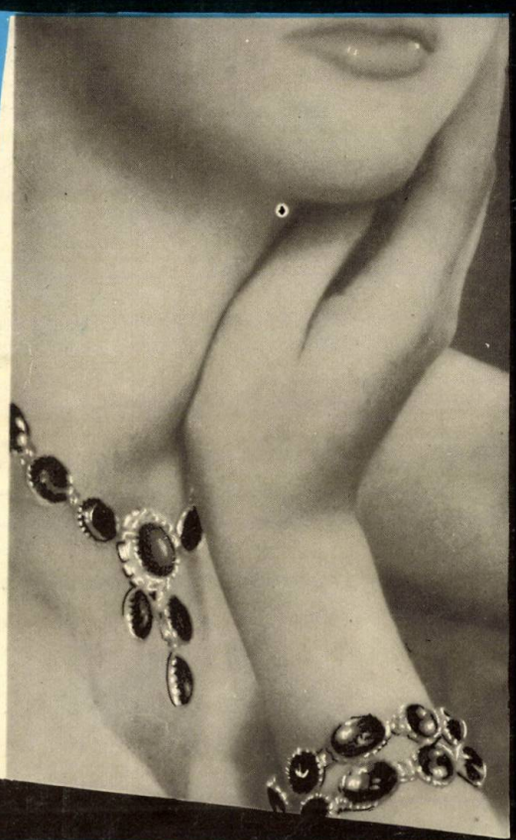

1–31 decembrie 1964

O gamă variată de cadouri
stă la dispoziția cumpărătorilor
în toate magazinele

LUMEA — PUBLICITATE

Parfumerie
Cosmetice
Galanterie
Tricotaje
Jucării
Marochinărie
Confecții
Dulciuri

Un cadou – o surpriză plăcută pentru fiecare

LEI 2

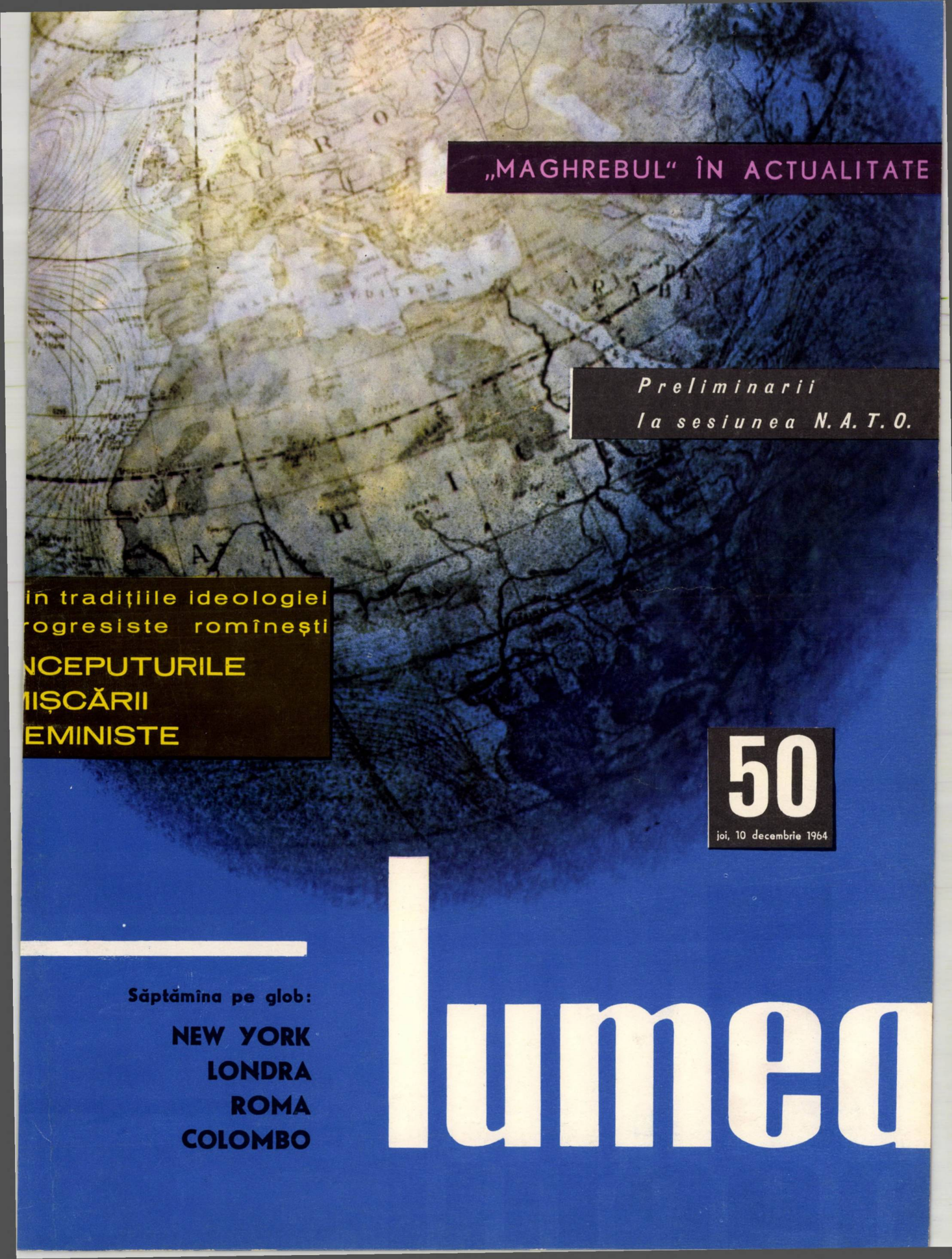

„MAGHREBUL" ÎN ACTUALITATE

Preliminarii la sesiunea N.A.T.O.

in tradițiile ideologiei
rogresiste romînești

NCEPUTURILE
IIȘCĂRII
EMINISTE

50
joi, 10 decembrie 1964

Săptămîna pe glob:

NEW YORK
LONDRA
ROMA
COLOMBO

lumea

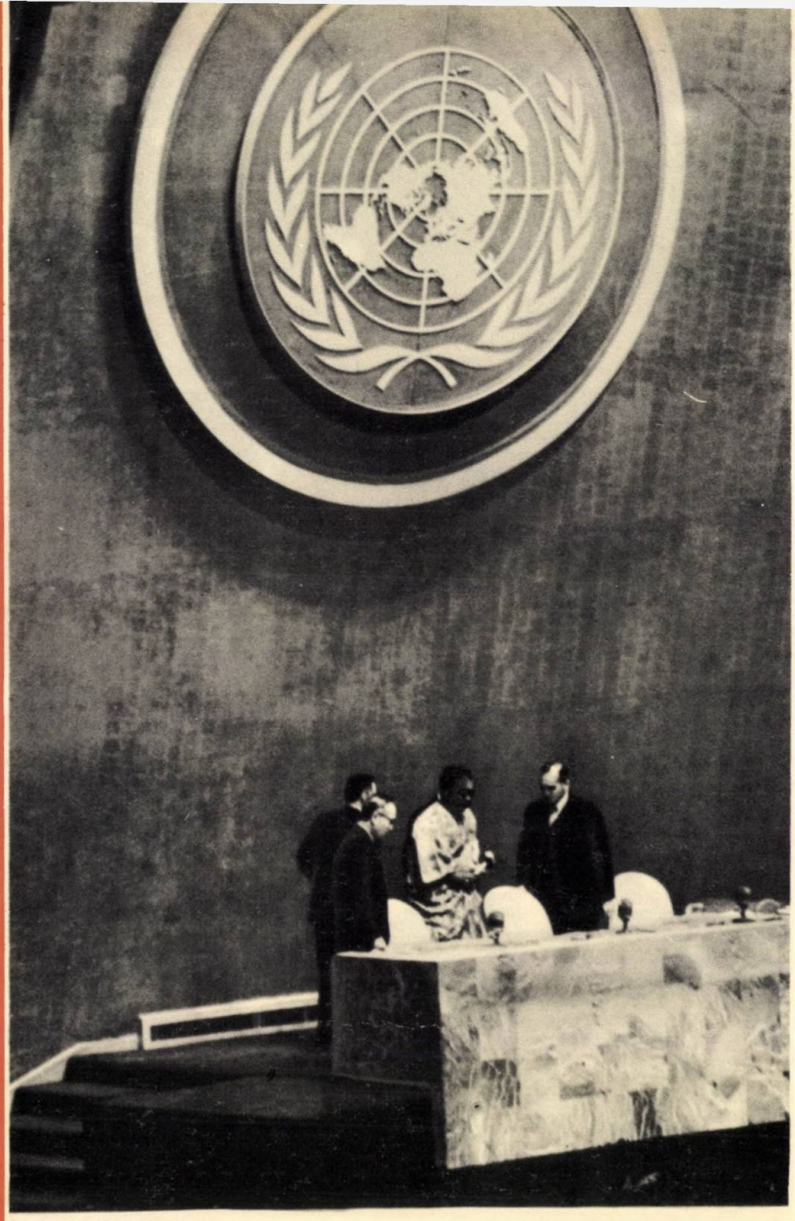

O. N. U.

Alex Quaison-Sackey, delegatul Ghanei, ales, în unanimitate, președinte al Adunării Generale O.N.U., ocupă fotoliul prezidențial

MEXIC

La Ciudad de Mexico, Gustavo Diaz Ordaz (stînga) depune jurămîntul ca președinte al Statelor Unite Mexicane

Anul II
nr. 50 (59)

Joi
10 decembrie
1964

sumar

SĂPTĂMÎNA PE GLOB

p. 2 NEW YORK — La O.N.U., în prima etapă, de **George Serafin**
4 VIZITA LUI HAROLD WILSON ÎN S.U.A. WASHINGTON — Anglia are nevoie de sprijin, de **Jack Raymond** LONDRA — Perspective, de **Konni Zilliacus**
5 PARIS — Dezbateri pe teme militare, de **Paul Charrier**
7 ROMA — Succesiunea lui Segni, de **Octavian Paler**
8 LEOPOLDVILLE — Aceleași incertitudini, de **Eugeniu Obrea**
9 COLOMBO — Evenimentele din Ceylon, de **I. Manea**
10 BRUXELLES — „Maratonul" continuă... de **N. S. Stănescu**
11 SOFIA — Congresul U.I.S.

ARTICOLE, REPORTAJE

p. 13 Articolul 19 și „criza financiară" a O.N.U., de **Eugen Phoebus**
14 Preliminarii la sesiunea N.A.T.O., de **Sergiu Verona**
16 Mexic : mandatul prezidențial, de **Darie Novăceanu**
18 Maghrebul în actualitate, de **Ileana Nicolaescu**
20 Din tradițiile ideologiei progresiste romînești. — Începuturile mișcării feministe, de **Adrian Marino**
22 Scrisoare din Londra. — Gibraltarul din nou în discuție, de **John Gritten**
30 În lumea științei. — Planeta Marte în obiectiv, de conf. univ. **M. M. Nițâ**

PUNCTE DE VEDERE DIN PRESA MONDIALĂ

p. 23—29 Paris Match. Le Monde Diplomatique, U. S. News and World Report, La Nation, Handelsblatt, Combat, Novoe Vremia, L'Express, The Observer, La Tribune de Genève, The Times

PROFIL

p. 31 Alex Quaison-Sackey

FIȘIER

p. 31 Ziua drepturilor omului, de prof. univ. **L. Takacs**

POȘTA REDACȚIEI

Opinii despre vizita lui Harold Wilson

în Statele Unite și rezultatele ei sînt exprimate în corespondențele noastre din Washington și Londra, semnate de Jack Raymond de la biroul din Washington al ziarului **New York Times,** și Konni Zilliacus, membru al Camerei Comunelor (pag. 4).

Despre relațiile interoccidentale

în aceste zile, premergătoare sesiunii de la 15 decembrie a Pactului Atlantic, la pag. 14. La rubrica „Puncte de vedere" reproducem articole scrise de ziariști și personalități politice din S.U.A., Franța, Anglia și R.F.G. oglindind pozițiile principalilor membri ai N.A.T.O.

Între țările Maghrebului —

Maroc, Tunisia, Algeria și Libia – care au o civilizație și o limbă comună, au intervenit în ultimul deceniu neînțelegeri și chiar conflicte. Despre aceste divergențe și despre eforturile depuse pentru soluționarea lor la pag. 18.

Noul președinte

al Mexicului s-a angajat să continue orientarea politică internă și externă a predecesorului său. La pag. 16 – un articol în care sînt prezentate principalele coordonate ale politicii mexicane din ultimii șase ani.

În Adunarea Generală a O.N.U.

se desfășoară dezbaterea generală. Concomitent cu discursurile în care șefii delegațiilor își expun pozițiile de principiu asupra problemelor internaționale actuale au loc numeroase întrevederi bilaterale între reprezentanții diferitelor state. Corespondența noastră despre primele zile ale sesiunii, la pag. 2.

NEW YORK

La O.N.U. în prima etapă

Corespondență de la George SERAFIN

Sesiunea Adunării Generale — spunea aici un delegat cu îndelungată activitate la O.N.U. — poate fi asemuită, deocamdată cel puțin, cu pauza pe care și-o permite uneori un alergător de cursă lungă pentru a-și verifica ținuta, a aprecia drumul parcurs sau distanța încă nerealizată și pentru a se lansa, cu forțe sporite, spre obiectivul final.

Această figură de stil exprimă în parte un adevăr. L-ar exprima deplin dacă nu ar omite o stare de spirit predominantă aici: preocuparea față de O.N.U., sub raportul eficienței sale ca for mondial, față de problemele înscrise pe ordinea de zi, față de perspectivele de progres spre soluții unanim acceptabile. Și, mai cu osebire, față de contribuția pe care desfășurarea lucrărilor O.N.U. este în măsură s-o aducă îmbunătățirii climatului internațional.

Aprecierea delegatului de care aminteam rămîne însă meritorie prin optimismul pe care îl implică.

S-au rostit deja un număr de cuvîntări — cu prilejul primirii noilor state Malawi, Zambia și Malta, și în cadrul discuției generale. S-au expus păreri la conferințe de presă sau în diferite declarații. În aproape toate aceste manifestări de opinie este prezentă ideea necesității ca O.N.U. să facă față mandatului înscris în Cartă: să contribuie la stabilirea și întărirea păcii mondiale, la înțelegerea între state și bunăstarea popoarelor.

Problemele financiare în dispută l-au determinat pe secretarul general U Thant să propună — și propunerea a fost acceptată — ca acele chestiuni asupra cărora există un dezacord să nu fie ridicate în cadrul discuției generale, în speranța că, între timp, consultările care au loc vor duce la o soluție acceptabilă pentru toate părțile. De aici, un sentiment de expectativă. Totuși, tenta de pesimism pe care o parte a presei americane a căutat să o aplice uverturii sesiunii a fost refuzată de majoritatea delegațiilor, aceștia exprimîndu-și încrederea în posibilitatea găsirii unor soluții și în revenirea la ritmul normal de desfășurare a lucrărilor.

Dacă acest sentiment de espectativă, dată fiind situația existentă, dă tonul ședințelor Adunării Generale, în afara lor, încercînd parcă o compensare, delegațiile sînt angajate într-o activitate de consultări, discuții și tratative.

Părerea generală este că prin aceste contacte se poate înlesni înlăturarea obstacolelor și că aceste întîlniri, fie de grup, fie bilaterale, indiferent de extinderea sferei lor tematice, pot servi în ultimă instanță aceleiași cauze: înțelegerea și colaborarea internațională.

Problemele financiare ocupă un loc aparte, în afara sălilor de conferință. Deși există părerea că o soluție nu va putea surveni înainte de una sau două săptămîni, seriozitatea cu care numeroase delegații s-au angajat în acțiunea de a o găsi și interesul manifestat în general pentru învingerea unor piedici care ar putea stînjeni sau marca în mod negativ activitatea sesiunii inspiră un sentiment de încredere tot mai larg răspîndit. Aceste probleme, legate de principiul întăririi Națiunilor Unite și de rezolvarea finanțării forțelor O.N.U., au constituit obiectul a două întîlniri Gromiko-Rusk și sînt studiate de o comisie special constituită de către grupul afro-asiatic. Secretarul general U Thant are în ultimă instanță mandatul pentru găsirea soluției de natură să întrunească consimțămîntul părților interesate. Îmbolnăvirea sa l-a împiedicat timp de cîteva zile să-și desfășoare activitatea, dar restabilirea sa dă temei să se spere într-un avans mai rapid în această direcție.

Problemele vieții internaționale sau relațiile bilaterale dintre țări au fost abordate și în numeroase alte întîlniri. Agenda acestora capătă, acum, o pondere și o semnificație deosebite. Întîlnirea de sîmbătă dintre miniștrii de externe ai S.U.A. și U.R.S.S. a fost consacrată problemelor urgente ale calendarului politic internațional și în presa americană se apreciază că ele vor constitui și tema întîlnirii de miercuri 9 decembrie dintre Gromiko și președintele Johnson.

Ministrul afacerilor externe al R.P Române, Corneliu Mănescu, a avut întrevederi cu secretarul general U Thant, cu secretarul Departamentului de Stat al S.U.A., Dean Rusk, cu miniștrii afacerilor externe ai Greciei și Canadei și se prevăd noi întîlniri în săptămînile care urmează.

■

Despre evoluția pe care o vor înregistra diferitele probleme ale agendei actualei sesiuni este prematur să se vorbească. S-au exprimat însă unele opinii, s-au făcut cunoscute unele poziții în chestiuni importante. La o conferință de presă președintele Quaison-Sackey a declarat că rezultatele Conferinței O.N.U. pentru comerț și dezvoltare vor fi discutate înainte de sfîrșitul primei părți a sesiunii, adică pînă la întreruperea lucrărilor pentru sărbătorile de iarnă. Problemele relațiilor comerciale au fost evocate, de altfel, ca o confirmare a opiniei președintelui de numeroși vorbitori africani, asiatici și latino-americani.

Universalitatea O.N.U., prezentată ca un atribut și în același timp un obiectiv al Organizației, a revenit în atenția generală o dată cu primirea noilor state și cu exprimarea de către unii șefi de delegații a necesității ca R.P.Chineză să-și ocupe locul ce-i revine de drept în acest for. S-au pronunțat în acest sens Sackey, președintele Adunării, președintele noului stat Malawi, Gromiko, ministrul de externe sovietic și alții.

Dezarmarea generală și totală va ocupa un loc central în lucrările sesiunii, căreia de altfel îi va fi prezentat raportul, din păcate nesatisfăcător, al Conferinței celor 18 de la Geneva.

În cuvîntarea pe care a rostit-o luni la tribuna Adunării Generale, ministrul afacerilor externe al U.R.S.S. a expus principalele puncte ale memorandumului guvernului sovietic cu privire la măsurile pentru continua slăbire a încordării internaționale și reducerea cursei înarmărilor.

Călăuzindu-se în politica sa externă după principiile coexistenței pașnice, se spune în Memorandum, guvernul sovietic este convins că în interesul consolidării păcii este necesar să se meargă neabătut mai departe pe drumul însănătoșirii atmosferei internaționale. După primii pași trebuie să urmeze noi acorduri care să limiteze cu tot mai multă hotărîre cursa înarmărilor, care să lărgească sfera încrederii internaționale și care să netezească astfel calea spre un acord în problema fundamentală: dezarmarea generală și totală.

În Memorandum se propune reducerea bugetelor militare ale statelor cu 10—15 la sută, urmînd ca resursele economisite să fie acordate sub formă de ajutor țărilor în curs de dezvoltare.

Concentrarea în Europa centrală a unor însemnate trupe străine și de armament, arată Memorandumul, reprezintă o serioasă piedică pentru îmbunătățirea relațiilor dintre statele aparținînd Pactului nord-atlantic și Tratatului de la Varșovia. Guvernul sovietic propune încheierea unui acord cu privire la revenirea tuturor trupelor străine în limi-

tele frontierelor lor naționale, iar ca un prim pas, reducerea trupelor străine aflate pe teritoriile altor țări. Uniunea Sovietică este gata să reducă trupele sale aflate pe teritoriul R.D.Germane și al altor state europene, dacă puterile occidentale vor reduce de asemenea trupele lor din R.F.G. și din alte țări.

Guvernul sovietic consideră întemeiate cererile multor state cu privire la denunțarea tratatelor inechitabile, cu privire la bazele militare străine care încalcă suveranitatea acestor state și care sînt împotriva principiilor Cartei O.N.U. Lichidarea bazelor militare străine ar aduce o contribuție importantă la cauza consolidării păcii generale și la destinderea încordării internaționale.

În Memorandum se propune „încheierea unui acord internațional cu privire la nediseminarea armei nucleare și convocarea unei conferințe internaționale pentru semnarea unei convenții cu privire la interzicerea folosirii armei nucleare și termonucleare".

Un pas important înainte spre înlăturarea pericolului războiului nuclear ar însemna după părerea guvernului sovietic încheierea unui acord internațional cu privire la interzicerea folosirii armei nucleare. Guvernul sovietic a propus încă în anul 1953, ca o primă măsură pe calea excluderii definitive a armei nucleare din armamentul statelor, un angajament solemn al statelor de a nu folosi armele atomice, cu hidrogen și celelalte arme de exterminare în masă. O propunere similară a fost făcută de Uniunea Sovietică și în anul 1958. Uniunea Sovietică, Polonia, Bulgaria și Romînia s-au pronunțat în 1960, în cadrul comitetului celor 10 state, în favoarea ideii ca statele care dispun de arma atomică să declare solemn că se vor abține de a folosi primele această armă.

După părerea guvernului sovietic, crearea unor zone denuclearizate, care este acută în regiunile lumii unde este concentrată o cantitate însemnată de arme nucleare, ar deschide calea spre limitarea sferei de amplasare și folosire a armelor nucleare.

Memorandumul prezentat sesiunii cuprinde, de asemenea, ideea distrugerii aviației de bombardament, măsură care, potrivit guvernului sovietic, ar putea fi realizată fără dificultăți deosebite, dacă toate părțile interesate ar manifesta bunăvoință; interzicerea tuturor experiențelor cu arma nucleară, fără nici o excepție. „Guvernul sovietic, menționează Memorandumul, este gata să ajungă neîntîrziat la un acord cu privire la interzicerea și a experiențelor subterane cu arma nucleară, pe baza folosirii mijloacelor naționale pentru controlul unei asemenea interziceri".

Se propune, totodată, încheierea unui pact de neagresiune între statele N.A.T.O. și cele ale Tratatului de la Varșovia; adoptarea de măsuri pentru preîntîmpinarea unui atac prin surprindere și reducerea efectivului total al trupelor statelor.

Încheierea acordurilor care prevăd măsuri de dezarmare efectivă — se arată în încheierea Memorandumului sovietic — trebuie să ducă la acorduri cu privire la forme reciproce de control asupra înfăptuirii acestor măsuri.

■

În discuția generală revin cu insistență și cu acuitate sporită problemele lichidării sistemului colonial. Ascultînd cuvîntările rostite și declarațiile făcute în această problemă, îți dai seama că delegații, convinși de ireversibilitatea procesului de desființare totală a sistemului colonial și de anacronismul flagrant al situațiilor în care acesta se mai manifestă, sînt hotărîte să contribuie pentru ca Declarația O.N.U. cu privire la acordarea independenței popoarelor și țărilor coloniale să devină cît mai curînd un simplu document de arhivă istorică.

Evoluția înregistrată în componența membrilor O.N.U. este edificatoare. Sentimentului de satisfacție al țărilor recent eliberate i s-a adăugat la actuala sesiune acela al mîndriei de a vedea în înaltul post de președinte al Adunării Generale pe ghanezul Quaison-Sackey, alegerea sa fiind apreciată de el însuși ca un „tribut adus Africii și milioanelor de oameni de descendență africană din întreaga lume"... „Cine ar fi crezut în 1945, spunea dl Quaison-Sackey, că un reprezentant al Africii negre va prezida astăzi această Adunare?".

■

Iarna a venit la New York, ca de obicei, aspră și grăbită. Pe culoarele și în birourile O.N.U. vizitatorii caută pretexte pentru a-și întîrzia plecarea. Clădirea și-a reînnoit înfățișarea. Picturile murale și vitraliile noi, tapiseriile schimbate încearcă să capteze în exclusivitate atenția celor ce doreau să cunoască și noile elemente de ordin tehnic în modalitățile de lucru ale Adunării. Dar panourile care trebuiau să înregistreze automat voturile delegațiilor sînt, deocamdată, acoperite cu postav verde. La Adunare încă nu se votează. Marile probleme își așteaptă rîndul.

New York, 8 decembrie

REFLECTOR

Lal Bahadur Shastri la Londra

Primul ministru indian, Lal Bahadur Shastri, a făcut săptămîna trecută o vizită oficială în Londra. În cele cîteva zile pe care le-a petrecut în capitala Angliei, premierul indian s-a întîlnit cu Harold Wilson, a fost primit la palatul Buckingham, a asistat la o ședință de lucru a cabinetului britanic, a purtat discuții cu un grup de industriași și oameni de afaceri englezi și a avut o convorbire cu lordul Mountbatten, șeful statului major al apărării.

Premierul Shastri este la prima sa călătorie în Europa; majoritatea comentatorilor apreciază că acest contact a avut în special obiectivul de a cunoaște direct orientarea noului cabinet britanic. Dacă în problema prelungirii termenelor de rambursare a împrumuturilor acordate Indiei, H. Wilson poate să hotărască singur, în alte două chestiuni — ajutorul alimentar și asistența militară — Londra nu mai acționează de una singură față de New Delhi. Cea mai mare parte a cerealelor cu destinația India provin azi din Canada și Statele Unite. De asemenea, începînd cu anul 1962, a fost creat un „club" care acordă asistență militară Indiei. În afara Angliei, din „club" mai fac parte S.U.A., Canada și Australia.

Declarațiile papei Paul al VI-lea

Călătoria papei Paul al VI-lea în India a oferit ziariștilor prilejul unei conferințe de presă pe teme „laice". La 5 decembrie, la Bombay, papa a făcut o declarație cu privire la eventuala creare a unui fond mondial de ajutor. Reluînd o idee care circula în ultima vreme, Paul al VI-lea a sugerat ca acest fond să fie destinat rezolvării unor probleme de alimentație, cazare și asistență medicală în țările subdezvoltate. Fondul ar trebui să fie constituit mai ales prin contribuția statelor dezvoltate, care ar aloca o parte din sumele afectate în prezent înarmării.

În aceeași zi, înainte de a părăsi Bombay-ul cu destinația Roma, papa Paul al VI-lea a declarat: „Umbre amenințătoare continuă să plutească deasupra lumii, să tulbure sufletele de bună credință, să paralizeze energiile cinstite și constructive. Atîta timp cît aceste amenințări nu vor fi îndepărtate, liniștea nu se va statornici pe pămînt. Cerem, deci, tuturor celor a căror acțiune poate să fie determinantă pentru menținerea și consolidarea păcii în lume să-și dea seama de gravitatea responsabilității lor și să întreprindă totul pentru a împiedica declanșarea unui nou cataclism care ar însemna ruina umanității".

Prelungirea termenului de prescriere în Belgia

Senatul belgian a aprobat proiectul de lege prin care se prelungește, de la 20 la 30 de ani, termenul de prescriere a sentințelor capitale pronunțate în contumacie, după cel de-al doilea război mondial. Proiectul de lege, denumit în mod curent „Lex Degrelle", fusese aprobat de cameră încă din 19 noiembrie. Această lege împiedică reîntoarcerea în țară a fostului conducător fascist belgian Leon Degrelle, condamnat la moarte acum douăzeci de ani.

Misiunea lui Gaston Soumialot

Gaston Soumialot, ministrul apărării în guvernul insurgent congolez, a plecat spre New York. El a declarat reprezentanților presei: „Mă îndrept cu încredere spre O.N.U. pentru a face apel la opinia publică mondială împotriva agresiunii americano-belgiene din Congo. Intenționez să prezint poporului american adevărul despre masacrele și agitațiile din țara mea".

VIZITA LUI HAROLD WILSON ÎN S.U.A.

WASHINGTON

Scrisoare de la
Jack RAYMOND
membru al biroului din Washington
al ziarului New York Times

Anglia are nevoie de sprijin

Înaintea convorbirilor dintre primul ministru britanic Wilson și președintele Johnson s-a spus că acestea vor trasa o cale nouă pentru alianța occidentală, orientată în jurul N.A.T.O., dar nu se vor lua hotăriri. Aparenta contradicție a fost explicată prin faptul că liderii britanic și american, aflați la prima lor negociere, își vor confrunta opiniile. De altfel, se prevedeau convorbiri suplimentare la începutul anului viitor, previziune care a dat un nou impuls speculațiilor că președintele Johnson va face vizite în capitalele vest-europene în prima parte a anului 1965.

În felul acesta convorbirile Wilson—Johnson ar constitui o pregătire a „cursului nou" al politicii externe occidentale.

Deși nu promit decizii, convorbirile Johnson-Wilson se dovedesc a fi importante prin subiectele pe care le-au abordat: problemele politice, militare și economice ale Europei occidentale, în special acelea legate de proiectul american de creare a unor forțe nucleare multilaterale și de necesitatea întăririi valutei britanice, probleme ale Asiei de sud-vest, în special cele referitoare la Vietnam și Malayezia, probleme ale Americii Latine — dintre care ies în evidență acelea ale Cubei și Guyanei Britanice — și problemele, cel puțin la fel de importante, ale relațiilor Est-Vest și ale perspectivelor dezarmării.

Chiar după prima zi de convorbiri era evident că s-a acordat atenție organizării militare a Occidentului în sensul planului S.U.A. care prevede ca Germaniei occidentale să-i revină o parte a răspunderii armelor nucleare strategice, într-o formulă care să acorde dreptul final de veto Statelor Unite. Nu se poate afirma cu certitudine dacă modificările propuse de Wilson, care condamna cîndva pînă și ideea atribuirii unui asemenea rol R.F.G., vor putea fi adaptate planului cunoscut sub inițialele F.N.M. Într-adevăr, Statele Unite au propus britanicilor să elaboreze împreună cu guvernul vest-german o soluție de compromis. Este așteptată peste cîteva zile o vizită a ministrului de externe Schroeder, care va discuta această chestiune.

Problema realizării proiectului în așa fel încît să nu fie provocată o ripostă a Franței a rămas nesoluționată. Președintele de Gaulle critică proiectul F.N.M., considerîndu-l un plan urmărind izolarea Franței care, creîndu-și forța nucleară proprie, refuză să ia parte la forța occidentală comună.

În ceea ce-l privește, dl Wilson este dispus să accepte proiectul propus de Statele Unite, în cazul în care Washingtonul îi va acorda ajutor în soluționarea chestiunilor sale militare. Bugetul militar britanic se cifrează la aproximativ 7 miliarde anual, ceea ce reprezintă aproape 7 la sută din produsul național total. Dl Wilson trebuie să obțină diminuarea presiunilor asupra lirei sterline. Nu demult, prăbușirea valutei britanice nu a putut fi împiedicată decît printr-o rapidă operație de salvare internațională, în cadrul căreia diverse bănci naționale au acordat tezaurului britanic un împrumut de 3 miliarde dolari. Noul guvern laburist are nevoie de o valută stabilă pentru a putea trece la realizarea reformelor sociale și economice pe care le-a promis.

Acesta este motivul pentru care, la Washington, dl Wilson a solicitat sprijinul Statelor Unite în acordarea de ajutor economic Malayeziei; un alt ajutor în problemele finanțării unei noi baze militare în Oceanul Indian. El a solicitat de asemenea ajutorul și simpatia S.U.A. pentru complicatele probleme economice internaționale pe care le pune, în Europa occidentală, Piața comună precum și înțelegere pentru dorința Marii Britanii de a contribui la noile forțe nucleare cu armele atomice de care dispune în momentul de față, de pildă cu vechile bombardiere V și submarinele Polaris în curs de construire, pentru a nu fi nevoie de noile investiții importante pe care le-ar reclama realizarea F.N.M. În Statele Unite, însă, tendința predominantă este aceea de a se limita ajutorul pentru străinătate, de a se reduce cheltuielile militare în vederea concentrării asupra eforturilor necesitate de „marea societate" promisă de președintele Johnson.

Premierul britanic are nevoie de concesii din partea Washingtonului pentru a face față nu numai adversarilor săi politici, dar și colegilor săi din Parlament, care se opun F.N.M. În această ordine de idei, cea mai importantă cucerire cu care s-ar putea înapoia Wilson la Londra este perspectiva unei îmbunătățiri a relațiilor cu Moscova. Guvernele britanice, conservatoare sau laburiste, au căutat totdeauna să-și atribuie rolul de mediator între Washington și Moscova. Cheia destinderii între Washington și Moscova pare totuși să nu-i fie accesibilă lui Wilson. În această direcție par mai actuale contactele directe dintre Statele Unite și Uniunea Sovietică. Acest lucru s-a dovedit adevărat mai ales în ceea ce privește evoluția situației economice a O.N.U. în problema congoleză și în privința unor noi inițiative în vederea dezarmării. De aceea, deși convorbirilor Wilson-Johnson li s-a acordat toată atenția cuvenită, este așteptată cu interes întîlnirea între președintele Johnson și ministrul de externe sovietic Gromiko, care are loc la Casa Albă miercuri, după plecarea spre Londra a primului ministru Wilson.

Washington, 8 decembrie

LONDRA

Scrisoare de la
Konni ZILLIACUS
membru al Camerei Comunelor

Perspective

Însoțit, în mod semnificativ, de ministrul apărării și de șeful statului major general, precum și de ministrul său de externe, premierul Wilson s-a aflat la Washington pentru a susține convorbiri al căror principal obiect nu putea fi decît situația alianței atlantice. „Tema întrevederilor noastre", declara primul ministru îndată după sosire, „se poate exprima printr-un singur cuvînt — interdependență". Vor fi discutate formulele propuse pentru realizarea acestei interdependențe, proiectul privind crearea forțelor nucleare multilaterale și contrapropunerea britanică — forțele nucleare atlantice (F.N.A.).

Propunerea britanică privind crearea F.N.A. are semnificația unui efort de comprehensiune pentru preocupările americane legate de alianța atlantică; în același timp, ea este o încercare de a impune ca principiu ceea ce primul ministru britanic a numit „răspunderea comună în problemele politicii nucleare". F.N.A. reține ideea folosirii echipajelor multinaționale, și la Washington pot fi auzite opinii optimiste potrivit cărora întrevederile ar putea duce la realizarea unei soluții de compromis.

Acest optimism este exagerat, deoarece, chiar admițînd că șeful guvernului laburist s-ar declara de acord — contrar unor luări de poziție anterioare — cu crearea unor forțe nucleare la care să participe R.F. Germană, înțelegerea celor doi oameni de stat nu ar avea efect asupra impedimentelor existente înăuntrul și înafara alianței atlantice.

Astfel, rămîne un fapt incontestabil că președintele Franței, de Gaulle, vorbește cu toată seriozitatea atunci cînd declară că Franța se va retrage din alianța atlantică mai degrabă decît să accepte ceea ce el consideră o manevră americană de impunere a unui control asupra Europei occidentale prin N.A.T.O. sau forța nucleară multilaterală sau prin oricare variantă a acestui proiect dominată de S.U.A.

Guvernul vest-german este scindat în această chestiune, iar ceilalți parteneri vest-europeni se împotrivesc oricărei forme de înarmare nucleară, pe cale directă sau indirectă, a Germaniei federale, așteptîndu-se ca guvernul laburist

britanic să preia conducerea acestei opoziții.

Și în Statele Unite există o opoziție certă și crescîndă împotriva impunerii acestui proiect, care amenință nu numai să distrugă alianța atlantică, dar și să îngreuieze, pînă la a o face aproape imposibilă, aplicarea unei politici de dezangajare și dezarmare.

În ce-l privește, guvernul sovietic a anunțat cu toată hotărîrea că va adopta o atitudine extrem de serioasă față de orice formă de forță nucleară la care ar participa Germania occidentală. Această obiecție e împărtășită în cercuri largi în Anglia și în Europa occidentală, precum și în Statele Unite.

Însuși guvernul laburist este silit de necesitatea obiectivă și de declarațiile făcute pînă acum să reducă cheltuielile militare, fiind, de asemenea, angajat prin luările de poziții neechivoce din timpul campaniei electorale, să respingă orice forță nucleară internațională la care Germania occidentală ar participa într-un fel sau altul. Dacă guvernul se va abate de la oricare din aceste obligații, — și ambele sînt strîns legate una de alta, căci forța nucleară multilaterală sau flota nucleară multilaterală ar însemna noi investiții în armamente, după cum și sporirea forțelor convenționale ar implica noi cheltuieli de acest fel — consecințele vor fi o rezistență obiectivă în rîndurile partidului și agravarea situației economice a țării.

Acestea sînt motivele pentru care este improbabil ca în tratativele anglo-americane să se ajungă la altceva decît la un acord de a nu se forța lucrurile și de a se lua din nou în considerare mai pe îndelete întreaga situație. Pronosticul cel mai sigur este că nu e de așteptat nici o hotărîre concretă înainte de începutul anului viitor. Pînă atunci, economia britanică se va afla probabil într-o situație mai bună și guvernul laburist va fi cîștigat autoritate pentru a-și afirma opoziția față de orice politică care ar avea ca rezultat agravarea situației internaționale.

Londra, 8 decembrie

PARIS

Dezbateri pe teme militare

Corespondență de la Paul CHARRIER

În încheierea sesiunii parlamentare, Adunarea Națională franceză a luat săptămîna trecută în discuție proiectul de lege căruia guvernul îi acordă cea mai mare importanță — legea-program militară care eșalonează pe următorii șase ani constituirea forței atomice independente a Franței. Legea preconizează „continuarea și extinderea modernizării ansamblului de armamente și înzestrarea armatei franceze cu armament strategic termonuclear susceptibil de a fi lansat de pe platforme terestre sau submarine", alocîndu-se pentru aceasta o sumă fixată inițial la aproape 55 miliarde de franci. (Această sumă reprezintă numai un punct de plecare și, după părerea unanimă a comentatorilor de presă, ea va fi, fără îndoială, depășită în cursul aplicării programului.)

Actuala lege-program militară continuă de fapt un text similar votat în 1960 și care urmărea să înzestreze Franța cu armament nuclear strategic. „Cu cîteva săptămîni înainte de sfîrșitul anului 1964, care încheie perioada îmbrățișată de acest prim plan — a spus în cursul dezbaterilor actuale ministrul apărării, Messmer — se poate spune că acel prim obiectiv a fost atins". Cel de-al doilea program urmărește: dezvoltarea armamentului nuclear strategic și inițierea operațiilor necesare pentru dobîndirea unui armament termonuclear; pregătirea de armament tactic pentru armatele de uscat, aer și apă; studierea și fabricarea unor prototipuri de →

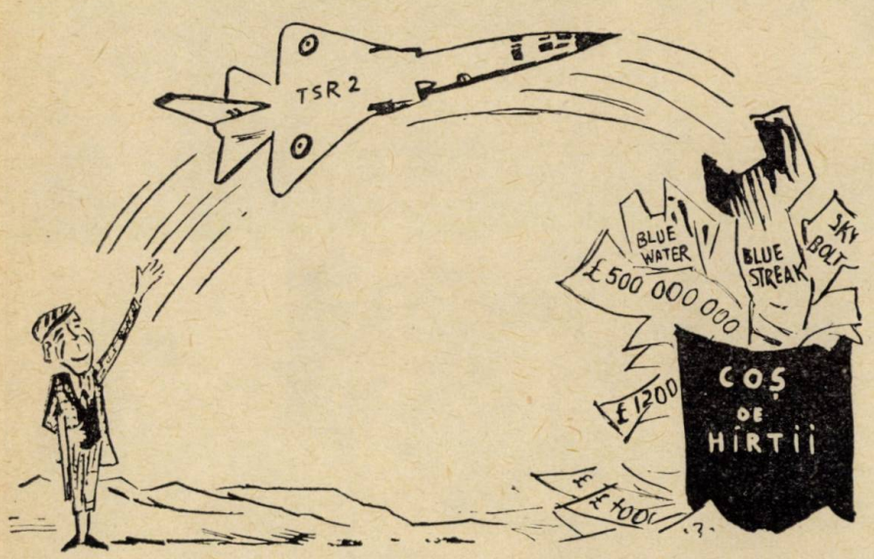

Bilanțul celor 13 ani de înarmare nucleară a conservatorilor
(din Le Nouvel Observateur)

REFLECTOR

Nord contra Sud ?

Săptămîna aceasta la Khartum au avut loc noi incidente.

Tulburările au început pe aeroportul din Khartum, unde o mulțime de sudanezi originari din sudul țării îl așteptau pe ministrul de interne Clement Mboro, care se înapoia dintr-o călătorie de informare în provinciile sudice Bahr-el-Ghazal, Equatoria și Nilul Superior. Intenția celor prezenți era ca, printr-o demonstrație desfășurată în liniște, să reamintească ministrului Mboro — de altfel originar din sud — urgența problemelor acestei părți a țării. Cînd s-a anunțat că avionul, care trebuia să sosească la ora 15,30 nu va sosi nici la ora 18,30, în mulțime a început să circule zvonul că Mboro a fost asasinat. Au urmat demonstrații violente, soldate cu 23 de morți și peste 400 de răniți.

Autoritățile au restabilit ordinea, reușind să împiedice o contrademonstrație, care ar fi putut da ocazie unor noi violențe. Frontul național sudanez, grupînd un mare număr de organizații politice, a publicat o declarație în care se arată că dezordinile nu pot folosi decît „acelora care urmăresc să semene discordia în rîndurile poporului sudanez". Pe de altă parte, „Frontul celor din sud" a arătat într-un comunicat că nu este răspunzător pentru incidente și că „nu aprobă folosirea violenței pentru soluționarea problemelor sudului".

Unele comentarii arată că, repetate, incidentele de acest fel ar putea avea ca efect amînarea alegerilor, programate pentru luna martie a anului viitor. Guvernul condus de sir El Khatim Khalifa se arată preocupat de „problema sudului" — moștenită de la regimul precedent: s-a anunțat că alți doi miniștri vor efectua o călătorie de informare în provinciile sudice.

Un sindicat în luptă cu Ku-Klux-Klanul

Secțiunea locală a Sindicatului lucrătorilor în lemn din Laurel (Mississippi) a publicat o declarație în care cheamă pe membrii săi să se înarmeze împotriva Ku-Klux-Klanului și să fie gata de luptă. 17 conducători sindicali au semnat declarația. Aceasta a fost determinată de maltratarea unui responsabil sindical de către oameni mascați. Cei mai mulți dintre membrii sindicatului lucrează într-o uzină unde, recent, a fost adoptată o politică de nondiscriminare. „Nu vom permite ca teama de denunțuri verbale, atacuri fizice și chiar de moarte să ne împiedice a urma o cale rațională, practică și sigură, se spune în declarație.

Petrolul în U.R.S.S.

Iată cîteva cifre care arată creșterea producției de țiței în U.R.S.S. (în milioane tone): 10,3 în 1913; 31,1 în 1940; 52,8 în 1953; 206,1 în 1963; 223,0 în 1964.

Extracția petrolieră a crescut mai ales în cursul ultimilor ani. În 1940, U.R.S.S. extrăgea aproape de 6 ori mai puțin petrol decît S.U.A.; în 1963 această diferență a fost redusă la 1,7 ori și continuă să se micșoreze.

O Conferință mondială de radioteleviziune

Consiliul de administrație al Uniunii organizațiilor naționale de radio și televiziune din Africa (U.R.T.N.A.), a propus convocarea unei conferințe mondiale a organizațiilor regionale de radioteleviziune, în 1965. O asemenea manifestare, se arată în propunere — „va avea o importanță majoră pentru armonizarea relațiilor între organizațiile respective". U.R.T.N.A. recomandă de asemenea crearea unui comitet de coordonare pentru activitatea uniunilor panafricane de ziariști și a uniunilor agențiilor africane de presă.

materiale militare folosind o tehnică avansată. În cadrul măsurilor concrete pe care guvernul își propune să le adopte în virtutea programului, se citează desăvîrșirea sistemului de arme „din prima generație atomică" (cum ar fi bombardierele de tip *Mirage*), continuarea lucrărilor la uzina de izotopi din Pierrelatte, precum și construirea unor uzine pentru prelucrarea uraniului iradiat, apei grele etc.

Legea-program a provocat încă de mult discuții contradictorii deosebit de aprinse. De altfel, intenția guvernului francez de a produce o „forță de șoc" proprie s-a lovit de o opoziție puternică încă de la anunțarea ei, în toamna anului 1960, cînd au avut loc dezbateri parlamentare în legătură cu prima lege-program. Atunci, între 24 octombrie și 6 decembrie 1960, au fost prezentate trei moțiuni de neîncredere în guvern și opoziția a reușit la un moment dat să întrunească 215 voturi, fără a izbuti totuși să împiedice intrarea în vigoare a legii.

Argumentele guvernului au reluat aproape textual opiniile exprimate în repetate rînduri de generalul de Gaulle care a subliniat că vede în forța de descurajare franceză un factor politic de primă importanță pentru afirmarea Franței ca putere europeană. De altfel, de Gaulle și primul ministru Pompidou au declarat fățiș, în diferite împrejurări, că forța de șoc franceză constituie, în intenția lor, prima mișcare în revizuirea alianței atlantice pe care o revendică Franța pentru a-și întări independența față de hegemonia nord-americană în pactul N.A.T.O. Prezentînd actualul proiect în Adunarea Națională, deputatul Sanguinetti, vorbind în numele Comisiei pentru apărarea națională din Adunarea Națională franceză, spunea: „Datoria guvernului francez, care răspunde de istoria Franței, de prezentul și de viitorul ei, este să-și adapteze armele la realitățile nucleare, fie în cadrul alianței atlantice și al Pactului Atlanticului de Nord, fie sub răspunderea sa proprie, pentru a apăra interesele Europei de mîine, pentru a nu mai rămîne în continuare un factor neglijabil care să depindă de puterea nucleară americană..."

În cursul dezbaterilor au luat cuvîntul aproximativ 20 de vorbitori, reprezentînd diferitele partide politice. Ei s-au referit la aspecte variate ale creării forței de șoc — de la cheltuielile, apreciate ca disproporționat de mari față de capacitățile economiei franceze, și pînă la riscurile pe care anumite cercuri politice le văd în încordarea relațiilor dintre Franța și unii dintre partenerii săi, adepți ai altor planuri de înarmare nucleară.

Ministrul apărării, Messmer, a explicat semnificația noului proiect: acesta indică intenția guvernului de a acorda prioritate înarmării nucleare. El a vorbit mai ales despre aspectele economice ale efortului militar nuclear francez, afirmînd că diferitele aplicații și lucrări legate de crearea forței de șoc vor servi dezvoltării cercetărilor științifice și, în general, „direct sau indirect", vor contribui la progresul economiei franceze. Messmer s-a referit de asemenea la faptul că, după crearea forței de șoc, forțele convenționale ale Franței vor fi reduse, ceea ce se va traduce, după cum speră guvernul, prin reducerea generală a cheltuielilor militare și a numărului de tineri chemați sub arme. „Începînd din 1966, a spus el, nevoile noastre nu vor depăși cu mult jumătate din numărul total al tinerilor care au vîrsta pentru a fi chemați sub arme. Ceilalți vor fi, deci, disponibili pentru economie și pentru activități de interes național".

Dezbaterile au atins, apoi, aspectele politice ale chestiunii. Messmer însuși vorbise despre poziția Franței în cadrul Pactului atlantic, formulînd cu mai multă precizie revendicarea Parisului în favoarea unei reexaminări a alianței. „Este cunoscut atașamentul nostru față de alianța atlantică, a spus el, însă sînt cunoscute, de asemenea, și criticile pe care noi le-am formulat față de expresia militară și administrativă a acestei alianțe, Pactul atlantic, ale cărui condiții de prelungire urmează să fie luate în considerare din nou în anii viitori, atunci cînd, potrivit prevederilor pactului, valabilitatea lui ia sfîrșit... Noi vrem ca Franța să rămînă liberă și, pe cît posibil, să-i ajute și pe partenerii săi să fie liberi". Aceasta, a spus ministrul, este rațiunea de a fi a forței de șoc franceze. La explicația votului a mai luat cuvîntul fostul premier Michel Debré, în momentul de față liderul majorității guvernamentale în Cameră, care a combătut argumentele folosite de sprijinitorii proiectului forțelor multilaterale și, în general, de cei ce preconizează integrarea forțelor militare franceze în alianța atlantică sub comandamentul N.A.T.O., întrucît — a spus el — „comandamentul forțelor integrate ar urma să fie exterior Europei".

În ziua în care guvernul francez obținea, prin votarea legii-program militare, o victorie — de care de altfel nimeni nu se îndoia, datorită majorității absolute în Adunarea Națională — el întîmpina un eșec în relațiile Franței cu partenerii săi vest-europeni. Adunarea parlamentară a Uniunii Europei Occidentale (U.E.O.), întrunită la Paris, adopta cu 37 de voturi pentru, 9 contra și 15 abțineri o rezoluție prin care se preconizează constituirea „unor forțe nucleare atlantice pe bază multilaterală". Această rezoluție este interpretată de ziare ca fiind oarecum diferită de planul inițial sprijinit de Statele Unite în legătură cu crearea forțelor nucleare multilaterale și, după cum sublinia ziarul *Le Monde*, mai apropiată de versiunea britanică a acestui proiect. De altfel, rezoluția a suportat o serie de modificări care i-au moderat termenii inițiali. În loc de „guvernele membre ale U.E.O. și N.A.T.O. sînt invitate cu insistență să susțină o forță nucleară multilaterală și să participe pe următoarele baze", în textul adoptat, guvernele respective sînt invitate să susțină „*principiul* unei forțe multilaterale atlantice permițînd participarea unor efective mixte, sub rezerva respectării condițiilor de mai jos". În cursul discuțiilor, reprezentantul Franței, liderul U.N.R., Jacques Baumel, a afirmat că acceptarea planului forțelor multilaterale ar însemna „cufundarea sau dizolvarea Europei într-un ansamblu american", precum și „distrugerea oricărei posibilități vest-europene atît în domeniul militar cît și în cele ale uniunii politice și economice". Aceasta a făcut ca în intervenția sa secretarul general al N.A.T.O., Brosio, referindu-se la obiecțiile franceze, să spună că „strategia comună trebuie să țină seama de multitudinea și diversitatea punctelor de vedere ale partenerilor europeni, pe de o parte, și nord-americani, pe de altă parte".

Discuțiile au prilejuit, de asemenea, manifestarea temerilor nutrite de partenerii „mai mici" din U.E.O. față de riscurile create pentru țările lor, de forțele nucleare multilaterale. Un deputat luxemburghez, Gallion, l-a întrebat pe comandantul suprem al forțelor aliate din Europa, generalul Lemnitzer: „Ce părere aveți, domnule general, despre batalionul luxemburghez? Trupele noas-

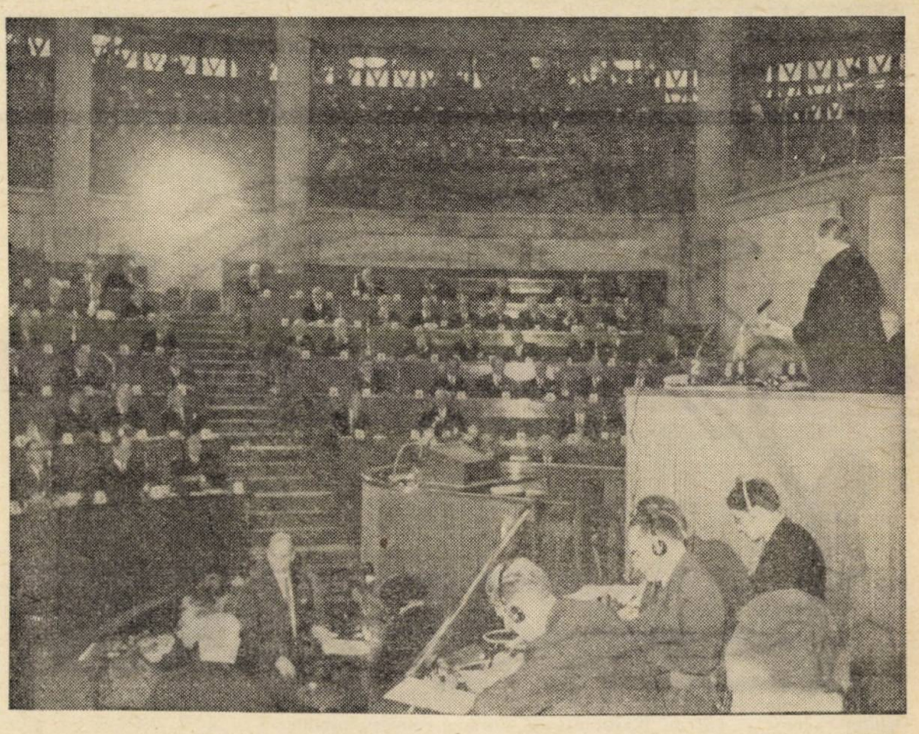

Paris. Sesiunea U.E.O.

tre dispun de tunuri care bat la o distanță de 12 km. Tare mi-e teamă însă ca soldații care deservesc aceste tunuri să nu fie morți chiar cu o zi înainte de a se pune problema reglării tirului". Un alt reprezentant al unui partener minor, președintele senatului belgian, Struye, și-a exprimat speranța că în eventualitatea realizării proiectului F.N.M., coeziunea atlantică se va întări. „Cred însă, a spus el, că nu denaturez de loc faptele cînd constat că, pînă în momentul de față, chiar și numai lansarea unui asemenea proiect a constituit cel mai important motiv de discordie pe care l-a întîlnit alianța de la crearea ei, dar nicidecum un atu în favoarea coeziunii".

În continuarea sesiunii, adunarea parlamentară a U.E.O. a adoptat o rezoluție prezentată de deputatul francez de Grailly, prin care se recomandă Consiliului U.E.O. să ia în studiu problema structurilor viitoare ale Pactului Atlantic, „acordînd în acest sens prioritate reformelor politice ale alianței de care depind adoptarea și traducerea în practică a unor noi elemente strategice". Vorbitorul, care relua de altfel recomandările formulate cu cîteva zile mai înainte de către ministrul apărării Messmer în dezbaterile din Adunarea Națională franceză, a relevat existența a două tendințe în alianța atlantică în momentul de față: „cea a unei federații atlantice care tinde să consacre autoritatea preponderentă a Statelor Unite" și, în fața acestei tendințe de *leadership*, o alta — care se bucură de preferința Franței — cea de *partnership*, urmărind stabilirea unor relații de parteneri independenți.

Sesiunea U.E.O. a adoptat, de asemenea, o rezoluție recomandînd inițierea unui sistem de consultări sau a unor întruniri la nivel înalt între cele șapte țări membre ale uniunii (aceasta în dorința realizării unor apropieri între țările Pieței comune și Anglia). Reprezentanții vest-germani au susținut în special această tendință, opusă punctului de vedere francez, care a împiedicat în trecut aderarea Angliei la Piața comună.

Tot săptămîna trecută la Paris a avut loc cea de-a opta conferință franco-vest-germană pe tema „prietenia franco-germană în fapte". Aici a luat cuvîntul Fritz Erler, președintele fracțiunii social-democrate din Bundestag și unul din liderii principali ai acestui partid care în ultima vreme pare a avea mari șanse de a deveni partidul guvernamental după viitoarele alegeri din Republica federală. Erler a vorbit despre faptul că „atît Franța cît și R.F.G. sînt încadrate în comunitatea atlantică" și despre „atenția permanentă" care ar trebui acordată lărgirii Pieței comune vest-europene pentru a cuprinde Marea Britanie. Așa cum au remarcat ziarele, el a lăsat să se înțeleagă fără nici un echivoc că „Germania occidentală nu se gîndește să rupă nici un fel de legături cu Statele Unite" *(New York Times)*.

La această conferință a luat cuvîntul și primul ministru francez Pompidou, care s-a referit, din nou, la politica europeană pe care intenționează s-o urmeze Franța și care urmărește modificarea relațiilor stabilite la înființarea pactului N.A.T.O. și, în general, în primii ani după sfîrșitul celui de-al doilea război mondial, cînd Statele Unite își instituiseră o „autoritate preponderentă" în Europa occidentală. „Se pare, a spus Pompidou, — referindu-se la declarațiile vest-germane care afirmă atașamentul față de formele tradiționale ale alianței atlantice — că se manifestă ezitări în asumarea unor răspunderi, că se evită necesitatea de a defini și de a aplica o politică europeană, încercîndu-se astfel să se continue o situație pe care condițiile o impuneau acum 15 ani, dar care astăzi și-a pierdut orice justificare".

Paris, 8 decembrie

ROMA

Succesiunea lui Segni

Corespondență de la Octavian PĂLER

De luni, în Italia se vorbește din nou despre voturi. De data aceasta ele nu vor fi numărate pe toată suprafața peninsulei, ci numai în hemiciclul Camerei Deputaților, unde vor lua loc în dimineața de 16 decembrie 630 de deputați, 320 de senatori și 13 reprezentanți ai regiunilor cu statut special. Ei vor alege pe cel de-al 5-lea președinte al republicii, care va urca scările palatului construit acum exact 390 de ani și remodelat de arhitecți de prestigiu ca Ponzio, Bernini (fondatorul barocului monumental și declarativ), Fontana și Del Fuga: Quirinal.

Demisia lui Antonio Segni a deschis oficial acest nou capitol din viața politică italiană. Spun oficial deoarece, în cele patru luni de la declararea bolii lui Segni, s-au purtat cu ușile închise numeroase colocvii în care s-a căutat o soluție pentru cazul încetării mandatului său prezidențial înaintea scadenței de șapte ani. Incertitudinile nu mai pot dura, deci, decît pînă la 16 decembrie. Constituția italiană prevede că noul șef al statului trebuie ales în interiorul acestui termen. În consecință, calendarul întîlnirilor și convorbirilor, în partide și între partide, este acum supraîncărcat.

E firesc ca în clipa de față să se pună două întrebări: cum se va desfășura alegerea noului președinte și ce perspective au candidații care vor solicita succesiunea lui Segni? La o altă întrebare, de fapt cea esențială, — cine va primi investitura pentru Quirinal? — va fi probabil prematur să se răspundă chiar și în dimineața zilei de 16 decembrie.

Alegerea succesorului lui Segni o vor decide, în ședință comună, cele două Camere ale parlamentului împreună cu reprezentanții regiunilor Sicilia, Sardinia, Friuli-Venezia-Giulia, Trentino-Alto-Adige și Val d'Aosta. În total, 963 de electori. Ca mandatul prezidențial să fie atribuit într-unul din primele trei scrutine este necesară o majoritate de două treimi: 642 de voturi. De la al treilea scrutin în sus va fi suficientă majoritatea absolută: 482 de voturi.

Să vedem cum s-a produs alegerea celor patru președinți de pînă acum.

→

REFLECTOR

Viitorul energiei atomice

- În 1980 energia atomică va fi folosită pentru extragerea minereurilor din fundul mărilor și pentru călătoriile navelor cosmice spre Lună.
- Expedierea unor roboți acționați de energia nucleară în misiuni de explorare în Marte, Venus și Mercur va deveni un lucru obișnuit.
- Anumite explozii nucleare care produc foarte puțină radioactivitate vor permite traducerea în viață a numeroase proiecte cu caracter pașnic — de la construirea unor șosele prin munți, pînă la deschiderea unor mine.
- Desalinizarea apei de mare cu ajutorul energiei nucleare va permite irigarea deșerturilor.
- Toate navele mari vor funcționa cu motoare atomice, o singură încărcătură nucleară fiind suficientă pentru întreaga perioadă de existență a navei.

Aceste previziuni, precum și multe altele, au fost înfățișate participanților la lucrările Forumului atomic industrial, care și-a desfășurat lucrările la San Francisco, de către Glenn T. Seaborg, președintele Comisiei pentru energia atomică a S.U.A. „Este însă posibil — a spus el — ca schimbările cele mai extraordinare să fie tocmai acelea pe care nu le putem prevedea și nici măcar imagina în prezent".

Vînzarea ziarelor

În Europa, ziarele au început să se vîndă pe stradă începînd din 1833. Cei care au avut această idee au fost frații Middleton din Yarmouth-Anglia și rezultatele au depășit toate previziunile. Metoda, dacă se poate spune astfel, s-a generalizat cu repeziciune.

Probleme ale automobilismului

Pentru îmbunătățirea securității circulației pe șosele, s-au creat în Anglia 15 stații unde sînt studiate cauzele accidentelor și mijloacele de a le preveni. Fotografia alăturată prezintă un auto-

mobil care se ciocnește în viteză de un obstacol solid, în scopul de a controla soliditatea mașinii și eficacitatea centurilor de siguranță. Aparate de măsură înregistrează șocul și efectele sale asupra pasagerilor, înlocuiți pentru această experiență cu manechine.

Dintr-o comunicare prezentată la Academia franceză de medicină de profesorul Piedelièvre — care timp de 40 de ani a funcționat ca medic expert în problema transporturilor — revista **Sciences et Avenir** a extras o serie de date interesante referitoare la reacția organismului uman în caz de oprire bruscă a unui automobil. Astfel: ficatul, care cîntărește în medie 1,700 kg, devine de 28 kg în cazul unei opriri bruște după o viteză de 60 km pe oră, și de 47 kg la 100 km pe oră. Greutatea creierului, care în mod normal este de 1,500 kg, devine de 43 kg la o viteză de 100 km pe oră. Dacă se compară căderea unui corp de la o mare înălțime și oprirea bruscă din viteză în automobil, se obțin următoarele cifre: la 25 km pe oră oprirea bruscă corespunde unei căderi de la 2,4 m; la 100 km pe oră ea corespunde unei căderi de la 39,4 m și la 150 km pe oră unei căderi de la 88,2 m.

Singurul care a fost ales cu o majoritate de două treimi a fost Enrico De Nicola, „președinte provizoriu" desemnat de Adunarea Constituantă după proclamarea Republicii Italiene, în iunie 1946. Luigi Einaudi, în mai 1948, a fost ales la al patrulea scrutin. Giovanni Gronchi, în aprilie 1955, la al cincilea scrutin. Antonio Segni, în mai 1962, la al nouălea scrutin, după cinci zile de votări. Cîte scrutine vor fi necesare pentru instalarea celui de-al 5-lea președinte la Quirinal? Nimeni n-ar putea spune în prezent. Ceea ce se poate afirma acum este că alegerea, ca să nu depășească scadența fixată de constituție (la 21 decembrie se vor împlini cele 15 zile de la data demisiei lui Segni) trebuie încheiată în maximum 6 zile din momentul în care electorii vor intra în aula de la Montecitorio.

În aula parlamentară, partidele vor dispune atunci, în funcție de numărul mandatelor respective din Camera Deputaților și din Senat, de următoarele voturi: partidul democrat-creștin: 393; partidul comunist: 249; partidul socialist: 95; partidul liberal: 57; partidul social-democrat: 47; ponderea parlamentară a celorlalte partide variază între 5 voturi și 44 de voturi.

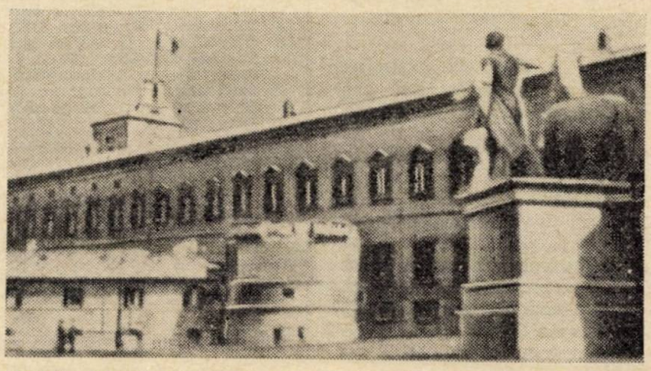

Palatul Quirinal, reședința președintelui Republicii Italiene

Ce concluzii se desprind de aici? Prima: nici un partid n-are asigurată majoritatea absolută cu care să poată decide mandatul pentru Quirinal începînd de la al patrulea scrutin. A doua: atribuirea succesiunii lui Segni unuia dintre candidați impune o confluență de voturi, prin urmare un acord, expres sau tacit, între mai multe partide. Faptul s-a verificat și la alegerea lui Segni. Fostul președinte a primit atunci investitura în urma ralierii celor trei partide de dreapta la propunerea susținută de partidul democrat-creștin. S-ar putea repeta situația? Observatorii politici sînt de părere că aceasta ar pune în primejdie coaliția guvernamentală de centru-stînga. Cele patru partide din această coaliție dispun teoretic, pe hîrtie, de 538 de voturi, prin urmare o cifră superioară limitei majorității absolute. Convorbirile purtate între ele în vederea unei eventuale înțelegeri asupra unei candidaturi comune nu s-au soldat însă pînă acum cu o soluție general acceptată. Contrastul de bază se pare că ar fi acesta: democrat-creștinii solicită insistent să se desemneze un candidat comun în persoana unui exponent democrat-creștin. Celelalte partide preferă, după cum spune presa italiană, „o soluție laică". Drumul spre un acord se anunță, așadar, spinos și dificil. Lucrurile se complică și mai mult dacă se iau în considerație surprizele care pot apare din pozițiile diverselor curente ale acestor partide. Aripa stîngă a partidului democrat-creștin, care a făcut public în ultima vreme dezacordul ei cu grupul conducător „doroteu", acuzîndu-l de involuția „centrului-stînga", mizează în ședința Camerelor reunite pe 45—50 de voturi, iar „fanfanienii" pe un număr similar. Pe de altă parte, după calculele comentatorilor de aici, aripa lombardiană captează aproximativ o treime din voturile partidului socialist, dacă nu chiar mai mult.

O întîlnire cvadripartită a exponenților coaliției guvernamentale urmează să aibă loc imediat după cea tripartită (a partidului socialist, partidului social-democrat și partidului republican) propusă de liderul republican La Malfa. Primele luări de poziție oficiale n-ar trebui, prin urmare, să întîrzie.

Pentru joi este așteptată reuniunea grupurilor parlamentare ale partidului comunist. Alte partide și-au anunțat de asemenea, pentru zilele următoare, ședințe ale conducerilor sau ale grupurilor parlamentare, care vor discuta orientarea partidelor respective în problema succesiunii de la Quirinal. Pînă atunci, bulgărele de zăpadă al ipotezelor continuă să crească pe primele pagini ale ziarelor din Roma. Aproape toate ziarele au compus chiar „o rozã" a candidaților posibili. Reproduc aci numele citate de ele: Cesare Merzagora, președinte supleant al republicii de la îmbolnăvirea lui Segni; Attilio Piccioni, președinte al Consiliului național al partidului democrat-creștin; G. Leone, fost președinte al Camerei Deputaților; Giuseppe Saragat, ministru de externe în actualul cabinet și lider al partidului social-democrat; Amintore Fanfani, fost președinte al Consiliului de Miniștri; Bocciarelli Ducci, actualul președinte al Camerei Deputaților; Taviani, ministru de interne în guvernul Moro.

Din experiența precedentelor alegeri prezidențiale se știe însă că strategia fiecărui partid se relevă în aceste împrejurări numai în cursul ultimelor votări. Alegerea noului președinte ar putea fi deci deschisă și unei soluții neprevăzute.

Cine va candida de fapt pentru funcția de al 5-lea președinte al republicii? Și cine va urca, după ultimul scrutin, scările palatului Quirinal?

La prima întrebare se va putea răspunde, probabil, spre sfîrșitul acestei săptămîni. La a doua, la sfîrșitul săptămînii viitoare.

Roma, 8 decembrie

LEOPOLDVILLE

Aceleași incertitudini

Pe aeroportul din Leopoldville corespondenții își irosesc multe ceasuri așteptînd sosirea unui avion ai cărui pasageri să poată da unele amănunte despre o situație militară confuză. Autoritățile au anunțat ocuparea cartierelor din Stanleyville situate pe malul sting al fluviului Congo și pretind că în „capitala rebelă" ar domni liniștea. Dar liniștea aceasta amintește tăcerea dintr-un cimitir. Un diplomat a comparat Stanleyville-ul cu „un depozit de cadavre" (relatarea agenției *U.P.I.*). Morții — al căror număr este greu de evaluat, dar care —, după unele surse — ar depăși 6 000 — zac pe străzi și în clădiri. Orașul pare pustiu. Cuceritorii au jefuit casele. Febra tifoidă face ravagii, completînd acțiunea mercenarilor lui Chombe. Cea mai mare parte a locuitorilor rămași au fost strînși pe stadionul ce poartă numele lui Lumumba. 50 000 de oameni, adunați cu forța, sînt siliți să stea ore în șir sub un soare necruțător și să răspundă unor interogatorii chinuitoare. Li se cere să-și denunțe rudele, prietenii, cunoscuții, să-i trimită în fața plutoanelor de execuție. Îndată ce un nume este rostit, cel acuzat că a simpatizat cu răsculații este împușcat pe loc. Agenția *U.P.I.* semnala transformarea stadionului într-o „scenă improvizată pentru executarea răsculaților și a simpatizanților lor".

Rezistența înverșunată a răsculaților în zona luptelor, capacitatea lor de a contraataca cu vigoare, chiar dacă unele insuccese ulterioare i-au făcut să piardă pozițiile cîștigate, ilustrează convingător afirmația multor observatori potrivit cărora evenimentele de la Stanleyville nu înseamnă sfîrșitul mișcării insurecționale din Congo. „Răscoala congoleză a fost zdruncinată, dar ea n-a fost înfrîntă" — constata *France Presse*. Faptul se explică prin aceea că „răsculații constituie expresia autentică a nemulțumirii și deziluziei" *(The Observer)*.

S-a anunțat de pildă mesajul adresat de conducătorul răsculaților congolezi, Christophe Gbenye, țărilor africane. „Lupta continuă. Nu sînt nici capturat, nici mort, cum pretind autoritățile de la Leopoldville. Luptătorii se află cu mine și sînt hotăriți să-și dubleze eforturile pentru a obține eliberarea Congoului". În mesaj, transmis prin intermediul agenției de presă kenyote, se cere statelor africane care au condamnat recenta intervenție americano-belgiană în Congo „să-și concretizeze solidaritatea printr-un sprijin efectiv acordat răsculaților".

Chombe încearcă să dobîndească o brumă de capital politic și măsura anunțată de el, privind dizolvarea „Comitetului special" din Katanga, urmărește să recolteze simpatii africane. Dizolvarea acestui comitet — care datează din

anul 1900 — nu înseamnă o naționalizare. Practic, măsura are drept urmare trecerea în competența guvernului a concesionării de terenuri miniere, companiile străine plătind redevențele autorităților de la Leopoldville. După *L'Aurore*, nevoia de bani pentru plata mercenarilor l-ar fi determinat pe Chombe să întreprindă acest pas care ar putea să-i aducă unele neplăceri în relațiile cu Bruxellesul ; de altfel, capitala Belgiei e un oraș pe care în recenta sa călătorie europeană Chombe l-a ocolit, deși înainte figura de fiecare dată în itinerarul său pe continent. Să fi fost oare, în acest gest, dorința de a-și demonstra „independența" contestată după intervenția străină ?

Unele ziare fac referiri la ideile care ar circula în mai multe departamente diplomatice ale Occidentului. *Le Monde* atribuie generalului de Gaulle părerea că intervenția americană în Congo va avea drept rezultat un eșec. „Singura soluție în ochii săi, pentru Congo și pentru Vietnam, constă în a favoriza în același timp neutralizarea și o înțelegere între părțile adverse, în a le pune la adăpost de amestecul străin" — scria cotidianul parizian. Dacă poziția franceză nu înseamnă decît aplicarea la Congo a unei concepții socotită drept valabilă în zona sud-estică a lumii, în schimb *New York Times* publică un articol demn de a fi reținut despre părerile care-și croiesc drum în sferele conducătoare ale S.U.A. „Se spune că Administrația consideră — scrie ziarul — că guvernul premierului Chombe nu este în stare să controleze răscoala, chiar folosind unitățile de mercenari albi, avioanele americane și pe exilații cubani care le pilotează, precum și instructorii militari". Experții din Washington sînt de părere că armata lui Chombe poate să mențină doar orașele-cheie, dar este

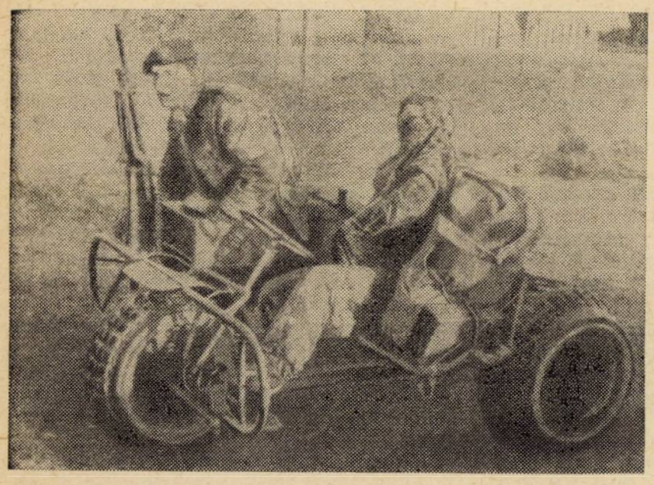

Parașutiștii belgieni care au operat în Congo s-au folosit de un nou tip de vehicul militar pe 3 roți, capabil să circule pe orice teren și să transporte 300 kg : 2 soldați, o mitralieră grea și muniția ei. Vehiculul poate fi pliat în așa fel încît să încapă 12 unități într-un camion de 3 tone. Aceste detalii tehnice sînt furnizate de o agenție belgiană de presă, care precizează că vehiculul a fost pus la punct de o firmă din Belgia și experimentat de parașutiști timp de mai multe luni

ineficace în regiunile rurale. Incertitudinile au determinat pe unii din diplomații americani să aducă pe primul plan o soluție politică. „Mai multe oficialități consideră că planul cel mai bun ar putea fi cel care ar prevedea mai întîi căutarea unui armistițiu politic în interiorul Congoului și între Chombe și celelalte state africane" — afirmă *New York Times*. Neutralizarea sau pacificarea Congoului (termenii nu sînt precizați) ar urma să fie înfăptuită de o forță O.N.U. Deci, într-un fel, revenire la trecut. Planul poate trezi suspiciuni. „Armistițiul politic" nu va fi oare doar paravanul pentru o manevră menită să întărească pozițiile lui Chombe, șubrede, în ciuda unor aparente victorii ? Unele state africane par hotărîte să acționeze de astă dată cu mai multă energie pentru a curma o stare de lucruri primejdioasă pentru întregul continent negru. *Jeune Afrique* a anunțat că mai mulți șefi de state, printre care Nasser Ben Bella, Nyerere și alții au hotărît să ajute în mod concret forțele patriotice. Săptămînalul afirma că experți și consilieri militari din R.A.U. ar fi părăsit Cairo „pentru o destinație necunoscută", iar ofițeri superiori din Algeria, Mali, Guineea, Ghana și Sudan s-ar fi pus „în mișcare". Patru state limitrofe cu Congo ar fi hotărît să-i ajute pe insurgenții congolezi.

Din Alger s-a anunțat că „trei avioane transportînd alimente și medicamente au plecat din Alger spre Congo pentru a ajuta populația martirizată de mercenarii lui Chombe". Pentru a evalua reacțiile provocate de intervenția de la Stanleyville, este semnificativă lista statelor care au cerut convocarea Consiliului de Securitate : Afganistan, Algeria, Burundi, Cambodgia, Republica Africa Centrală, Congo (Brazzaville), Dahomey, Etiopia, Ghana, Guineea, Iugoslavia, Kenya, Malawi, Mali, Somalia, Sudan, Tanzania, Uganda, Republica Arabă Unită, Zambia. Lucrările au început miercuri. În dezbaterile din Adunarea Generală a O.N.U., numeroși reprezentanți africani s-au referit la evenimentele din Congo, adresînd critici Washingtonului și Bruxellesului, și folosind aprecieri de o asprime puțin obișnuită la adresa lui Chombe. Delegatul Kenyei atrăgea atenția că „soluționarea problemei congoleze trebuie să fie găsită numai într-un context african". Chombe încearcă o manevră de ultimă oră, acuzînd la O.N.U. mai multe state africane (Sudan, Algeria, R.A.U.) de „intervenție" în afacerile congoleze. El a anunțat și o „carte albă" pe aceeași temă. După cît se pare, Chombe vrea să devină acuzator. Dar toată lumea știe că acest rol nu i se potrivește.

Eugeniu OBREA

COLOMBO

Evenimentele din Ceylon

Votul de neîncredere în guvern intervenit joia trecută în parlamentul ceylonez este indiciul unei crize serioase. Faptul că guvernul are posibilitatea de a evita iminența unei demisii (pe care o implică în alte țări un vot de neîncredere) reduce totuși din ascuțimea consecințelor imediate, dar împrejurările și antecedentele crizei îi subliniază gravitatea.

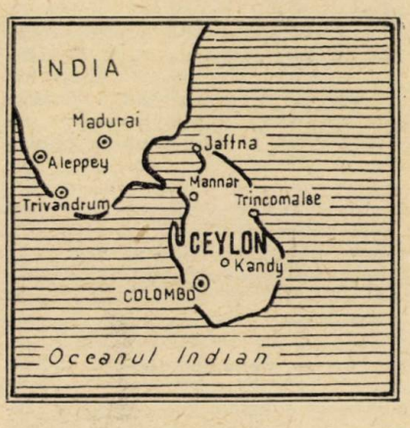

Destrămarea unei majorități parlamentare prin desprinderea unei fracțiuni a partidului guvernamental și trecerea ei alături de opoziție este un fapt puțin obișnuit. Cei 15 deputați ai partidului Sri Lanka Freedom (S.L.F.P.), condus de primul ministru, dna Bandaranaike, care, într-o deplasare bruscă, au votat cu opoziția, i-au asigurat acesteia un succes nesperat.

Defecțiunea nu a fost însă total neașteptată. Divergențele din S.L.F.P. datează încă de la înființarea lui și se explică în primul rînd prin caracterul său eterogen. Fracțiunea de dreapta, al cărei lider este Charles de Silva — ministru al pămînturilor, irigațiilor și energiei — și care s-a alăturat opoziției, duce de mult în partid o acțiune de eroziune. Această fracțiune s-a opus cu insistență politicii de apropiere față de partidele de stînga — promovată de dna Bandaranaike și de majoritatea grupului conducător al S.L.F.P. — și, sprijinindu-se pe cercurile religioase, a încercat în repetate rînduri să modifice orientarea actuală a guvernului. În iunie a.c., opunîndu-se constituirii unei coaliții guvernamentale cu partidul de stînga Sama Samaja, fracțiunea de dreapta s-a angajat într-o luptă aproape deschisă împotriva guvernului în care era totuși reprezentată chiar prin liderul ei.

De altfel, crearea acestei coaliții fusese impusă de raportul de forțe din parlament. Pentru a obține o majoritate parlamentară, S.L.F.P. avea nevoie de cel puțin cinci voturi suplimentare pe care le putea căpăta numai pe două căi : fie colaborînd cu partidul de extremă dreaptă U.N.P. (Partidul Național Unit), fie colaborînd cu Frontul unit de stînga (compus din parti-

dul comunist, partidul Sama Samaja și partidul Mahajana Eksath Peramuna). Prima posibilitate a fost exclusă din motive politice. Cea de-a doua a fost în atenția liderilor politici timp de peste patru luni. În ce privește partidul comunist, liderii S.L.F.P. acceptau sprijinul său, dar refuzau să-i repartizeze portofolii în guvern. Partidul Mahajana Eksath Peramuna punea drept condiție a participării sale la guvern eliminarea a doi miniștri de dreapta (inclusiv de Silva). Coaliția s-a putut forma, deci, numai cu Sama Samaja, cu prețul zdruncinării serioase a Frontului unit de stînga și a unor divergențe în S.L.F.P

Actuala criză a fost precedată de o luptă îndîrjită între guvern și opoziție, îndeosebi asupra legii presei. Această lege se întemeiază pe recomandările Comisiei presei care, în raportul ei publicat în august, arăta că actualul monopol asupra presei, existent în Ceylon, „dacă nu va fi desființat va periclita nu numai libertatea presei, dar și progresul țării". Subordonată trusturilor „Lake House", „Times of Ceylon", „Independent Newspapers" și „Wirakesari", controlate de diverse grupuri capitaliste, presa dispune de o independență și obiectivitate îndoielnice, neputînd să slujească interesele poporului într-o etapă în care progresul economic și social este primul obiectiv al țării. Legea presei urmărește transformarea trusturilor amintite în societăți publice, în care guvernul să dețină poziții importante.

Oponenții acestei legi, grupați îndeosebi în Partidul Național Unit, afirmă că ea ar pune capăt libertății presei și ar deschide calea unor tendințe autoritare. Legea a întîmpinat împotrivire și în S.L.F.P. și a dus la ruperea fracțiunii lui de Silva.

Ce ar putea urma? Dizolvarea parlamentului și organizarea unor noi alegeri pare să fie soluția preconizată atît de guvern cît și de opoziție. Dar în timp ce opoziția, în rîndul căreia fracțiunea lui de Silva s-a constituit într-un partid de sine stătător, dorește alegeri imediate, cercurile guvernamentale au alcătuit o agendă de perspectivă: dizolvarea parlamentului la sfîrșitul acestei luni, desemnarea candidaților în ianuarie și alegeri generale în martie.

I. MANEA

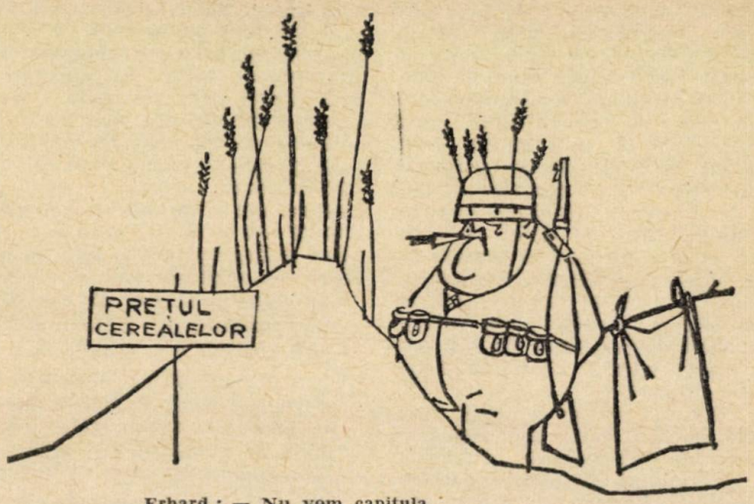

Erhard: — Nu vom capitula

(Din Sonntagsblatt)

BRUXELLES

„Maratonul" continuă...

În momentul în care se reluau — la începutul săptămînii precedente — discuțiile privitoare la unificarea prețului cerealelor în țările Pieței comune, la Bruxelles domnea un sentiment de generală ușurare. Cancelarul Erhard, după luni de zile în care aminase discutarea de fond a celei de a doua variante a planului Mansholt, se pronunțase, în sfîrșit, în favoarea prețului unic la cereale. Declarația sa, făcută în Bundestag, ca și precizările purtătorului de cuvînt al guvernului vest-german, erau interpretate de către comentatorii economici ca un semn că a luat sfîrșit epoca dificultăților și divergențelor fundamentale, lăsînd locul unor negocieri care să ducă la mult solicitata Piață comună agricolă.

Ultimatumul francez, conform căruia tratativele trebuiau să se termine pînă la 15 decembrie, a fost socotit ca fiind depășit. Termenul pentru negocierea prețului a fost stabilit la 19 decembrie, iar „maratonul" agricol general a fost eșalonat pînă la data de 14 ianuarie 1965. Era clar că partea vest-germană reușise să obțină o nouă amînare a termenelor, mai ales că s-a căzut de acord ca ideea formulată în Consiliul miniștrilor, și anume ca o comisie specială să fie însărcinată să examineze propunerile R.F.G. și să prezinte la reluarea lucrărilor Consiliului un raport asupra principalelor puncte divergente.

A trecut numai o săptămînă de atunci. Atmosfera în care au debutat, luni 7 decembrie, discuțiile Consiliului ministerial al C.E.E., reîntrunit la Bruxelles, nu mai era la fel de optimistă. În fața Consiliului au început să fie relevate divergențele profunde care, din anumite puncte de vedere, pun sub semnul întrebării înseși tratativele actuale. Deși conținutul amănunțit al propunerilor vest-germane nu a fost dezvăluit, presa occidentală s-a făcut ecoul unor luări de poziție oficiale care permit, acum, să se aprecieze mai multilateral conținutul divergențelor dintre principalii parteneri.

În locul unei propuneri vest-germane privitoare la unificarea prețului la cereale și în primul rînd la grîu, Consiliul ministerial s-a găsit în fața unui adevărat „pachet" de probleme, pe care Bonnul le-a legat între ele și a solicitat să fie rezolvate simultan. Principalele probleme sînt: prețurile unificate și data aplicării lor; criteriile privind fixarea prețurilor regionale; regulile procedurale de fixare a prețurilor la cereale; problema subvențiilor compensatorii; revederea regulamentului financiar; corelarea prețurilor produselor agricole cu prețurile produselor industriale.

În ce privește prețurile, disputele pornesc în primul rînd de la nivelul pe care trebuie să-l aibă prețul unificat al grîului. Planul Mansholt, care a permis adeziunea părții franceze, considera că prețul comun ar trebui să se ridice la 425 mărci vest-germane (525 franci noi) tona. În R.F.G. acest preț este considerat prea mic, deoarece el este cu 50 mărci inferior prețului real actual (475 mărci, sau 590 franci noi). Acceptînd totuși ideea reducerii prețului la grîu, propunerea vest-germană îl fixează la 440 mărci (550 franci noi) tona. Diferența dintre prețul comisiei C.E.E. și cel propus de către R.F.G. pare mică — 15 mărci, sau 25 franci noi. Totuși, implicațiile unor asemenea diferențe de preț sînt importante dacă le raportăm la cantitățile mari la care ele se vor aplica. Partea franceză arată că prețul real actual al grîului său este de 495 franci și că o creștere mai mare decît cea preconizată de planul Mansholt ar crea primejdia stimulării producției de grîu în Franța, fapt care ar duce la apariția unor însemnate stocuri nevandabile. În schimb, partea vest-germană argumentează că o reducere atît de importantă ca aceea propusă de către comisia C.E.E. ar atrage accelerarea ruinării producătorilor agricoli din R.F.G. care nu pot face față concurenței produselor franceze din pricina prețului de cost ridicat.

Planul Mansholt prevedea ca prețul unificat să intre în vigoare la 1 iulie 1966. Negociatorii vest-germani solicită amînarea cu încă un an. Partea franceză este cu atît mai nemulțumită cu cît, pe de altă parte, nu de mult R.F.G. a venit în fața Consiliului ministerial al Pieței comune cu propunerea de a se accelera dezarmarea vamală în ce privește produsele industriale, solicitînd apropierea termenelor de lichidare a taxelor vamale intracomunitare și stabilirea tarifului comun față de terțe țări.

În plus, R.F.G. a solicitat reexaminarea criteriilor de fixare a prețurilor regionale la cereale, avansînd propuneri care să ducă la recunoașterea celor mai ridicate prețuri regionale drept prețurile orientative ale ansamblului C.E.E.

Spre surprinderea negociatorilor, „pachetul" propunerilor vest-germane conținea și doleanța de a se ajunge la o înțelegere în legătură cu corelarea prețurilor cerealelor cu prețurile mărfurilor industriale, în așa fel încît o scădere sau o sporire a prețurilor la cereale să implice o reexaminare similară și generală a prețurilor. Nu mai mică a fost surpriza provocată de propunerea pri-

vind regulile procedurale de fixare a prețurilor agricole. R.F.G. propune ca începînd de la 1 ianuarie 1966 prețurile să nu fie aplicate decît dacă hotărîrea de fixare a lor întrunește unanimitatea voturilor. Or, planul Mansholt prevedea că aceste hotăriri vor fi luate după regula majorității, ca și în cazul produselor industriale. Este vizibil că sensul propunerii vest-germane duce la posibilitatea blocării oricărei fixări de prețuri dacă una singură dintre țările Pieței comune și-ar exercita veto-ul.

Subvențiile compensatorii acordate producătorilor agricoli vest-germani, dezavantajați de scăderea prețurilor datorită unificării, au suscitat și ele controverse. Planul Mansholt prevede subvenții reductibile treptat. Plafonul lor va ajunge în primul an la 560 milioane mărci vest-germane (690 milioane franci noi). Propunerile R.F.G. aduc în discuție un fond de compensare apreciat la 840 milioane mărci (1 miliard franci noi) fără nici o regresivitate. Numai pentru anii 1967—1969, adică după aplicarea prețului unificat, R.F.G. cere o compensare de 2,1 miliarde mărci. Altfel, afirmă Bonnul, nu poate fi subvenționată agricultura vest-germană pînă în momentul în care ea va putea face față concurenței partenerilor săi din Piața comună.

Revederea regulamentului financiar este, de asemenea, unul din punctele controversate ale actualului „maraton" agricol. El este considerat de către partea vest-germană și cea italiană ca fiind favorabil numai francezilor, întrucît stabilește cotele vărsămintelor la fondul comunitar (fondul de compensare, de orientare și garanție agricolă) în funcție de importul agricol al diferitelor țări din C.E.E. Dar aceasta face ca statele ce importă cantități mai mari de produse agricole să aibă de vărsat și cote mai ridicate.

Reacțiile partenerilor din Piața comună la propunerile vest-germane au fost foarte diferite.

Oficialitățile franceze, deși au declarat că nu pot fi satisfăcute de sensul general al prevederilor vest-germane, le socotesc totuși ca o bază de discuție, ca un început al negocierilor efective, evitate pînă acum de către R.F.G.

Belgia și Luxemburgul au socotit propunerile ca fiind interesante dar cerînd îndelungi tratative. Olanda le apreciază ca „prea dure" și de natură să blocheze discuțiile, iar Italia a arătat că în general ea are un punct de vedere mult diferit în raport cu propunerile făcute, pe care și-l va expune amănunțit.

Este evident că problemele alinierii politicii agrare în general, date fiind divergențele de interese fundamentale, sînt dificile și vor necesita încă multe discuții. Pînă atunci însă, impresia generală este că, prin felul în care și-a formulat propunerile, R.F.G. pare să fi acceptat principiul unificării prețurilor la cereale numai pentru a putea respinge sau măcar amîna — în mod serios — aplicarea planului Mansholt. Dacă maratonul agricol va izbuti să se încadreze totuși în calendarul fixat și în data sa limită — 14 ianuarie 1965 — aceasta nu va fi decît o dovadă în plus că partea vest-germană s-a convins că avantajelor obținute de ea ca efect al unificării politicii vamale la produsele industriale, nu li se poate răspunde decît prin acordarea unor avantaje similare produselor agricole franceze.

N. S. STĂNESCU

SOFIA

Congresul U.I.S.

Congresul U.I.S., care a avut loc la Sofia, a prilejuit o dezbatere a unor probleme importante ale vieții studențești internaționale.

Redăm mai jos extrase din cuvîntarea conducătorului delegației U.A.S.R., ȘTEFAN BÎRLEA, secretar al C.C. al U.T.M., președintele U.A.S.R.

În zilele noastre, pentru salvgardarea și consolidarea păcii, năzuință arzătoare a întregii omeniri, — a spus vorbitorul — se ridică la luptă masele populare, tînăra generație, forțe politice și sociale din ce în ce mai largi de pe toate continentele. Ca rezultat al acestei lupte au și fost obținute unele realizări pe drumul îmbunătățirii relațiilor internaționale.

O seamă de evenimente petrecute în ultimul timp în lume dovedesc însă că cercurile agresive imperialiste încearcă să torpileze evoluția spre destindere, să aprindă noi focare de neliniște, să înăbușe aspirațiile de libertate și să împiedice dezvoltarea independentă a popoarelor, periclitînd pacea lumii. În fața primejdiei pe care ar reprezenta-o pentru toate popoarele și, în primul rînd, pentru tînăra generație a lumii o conflagrație mondială în care, inevitabil, s-ar folosi armele nucleare, se impune o vigilență neslăbită, întărirea unității tineretului, studenților, unirea tuturor forțelor interesate în apărarea păcii.

Sprijinind din toată inima politica externă consecventă de pace a guvernului Republicii Populare Romîne, expresie a năzuințelor întregului popor, U.A.S.R., întreaga studențime română se pronunță cu hotărîre:

— În primul rînd, pentru interzicerea și distrugerea tuturor armelor nucleare și folosirea energiei atomice numai în scopuri pașnice. Pînă la înfăptuirea acestei cerințe arzătoare a tuturor popoarelor, considerăm imperios necesar ca toate statele care posedă arme atomice să-și asume obligația de a nu le folosi.

— Noi considerăm necesar ca U.I.S. să se pronunțe cu hotărîre pentru desființarea oricăror blocuri militare, pentru lichidarea tuturor bazelor militare de pe teritorii străine, pentru retragerea tuturor trupelor străine de pe teritoriul altor țări — avînd în vedere marele pericol pe care prezența acestor trupe îl reprezintă pentru pacea omenirii.

— Noi susținem înfăptuirea dezarmării generale, ca un obiectiv important, al luptei pentru pace.

— Studenții romîni se pronunță în favoarea creării de zone denuclearizate ca un mijloc de slăbire a pericolului de război, proiectelor pentru înfăptuirea unor astfel de zone în Europa centrală și de nord, America Latină, zona Pacificului și în alte regiuni ale lumii, sprijină eforturile perseverente ale Guvernului R.P.R. pentru transformarea Balcanilor într-o zonă fără arme nucleare, zonă a păcii și colaborării internaționale.

— Considerăm că lichidarea rămășițelor celui de-al II-lea război mondial prin încheierea tratatului de pace german ar avea o mare însemnătate pentru eliminarea primejdiilor pe care le creează la adresa păcii în Europa cercurile revanșarde.

— Sprijinim din toată inima eforturile pe care le face statul nostru împreună cu celelalte țări socialiste și numeroase alte state interesate în apărarea păcii pentru destinderea încordării internaționale, pentru triumful principiilor coexistenței pașnice între state cu sisteme social-politice diferite, pentru rezolvarea tuturor problemelor litigioase pe calea tratativelor, pe baza recunoașterii dreptului fiecărui popor de a-și hotărî singur soarta, a respectării suveranității și integrității teritoriale a statelor, a deplinei egalități în drepturi și a neamestecului în treburile interne.

În raport — după părerea noastră — nu se vorbește în suficientă măsură despre lupta studenților pentru înfăptuirea revendicărilor lor specifice. În legătură cu aceasta, vrem în primul rînd să ne exprimăm solidaritatea cu lupta studenților și a organizațiilor lor pentru înfăptuirea democratizării învățămîntului, înlăturarea tuturor obstacolelor care împiedică accesul maselor tineretului la învățămîntul superior, pentru reducerea și desființarea taxelor universitare, pentru acordarea unui număr corespunzător de burse, pentru îmbunătățirea condițiilor de studiu și de trai. Sîntem solidari cu cei care militează pentru ca universitatea să-și îndeplinească menirea de focar al științei și culturii, de propagare în rîndurile tinerei generații a ideilor umanismului, păcii, respectului reciproc și înțelegerii între popoare.

Realizarea aspirațiilor tineretului universitar, apărarea intereselor sale vitale și cucerirea revendicărilor sale legitime

Hanoi. Prezidiul Conferinței de solidaritate cu lupta poporului din Vietnamul de sud

impun mai mult ca oricînd stringerea rîndurilor întregii mișcări studențești, a maselor studențimii de pretutindeni într-un larg front unic de luptă. Este și firesc să fie așa, întrucît dezvoltarea cooperării și făurirea unității de acțiune a mișcării internaționale studențești sînt factori hotăritori în asigurarea deplinului succes al luptei noastre comune pentru înfăptuirea intereselor și aspirațiilor legitime ale tineretului universitar de pretutindeni.

În numele studențimii romîne, delegația U.A.S.R. apreciază că unitatea și cooperarea în mișcarea internațională studențească trebuie concepute și realizate pe baza unor platforme largi, care să cuprindă idei și obiective acceptabile pentru toate organizațiile studențești democratice, indiferent de concepțiile politice, filozofice, religioase, de afilierea lor internațională.

Plecînd de la înțelegerea situației existente astăzi în mișcarea mondială studențească, U.A.S.R. își exprimă părerea că în scopul dezvoltării unității de acțiune și al cooperării, U.I.S. ar trebui să persevereze în continuare pe linia găsirii posibilităților concrete de organizare a unor acțiuni comune cu C.I.S. — C.O.S.E.C. și organizațiile sale membre, precum și cu alte organizații naționale și internaționale studențești.

Creșterea continuă a rîndurilor, sporirea rolului U.I.S. în mișcarea internațională studențească — a spus vorbitorul — face imperios necesară îmbunătățirea formelor și metodelor de muncă ale organizației noastre în general, a organelor sale executive în special, care să creeze un climat prielnic colaborării organizațiilor membre, atragerii continue de noi organizații, rezolvării în spirit constructiv a problemelor vitale ale mișcării studențești.

Considerăm că pentru realizarea acestei sarcini atît de importante este necesar ca în activitatea U.I.S. să se respecte cu mai multă consecvență principiile de bază înscrise de colegii noștri în constituția U.I.S. în urmă cu aproape 20 de ani și care își păstrează și astăzi deplina valabilitate.

Din acest punct de vedere, trebuie să arătăm cu părere de rău că unele practici din activitatea desfășurată în ultimii ani de către organele de conducere ale U.I.S. demonstrează că uneori principiile enumerate nu sînt respectate întrutotul. O asemenea stare de lucruri a generat în multe ședințe ale Secretariatului, Comitetului Executiv și în alte acțiuni cu caracter internațional, discuții polemice, controverse sterile, adeseori pe chestiuni minore, creîndu-se un climat nefavorabil pentru buna desfășurare a unor dezbateri rodnice asupra problemelor fundamentale, de interes comun, pentru toate organizațiile membre, pentru întreaga mișcare studențească. Așa s-a întîmplat chiar și în recenta ședință a Comitetului Executiv de la Praga. După cum se știe, s-au făcut multe observații la proiectul de raport prezentat de Secretariat.

Delegația U.A.S.R. a propus sesiunii Comitetului Executiv de la Praga să se constituie o comisie, care luînd în considerare observațiile și amendamentele diferitelor delegații, să încerce să apropie pozițiile pentru ca pe cît posibil raportul ce va fi prezentat Congresului nostru să nu conțină probleme divergente, ci să oglindească puncte de vedere comune. Din păcate însă, propunerea noastră nu a fost aplicată în practică și s-a procedat la rezolvarea formală a problemelor divergente prin supunerea la vot și aprobarea lor cu majoritate. Folosirea unui asemenea procedeu în rezolvarea problemelor nu poate însă duce la întărirea unității noastre atît de scumpă maselor tineretului pe care le reprezentăm.

Noi considerăm că în relațiile dintre organizațiile studențești autonome și independente, membre ale U.I.S., votul majoritar nu poate acționa ca principiu de adoptare a unor hotăriri în problemele fundamentale; nu se poate admite ca prin folosirea votului majoritar să se impună vreunei organizații să-și însușească hotăriri sau să participe la acțiuni cu care aceasta nu este de acord. De aceea, recurgerea la votul majoritar în probleme fundamentale nu poate să ducă la rezolvarea deosebirilor de păreri, la întărirea unității; ci, dimpotrivă, duce la slăbirea și în ultimă instanță la subminarea unității U.I.S., la știrbirea influenței sale în mișcarea internațională studențească. Călăuzindu-se întrutotul după necesitatea respectării cu strictețe a autonomiei și independenței organizațiilor naționale, principii atît de puternic subliniate la întemeierea U.I.S., noi considerăm că trebuie depuse eforturi susținute ca în problemele fundamentale să se ajungă la apropierea punctelor de vedere și să se adopte hotăriri unanime care, aplicate în practică de toate organizațiile membre, să aducă o contribuție reală la întărirea U.I.S., la dezvoltarea cooperării și unității în mișcarea internațională studențească.

Noi considerăm că n-au ce căuta în activitatea U.I.S. manifestările de încălcare a democrației, de folosire a diferitelor mijloace de presiune și influențare a unor organizații, de a nu se ține seama deopotrivă de poziția tuturor organizațiilor membre mari sau mici. De asemenea, nimeni, indiferent de funcția ce o deține, nu are dreptul de a lua poziție în numele U.I.S. și de a o angaja în diferite manifestări internaționale, fără a avea mandatul unanim al organului din care face parte. Spre regretul nostru asemenea lucruri s-au petrecut cu diverse ocazii, ceea ce a provocat nemulțumirea îndreptățită a unor organizații afiliate.

De la adoptarea actualei Constituții a U.I.S. au trecut aproape 20 de ani — perioadă în care s-au petrecut schimbări însemnate în mișcarea mondială studențească, în activitatea U.I.S., schimbări care este firesc să-și găsească reflectarea în documentul fundamental după care trebuie să se ghideze Uniunea noastră internațională. De aceea U.A.S.R. propune Congresului să însărcineze viitorul comitet executiv ca, pe baza consultării organizațiilor membre, să elaboreze și să prezinte celui de al IX-lea Congres un nou proiect de constituție care în lumina experienței acumulate să conțină o mai bună definire a caracterului și rolului U.I.S. în mișcarea studențească contemporană, precum și prevederi menite să asigure dezvoltarea democrației în funcționarea organelor executive și în întreaga activitate a U.I.S.

Ce a urmărit Peron?

Călătoria nereușită a lui Peron peste Atlanticul de sud nu pare să ne convingă că a fost vorba de o încercare serioasă de a pune mîna pe putere. Dacă ar fi sosit în Argentina, el ar fi putut să provoace o oarecare zarvă; ar fi fost în mod cert arestat. Chiar dacă intenționa doar să se stabilească în Paraguay, el și-ar fi pregătit desigur ceva mai bine călătoria și s-ar fi asigurat că i se va permite să treacă prin Brazilia. Așa el a dovedit una din două: ori că e neînchipuit de incapabil, ori că a întreprins călătoria numai pentru a obține un anumit efect. A doua explicație pare mai probabilă, deși incapacitatea și încrederea exagerată în sine nu pot fi nici ele excluse.

În tot cursul anului s-a vorbit mereu despre înapoierea sa. El însuși a sondat terenul și a primit vizite regulate din Argentina. Pînă în iulie, unele fracțiuni din rîndul adepților săi reușiseră să se unească și să formeze Partidul justițialist. Luna următoare, o delegație l-a vizitat la Madrid

Cale întoarsă... Peron și soția sa din nou în Spania

și s-a înapoiat cu înregistrări în care Peron declara că Partidul justițialist este singurul reprezentant politic legitim al peronismului. În același timp, el promitea să se înapoieze înainte de sfîrșitul anului. Indiferent dacă a fost convins că terenul era pregătit sau încerca doar să-l pregătească, el însuși, Peron nu prea avea de ales: el trebuia să facă un gest oarecare, fie și numai pentru a-și păstra creditul.

În aparență, el nu putea să aibă mari speranțe de a pune mîna pe putere. Adepții săi sînt foarte divizați. Unii dintre ei doresc într-adevăr ca Peron să se înapoieze, mai ales pentru a formula revendicări mai energice la succesiune. Dar majoritatea conducătorilor peroniști sînt de părere că forța numelui său și mitul „regelui de peste ocean" sînt mult mai folositoare pentru ei decît prezența efectivă a acestui bătrîn în rîndurile lor. Ambele grupuri s-ar putea considera servite de o încercare aparentă a lui Peron de a se înapoia. Mitul este astfel promovat, sînt verificate sentimentele populare și mișcarea este ajutată să se consolideze în jurul ideii că va trebui să se descurce cîtva timp fără el.

Nu se poate ști încă dacă escapada lui Peron va întări cererea populară în favoarea înapoierii sale, dar peronismul rămîne o forță chiar și fără el. Ea se bazează pe legenda unor vremuri cînd sindicatele muncitorești erau favorizate. Există nemulțumiri reale care contribuie la menținerea mișcării. Costul vieții a crescut prea repede, iar guvernul dr-lui Illia nu a cîștigat încrederea tuturor în politica sa economică. Totuși, în țară a domnit liniștea și sînt mulți cei ce nu ar fi dispuși s-o sacrifice. Hotărîtor va fi în ce măsură guvernul poate să satisfacă cererile juste ale stîngii moderate. Dacă nu reușește în suficientă măsură s-ar putea ca extremiștii peroniști să preia puterea.

(Din The Times)

Articolul 19 și „criza financiară" a O.N.U.

În marea sală a Adunării Generale a O.N.U. a fost instalat, anul acesta, un sistem electronic de vot. Șefii delegațiilor ar trebui să apese pe un simplu buton pentru ca pe un tablou luminos să fie înregistrate rezultatele, un creier electronic urmînd să le totalizeze.

Perfecționatul aparataj nu a putut fi însă utilizat pînă în clipa de față întrucît nu s-a efectuat nici o singură votare. Chiar și alegerea președintelui sesiunii Quaison-Sackey s-a efectuat prin aclamațiile delegațiilor și nu printr-un vot efectuat după acest sistem nou.

După cum se știe, începerea sesiunii actuale — cu trei săptămîni întîrziere — a stat sub semnul întrebării. Aminată în două rînduri, deschiderea lucrărilor a devenit cu adevărat certă în ziua de 1 decembrie, abia cu 15 minute înaintea ultimului termen fixat.

Înaintea deschiderii sesiunii, s-au dus numeroase tratative în vederea găsirii unei soluții în „problema financiară" care a apărut la O.N.U. Soluția de moment a fost sugerată de secretarul general U Thant, și definită astfel: „Avînd în vedere deosebirile de opinii care s-au manifestat în rîndul statelor membre cu privire la desfășurarea celei de-a XIX-a sesiuni a Adunării Generale, am avut în cursul săptămînii consultări cu mai multe delegații cu singurul scop de a evita un impas. În legătură cu aceasta pot menționa că există o înțelegere ca alte probleme decît acelea asupra cărora nu sînt obiecții, să nu fie ridicate în dezbaterile generale. Sper că toți delegații vor fi de acord cu această procedură".

Această procedură, extraordinară, care a fost acceptată momentan înseamnă: în Adunarea Generală nu se va putea vota deocamdată nici un fel de rezoluție în problemele înscrise pe ordinea de zi provizorie.

Urmare a acestei situații, prima parte a actualei sesiuni a Adunării Generale se desfășoară sub semnul compromisului procedural realizat. Înaintea vacanței de iarnă, Adunarea va asculta numai discursurile de politică generală. Alte dezbateri propriu-zise nu vor avea loc Pînă în momentul de față nu este stabilită nici o dată precisă în legătură cu data începerii celei de-a doua părți a sesiunii. Vom asista oare la repetarea perioadei anterioare, plină de incertitudini, de tergiversare a începerii dezbaterilor propriu-zise?

■

Diferendul financiar s-a născut în legătură cu interpretarea arbitrară a unor prevederi ale Cartei privitoare la acoperirea cheltuielilor O.N.U., obișnuite sau excepționale.

În articolul 17 al Cartei se spune:

„1. Adunarea Generală examinează și aprobă bugetul Organizației.

2. Cheltuielile Organizației sînt suportate de către membrii săi potrivit repartiției fixate de Adunarea Generală".

Cu privire la cheltuielile înscrise în bugetul ordinar al O.N.U. nu există divergențe de interpretare.

Dar, în timp ce *cheltuielile normale* sînt repartizate *de către Adunarea Generală, în conformitate cu articolul 17, cheltuielile necesitate de întreținerea forțelor armate ale O.N.U. intră în competența exclusivă a Consiliului de Securitate* și sînt reglementate potrivit dispozițiilor cuprinse în capitolul VII.

Or, obiectul litigiului actual îl constituie tocmai cheltuielile extraordinare ocazionate de operațiunile O.N.U. în Congo și în Orientul Mijlociu. Se încearcă să se acrediteze ideea că acestea s-ar integra bugetului obișnuit al O.N.U. Controversele asupra acestui subiect nu sînt de dată recentă. Ele datează încă din anii care au urmat atacului din zona Canalului de Suez (1956).

Diferendul în chestiunile financiare ale O.N.U. a devenit acut în urma cererii unor puteri occidentale de a lipsi de dreptul de vot în Adunarea Generală statele ale căror „datorii" față de O.N.U. ar egala sau întrece totalul cotizațiilor lor pe ultimii doi ani, cerere pusă în legătură cu prevederile articolului 19 din Carta Națiunilor Unite.

S-ar părea deci că numai despre chestiuni financiare este vorba. În realitate, cadrul problemei este mult mai larg. Referindu-se la esența problemei, săptămînalul englez *Observer* nota: „Deși criza s-a ivit în legătură cu probleme financiare — refuzul U.R.S.S. și al altor state de a plăti pentru operațiunile O.N.U. de menținere a păcii — semnificația sa reală este politică. Suma de bani este relativ redusă — un deficit O.N.U. de mai puțin de 50 000 000 lire sterline. Implicațiile politice sînt însă enorme, incluzînd probleme în legătură cu întregul viitor al Organizației, capacitatea sa de a deveni un instrument practic de menținere a păcii".

Nu există un temei legal pentru a cere participarea obligatorie a tuturor membrilor O.N.U. la acoperirea cheltuielilor efectuate cu prilejul operațiunilor O.N.U. în Congo și în Orientul Mijlociu, întrucît aceste operații au fost organizate nesocotindu-se dispozițiile Cartei privitoare la acel organ al Organizației căruia îi revine îndatorirea de a adopta hotărîri în probleme afectînd pacea și securitatea internațională.

Forțele Națiunilor Unite pentru Orientul Mijlociu au fost create printr-o rezoluție a Adunării Generale. Or, în virtutea prevederilor exprese ale Cartei, numai Consiliul de Securitate este investit cu dreptul de a adopta hotărîri privind menținerea păcii și securității internaționale. În consecință, participarea la răspunderea și finanțarea respectivelor cheltuieli nu poate fi obligatorie pentru statele care au protestat împotriva încălcării principiilor și prevederilor Cartei în această privință.

În cazul Congo, pe lîngă faptul că sumele implicate de operațiile O.N.U. au fost angajate la hotărîrea Adunării Generale, iar nu a Consiliului de Securitate, cum ar fi fost în prevederile Cartei, forțele O.N.U. au servit unor acțiuni cu un caracter ostil intereselor naționale și dreptului poporului congolez de a-și hotărî singur soarta.

În aceste condiții, cum ar putea aceste sume să fie considerate drept „cheltuieli ale Organizației" invocîndu-se art. 17 al Cartei iar „neplatnicilor" să li se aplice prevederile amintitului articol 19?

Noțiunea „cheltuieli ale Organizației" se referă exclusiv la cheltuieli bugetare, normale, și nicidecum la toate cheltuielile Organizației. Doi comentatori cunoscuți ai Cartei O.N.U., L. Goodrich și E. Hambro, (participanți la Conferința de la San Francisco pentru elaborarea Cartei) au apreciat: „cheltuielile prevăzute în acest paragraf (art. 17, paragraf 2 — n.n.) nu cuprind deloc sumele destinate măsurilor coercitive".

Din cercetarea faptelor și a prevederilor Cartei O.N.U. reiese că nici sub raport politic, nici juridic, nu există temeiuri pentru a se invoca încălcarea art. 17 și aplicarea prevederilor art. 19.

Încercările făcute în această direcție nu au dat rezultatele scontate. Nu este însă mai puțin adevărat că activitatea O.N.U. a fost serios perturbată.

Organizația Națiunilor Unite a mai avut și altădată de făcut față unor situații dificile privind buna ei funcționare. De fiecare dată, pe calea unor tratative răbdătoare, s-au putut găsi soluții pentru continuarea normală a activității importantului for internațional. Pentru ieșirea din impas este necesar ca toate statele membre ale O.N.U. să dea dovadă de dorința de înțelegere și să urmărească întărirea rolului și eficienței organizației.

Chestiunile financiare ale O.N.U. au fost discutate oficial și neoficial în decursul ultimelor săptămîni de unele părți interesate. Soluțiile cele mai nimerite pentru reglementarea litigiului existent — soluții reciproc acceptabile, care să ducă la întărirea O.N.U. și la promovarea nobilelor scopuri pentru care a fost creată — pot și trebuie să fie găsite la masa tratativelor. Din unele informații existente rezultă că schimburile de vederi ar evolua în mod satisfăcător.

Orice pași înainte pe o asemenea cale nu pot fi decît salutați. Statelor membre ale O.N.U. li se cer eforturi pentru lichidarea impasului existent, în spiritul prevederilor Cartei O.N.U.

Eugen PHOEBUS

Noile mașini electronice de vot n-au intrat, încă, în funcțiune

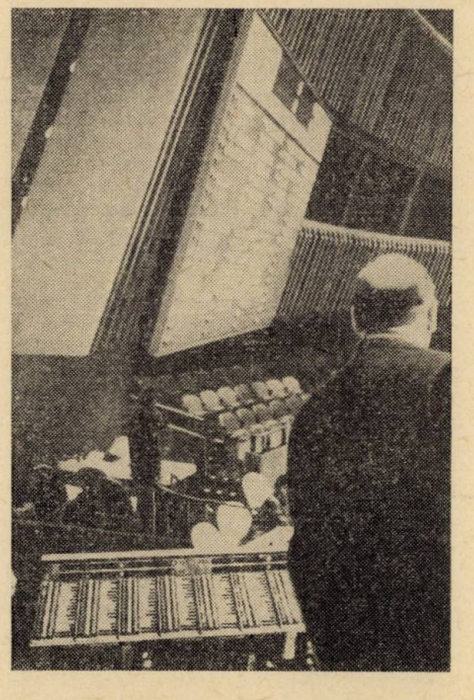

PRELIMINARII LA

În calendarul foarte dens al întrevederilor interoccidentale din ultimele săptămîni, sesiunea Consiliului N.A.T.O. care se deschide marți la Paris ocupă un loc special. Ea survine după o perioadă foarte agitată în viața politică occidentală : vizitele lui Adenauer și Carstens la Paris ; călătoria ministrului de externe britanic Gordon Walker la Bonn ; tratativele duse de Schroeder și von Hassel la Washington; călătoriile diplomatice ale lui George Ball într-o serie de capitale europene și vizitele de ultimă oră ale lui Schroeder la Roma, Paris și Londra ; întrevederile dintre președintele Johnson și premierul britanic Wilson. Sesiunea N.A.T.O. avea inițial menirea să constituie un fel de bilanț diplomatic, fiind termenul-limită pentru adoptarea unei hotăriri în problema constituirii forțelor nucleare multilaterale.

Cu aproximativ o săptămînă înaintea deschiderii lucrărilor sesiunii Consiliului N.A.T.O., s-a anunțat din diferite capitale, și în primul rînd din Washington, că o hotărire asupra acestei probleme ar putea fi examinată și în lunile următoare. Aceasta a fost interpretată ca o accentuare a divergențelor între principalii membri atlantici, ridicînd dificultăți pentru încheierea unui armistițiu.

„Factor declanșator"

De obicei, după fiecare sesiune a Consiliului N.A.T.O., comentatorii vorbesc despre o amînare a crizei. Așa s-a întîmplat și după sesiunea de la Haga (mai 1964) în care problemele cele mai acute — forța multilaterală și reorganizarea N.A.T.O. — au fost transmise „spre soluționare" actualei sesiuni de la Paris. Această amînare își avea atunci — după părerea unora — anumite justificări : scadențele electorale engleze și americane. Dar nici acum, după stabilizarea conducerii americane și după alegerea lui Harold Wilson în fruntea guvernului britanic, situația nu pare deloc mai facilă. Examinînd sesiunea de la Paris, Tad Szulc scria în *New York Times* : „S.U.A. se așteaptă la o criză politică importantă în legătură cu problema menținerii unității N.A.T.O.".

Fără îndoială, stabilirea unui raport de proporționalitate între proiectul F.N.M. și criza din N.A.T.O. este în foarte mare măsură îndreptățită. Insistența americană pentru crearea acestor forțe nucleare a provocat o reacție foarte puternică în principalele țări membre ale alianței. La Londra, noul premier și-a pregătit, cu concursul unei întregi echipe de diplomați și militari, o ripostă ; la Paris, președintele de Gaulle, premierul Pompidou, ministrul de externe Couve de Murville, ministrul apărării Messmer au criticat din nou F.N.M., parlamentul aprobînd noile cheltuieli pentru constituirea „forței de șoc". În alte capitale occidentale s-a păstrat ceea ce se numește „o tăcere semnificativă".

În ce privește ansamblul divergențelor din N.A.T.O., proiectul F.N.M. apare mai degrabă ca acel *factor declanșator* al unui proces sub presiune. „Forța atomică multilaterală va acționa ca un catalizator pentru descărcarea problemelor alianței..." *(Die Welt)*. Și într-adevăr, aceste probleme „în curs de descărcare" există în mod obiectiv în N.A.T.O. fiind determinate de modificarea permanentă a raportului de forțe în alianță. Este ceea ce oamenii politici occidentali și în primul rînd de Gaulle (dar nu numai el : „Europenii sînt recunoscători lui de Gaulle pentru că i-a învățat să gîndească cu propriul lor cap, după ce au îngăduit ca Washingtonul să gîndească pentru ei aproape 15 ani" — *Newsweek)* numesc raportul între Europa occidentală și Statele Unite din care derivă toate ideile de reexaminare a structurii și conducerii N.A.T.O. „Lucrurile s-au schimbat în mod evident — declara președintele de Gaulle (iulie 1964). Țările occidentale ale vechiului nostru continent și-au refăcut economia, unele dintre ele sînt pe cale să-și refacă forța lor militară, unele devin puteri nucleare și ele își dau seama de legăturile care le apropie. De aceea, Europa apare ca o entitate capabilă să-și trăiască propria ei viață... nu neapărat în opoziție cu Lumea Nouă, dar alături de ea".

„Concepțiile europene", deși sînt în mod politicos respinse în Statele Unite, fiind apreciate ca un proces de subminare a hegemoniei americane în alianța atlantică și în lumea occidentală în genere, se bucură de un sprijin tacit în unele cercuri americane. În acest sens, studiul publicat cu cîteva luni în urmă în *Foreign Affairs* de profesorul Henry Kissinger, unul din cei mai calificați experți americani în probleme de strategie, este edificator, avînd de cele mai multe ori aspectul unui apel la înțelegerea unor adevăruri de necontestat. Kissinger susține că s-au produs schimbări fundamentale în natura alianțelor, în caracterul strategiei și în ponderea Europei și a Statelor Unite. De aci este necesară — susține el — o nouă concepție a relațiilor între aliații atlantici. Cele două curente de gîndire din N.A.T.O. analizate de Kissinger se axează tocmai pe examinarea perspectivelor acestui proces ca un proces obiectiv.

Încă mai de mult, de altfel, raportul de forțe dintre Europa occidentală și Statele Unite a început să fie privit ca o „neidentitate" de interese între țările atlantice. Unele ziare *(New York Herald Tribune*, de pildă), susțin că în genere în era atomică interesele europene și americane nu se mai pot suprapune. În felul acesta se argumentează inevitabilitatea „pluricentralismului" alianței, apariția și consolidarea concepției naționale, factori care domină de mai mult timp discuțiile din cadrul N.A.T.O.

Concepțiile franceze și restructurarea N.A.T.O.

Aflîndu-se acum patru ani la Paris la sesiunea parlamentarilor N.A.T.O., Lyndon Johnson, pe atunci senator, declara următoarele despre întrevederea pe care a avut-o cu președintele de Gaulle : „Amîndoi avem 1,92. Putem vedea lucrurile de la aceeași înălțime". Declarația capătă o valoare simbolică. Președintele francez este împotriva concepției după care „un singur om" (în cazul de față președintele S.U.A.) să poarte răspunderea pentru hotărîrile nucleare capitale.

În declarațiile reprezentanților francezi și în măsurile luate de Franța există o evidentă continuitate. Actuala opoziție franceză față de „sistemul osificat" al N.A.T.O. nu se leagă de anul 1964. Se pot aminti cîteva momente semnificative în acest sens. În septembrie 1958 președintele de Gaulle a propus lui Eisenhower și Macmillan o revizuire profundă a structurii N.A.T.O. pentru împărțirea responsabilităților între Statele Unite, Anglia și Franța (un directorat anglo-franco-american). Cercurile franceze arătau că diferitele controverse și ciocniri regionale, schimbările fundamentale în domeniul strategiei, întrepătrunderea economică și de organizare politică „impun o nouă distribuție a rolurilor, o revizuire a concepțiilor cu privire la relațiile dintre aliați, care să ducă la o adevărată revoluție structurală" *(Combat)*.

Numai după refuzul american — se subliniază la Paris — Franța s-a angajat în mod ferm pe propria sa cale, care are la bază o răspundere totală asupra hotărîrilor importante și, în primul rînd, asupra folosirii armelor nucleare. În martie 1959, Franța a anunțat hotărîrea sa de a păstra sub comandament național, în timp de război, acele vase din Mediterana care trebuie să treacă — în baza pactului — sub conducerea N.A.T.O. ; în 1962 a interzis accesul la bazele din Franța al bombardierelor americane cu arme nucleare ; în 1963, Franța a retras flota franceză din Atlantic ; în aprilie 1964, guvernul francez a hotărît retragerea din statele majore navale ale N.A.T.O a ofițerilor francezi ; se vorbește despre eventualitatea retragerii celor două divizii și 27 de escadrile de avioane din N.A.T.O. (singurele contingente franceze existente sub autoritatea comandamentului suprem). Unii comentatori parizieni — ca Georges Andersen de la *Combat* — au lansat ideea eventualității ca această „operație de dezangajare franceză" să anticipeze un

SESIUNEA N.A.T.O.

refuz al Parisului de a confirma valabilitatea N.A.T.O. după expirarea termenului său (4 aprilie 1969).

La Paris se înțelege cît de sensibilizați pot fi conducătorii politici occidentali (și în primul rînd cei americani și vest-germani) de această eventualitate. Din punct de vedere al geografiei sistemului N.A.T.O., Franța unește America situată la vest, Marea Britanie situată la nord, Italia — la sud cu Germania occidentală aflată la frontierele ei răsăritene. Fără Franța, remarca mai demult un gazetar francez —, N.A.T.O. ar fi ca un trunchi căruia i s-au tăiat ramurile.

O revelantă a crizei existente în N.A.T.O. este crearea și consolidarea forței de șoc nucleare franceze (force de frappe). Ea constituie un efort îndelungat și reprezintă o concepție în primul rînd politică a Franței.

Acum se vorbește despre o nouă propunere franceză, ca alternativă la structura actuală a Pactului nord-atlantic. Oferta lui de Gaulle constă într-o organizație europeană „aliată cu America" dar totuși independentă. „Franța nu intenționează cîtuși de puțin, scrie *Le Monde*, să ajungă în materie europeană la un simulacru comparabil cu acela al alianței atlantice în care, sub masca unei integrări a forțelor aliate, acestea sînt puse în mod practic sub controlul Statelor Unite".

Propunerea franceză a survenit la aproximativ două săptămîni înaintea sesiunii de la Paris, iar recentele dezbateri parlamentare n-au făcut decît să sublinieze seriozitatea intențiilor Franței. În aceste dezbateri, care au examinat noile cheltuieli pentru forța de șoc, n-a fost vorba numai de o motivare militară și financiară, ci și de o reafirmare a concepției politice, independența politico-militară fiind proclamată ca principiu suprem al orientării Franței. Declarația lui Messmer a făcut legătura între această politică și viziunea atlantică a Franței. El afirma „scepticismul și critica franceză față de aspectele militare și administrative ale alianței atlantice", insistînd asupra „necesității construirii unei organizări mai bune a alianței noastre, în primul rînd cu vecinii noștri din Europa". Procesul este atît de avansat încît argumentele aduse în dezbaterea parlamentară au fost nu atît cele militare, cît cele politice. Raportorul comisiei, Sanguinetti, arăta că politica nucleară franceză trebuie privită ca un „act conservator fundamental" al Europei occidentale viitoare (publicăm în revistă o corespondență din Paris pe această temă).

În lumina acestor declarații, apare mai precis conturată concepția franceză în legătură cu viitorul N.A.T.O., și anume, crearea unei organizații militare vest-europene *pe baza* forței de șoc franceze.

Prin urmare, ideea de restructurare a N.A.T.O., evocată într-o cuvîntare recentă a lui Couve de Murville, presupune o *îmbinare în N.A.T.O. a două politici* — din care una să fie definită în Europa, iar cealaltă la Washington. Numai așa ar putea exista un dialog și nu un monolog.

Opțiunea vest-germană a fost făcută

Schroeder va fi prezent la sesiunea Consiliului N.A.T.O. după un adevărat tur de forță diplomatic. El va discuta cu oficialitățile americane, italiene, franceze și engleze. Dintr-un anumit punct de vedere, acest turneu este edificator pentru eforturile depuse de guvernul de la Bonn de a evita o înfruntare a pasiunilor la sesiunea de la Paris. Analizînd recentele tratative ale diplomaților și militarilor vest-germani, cele mai importante sînt, evident, tratativele de la Washington. Vizita de o săptămînă a lui von Hassel în Statele Unite a fost urmată de un acord militar, apreciat ca important de observatorii politici. Totodată, aceste discuții au avut menirea să reafirme înclinația celor două capitale pentru o colaborare militară și politică sporită.

„Procesul de optare" între Paris și Washington al diplomației vest-germane, pe care unii îl contestau, iar alții îl vedeau în curs, a luat sfîrșit. „Asigurările R.F.G. că guvernul de la Bonn poate duce o politică externă fără a fi constrîns să aleagă între Paris și Washington — scria influentul organ economic vest-german *Industriekurier* — au pierdut din nou și de data aceasta definitiv veridicitatea lor... Pactul semnat de McNamara și von Hassel, din punct de vedere al efectelor sale asupra Parisului și Londrei, înseamnă o declarație concretă în sensul că în prezent R.F.G. s-a situat necondiționat alături de Washington. În domeniul politicii apărării, cel puțin, Bonnul s-a desprins acum de ficțiunea triunghiului germano-franco-american, angajîndu-se în favoarea axei Bonn-Washington".

Faptul are o semnificație profundă pentru că explică de ce diplomația vest-germană este atît de alarmată față de perspectiva periclitării șanselor de constituire a forțelor nucleare multilaterale. În ultima vreme, comentatorii europeni susțin tot mai mult că la Bonn acest proiect este apreciat mai ales ca un pas spre accentuarea ponderei vest-germane în N.A.T.O.

Ca atare, la Bonn se vorbește despre structura N.A.T.O. Dar viziunea este fundamental diferită de a Parisului. Se respinge o Europă care s-ar uni pentru a deveni pe deplin independentă față de Statele Unite. „Aceasta nu este Europa pe care ne-o imaginăm" *(Süddeutsche Zeitung)*. În numărul din noiembrie al revistei N.A.T.O., *Revue Militaire Générale*, generalul Hans Speidel, care a ocupat pînă nu demult o funcție cheie în sistemul atlantic, analizează înfruntarea de păreri asupra viitorului N.A.T.O. Respingînd concepția forței de șoc franceze, el sprijină ideea forței multilaterale, arătînd — ceea ce la Bonn se spune în surdină — că „importanța sa rezidă din punct de vedere politic în aceea că reprezintă un mijloc de dezvoltare a alianței". Speidel pledează și el în favoarea „adaptării Pactului atlantic la condițiile momentului". Dar cum? Prin accentuarea rolului comandamentului suprem al N.A.T.O., organ în care pozițiile americană și vest-germană sînt cele mai puternice.

Anglia — un intermediar?

Orientarea politicii britanice este elementul cel mai nou în contextul relațiilor interoccidentale. Reprezentantul guvernului englez sosește la sesiunea N.A.T.O. după ce premierul Wilson a avut convorbiri politice importante cu președintele Johnson. Aceste convorbiri vor influența în mod neîndoielnic sesiunea Consiliului N.A.T.O., măcar prin aceea că amînă termenul de soluționare a problemei forței nucleare multilaterale. În același timp, Wilson a discutat la Washington și „problemele și situația gravă existentă în N.A.T.O.".

Anglia apare tot mai mult ca un intermediar care caută să pună de acord concepțiile foarte diferite din N.A.T.O. și să găsească „o formulă de compromis". *New Statesman*, făcînd un bilanț al primei perioade de existență a politicii britanice sub guvernul laburist, scria că obiectivul trebuie să fie de a uni toate păturile alianței în cadrul unei rețele de interdependență reală; de a evita paralelismul eforturilor, de a tempera aspirațiile naționaliste, de a deschide noi sfere de dezarmare și de a permite o politică comună.

Tendința de reafirmare a „relațiilor speciale" anglo-americane constituie, în cazul de față, pentru Anglia prilejul afirmării sale într-un rol de arbitru în problemele atlantice și accentuării rolului său — respins de la eșecul pătrunderii sale în Piața comună — în afacerile vest-europene. Factori favorizanți ai acestui proces ar fi atît răcirea în relațiile dintre Bonn și Paris, cît și o anumită apropiere — *de principiu* — între pozițiile franceză și engleză în chestiunile forței nucleare multilaterale. Probabil că de aceea la Londra se spune că drumul Angliei spre Europa trece prin Paris. Conflictul „Concord" nu este un motiv pentru a respinge cu desăvîrșire posibilitatea unor relații mai bune între Anglia și Franța.

Cei care sperau că întrevederile Wilson—Johnson vor clarifica imediat politica de perspectivă a Marii Britanii, sînt oarecum deziluzionați de faptul că întrevederile de la Washington au reprezentat doar începutul unui dialog care va fi continuat de o nouă întrevedere între cei doi oameni politici în primele luni ale anului viitor.

Ceea ce a adus totuși nou întrevederea de la Washington este confirmarea poziției britanice de interdependență în N.A.T.O. Ea se situează oarecum la jumătate de drum între politica centralistă americană și reafirmarea în-

→

dependenței de acțiune așa cum o susține Franța. Premierul englez a declarat la Washington că Marea Britanie dorește să aibă un cuvînt aproape tot atît de important ca și cel al S.U.A. în strategia apărării nucleare a Occidentului. În acest calcul Franța nu este luată prea mult în considerare. David Ennals, unul din consilierii apropiați ai ministrului de externe Gordon Walker, sintetiza în felul următor într-un articol recent publicat în *Le Monde Diplomatique* (pe care-l reproducem în numărul de față) politica laburistă în problemele atlantice: Partidul laburist consideră că trebuie respins tot ceea ce contribuie la divizarea alianței occidentale; de asemenea că trebuie promovat tot ce contribuie la întărirea unității ei. Opoziția engleză față de F.N.M. se explică în parte prin considerentul că ea ar putea servi ca punct de plecare pentru crearea unei forțe europene opusă aceleia a alianței.

Deci un fel de cerc vicios. De aci se poate înțelege că amînarea unei hotăriri în problema forței nucleare multilaterale la sesiunea de la Paris, așa cum se întrevede în momentul de față, este legată în foarte mare măsură de rezultatul incert al tratativelor de la Washington.

Se mai justifică N.A.T.O?

Ce se va întîmpla după anul 1969 în care articolul 12 al pactului N.A.T.O. (reînnoirea angajamentelor statelor membre) va fi în mod automat repus în discuție? Un răspuns este greu de dat la această întrebare, dar fenomenele care au loc în viața internațională și în existența pactului N.A.T.O. arată că însuși acesta este pus sub semnul întrebării. „O alianță încheiată în plin război rece și concepută ca o apărare împotriva războiului fierbinte — scrie *Die Presse* — trebuie să ajungă în mod firesc într-o situație grea, cu atît mai mult cu cît dispare elementul unificator, adică pericolul de război".

Într-un ciclu de articole, intitulat „Comunitatea atlantică în fața viitorului său", publicat în *Combat*, Maurice Allais constată dispariția oricăror factori care ar mai putea motiva menținerea N.A.T.O. Maurice Allais susține că în viitor „lupta adevărată dintre Est și Vest se va duce probabil pe plan economic, social și ideologic". „Ce rațiune de existență mai are N.A.T.O. — se întreabă același ziar într-un alt articol — de cînd s-a dovedit negru pe alb că Moscova și aliații săi vor să evite cu orice preț un conflict, chiar și limitat"? N.A.T.O. nu se mai justifică — este o idee care revine tot mai mult în viața politică occidentală.

„Organizația atlantică — scrie *Le Monde* — nu mai poate fi ceea ce era la origine întrucît evoluția a transformat total datele situației internaționale".

Care pot fi rezultatele viitoarei sesiuni? După părerea multora, cel mult o nouă perioadă de examinări și încercări de reconciliere. „Ceea ce se poate sugera în mod rezonabil este să se obțină cîteva luni de pauză suplimentară pentru reflecție" *(Economist)*.

Sergiu VERONA

MEXIC:

MANDATUL PREZIDENȚIAL

În Mexic a luat sfîrșit săptămîna festivităților prilejuite de instalarea, la 1 decembrie, a lui Gustavo Diaz Ordaz, în funcția de președinte al țării. Prestigiul în creștere de care se bucură Mexicul astăzi, atît pe continentul latin cît și în întreaga lume, a făcut ca actul preluării magistraturii supreme să aibă o semnificație aparte. Cinci sute de diplomați, reprezentînd 55 de țări, și peste o sută cincizeci de personalități, invitate în mod special, au asistat la aceste solemnități.

Succesor al lui Adolfo Lopez Mateos, noul președinte este apreciat ca un continuator al liniei politice a acestuia. Gustavo Diaz Ordaz va rămîne în Palatul prezidențial șase ani. Puterile cu care este învestit președintele în Mexic sînt atît de mari, încît încercînd să stabilească limitele lor, un ziarist francez, Louis Mercier, n-a găsit decît trei: timpul (cei șase ani), interdicția constituțională privind realegerea sa pentru o nouă perioadă prezidențială, situația economică și internațională.

Cuauhtemoc

Cu un alt prilej (vezi LUMEA nr. 10/1964) am încercat o prezentare succintă a istoriei acestei țări, referindu-ne mai mult la trecut. Ea ar putea fi sintetizată astfel: lupte interne, frecvente și înverșunate, înaintea cuceririi de către spanioli; trei secole de colonialism spaniol; un secol de lupte fratricide, invazii din afară și dictatură (Porfiro Diaz); 30 de ani — ultimii — de stabilitate politică, afirmare a suveranității naționale și consolidare economică.

Din 1934, an în care Lazaro Cardenas a fost ales președinte al Mexicului, poporul acestei țări a cunoscut (cu excepția mandatului președintelui Camacho) o perioadă de liniște și relativă prosperitate. Partidul revoluționar instituțional (P.R.I.) a guvernat în toți acești ani. La toate alegerile care au avut loc în acest interval, candidatul prezidențial cîștigător a fost cel indicat de P.R.I. A devenit aproape o tradiție (prin repetarea aceleiași situații) ca viitorul președinte să fie ales dintre membrii cabinetului. Desemnarea lui se face de către un grup restrîns, în frunte cu președintele țării. Julio Castro scria de curînd în *Marcha*: „Poate nu sînt nici zece oameni care să știe exact cum și în ce moment a fost hotărîtă candidatura lui Gustavo Diaz Ordaz". Puterile acordate președintelui sînt într-adevăr mari. În aprecierea sa, Louis Mercier a fost poate prea concis. Pe lîngă cele trei limite citate, se mai găsesc și altele. Pretutindeni în Mexic, mai ales în capitală și în mod special în Palatul de Belle Arte, unde, din șase în șase ani, au loc ceremoniile instalării președintelui), în piatră sau pictură, în marile fresce semnate de Diego Rivera sau Siqueiros, se întîlnește istoria. Cuauhtemoc a fost ultimul împărat aztec, mort în 1522. Obligîndu-l să destăinuie locul unde se află tezaurul aztecilor, Cortez, conchistadorul spaniol, l-a pus pe un pat cu jăratic împreună cu principalul său ministru. Nesuportînd tortura, acesta din urmă l-a rugat pe împărat să mărturisească. Hotărît să moară sfidînd barbaria, Cuauhtemoc i-a spus: „Crezi cumva că eu stau pe roze?"... Statuia lui Cuauhtemoc e familiară tuturor. Alături, Morelos (unul dintre fondatorii republicii mexicane, cel care a proclamat

în 1813, independența țării), Juarez, Zapata, Villa...

Puterea concentrată în mîinile președintelui poate înriuri în mare măsură linia dezvoltării economice și sociale a țării. În Mexic, cel mai mare proprietar și antreprenor este statul. În orice întreprindere, industrială sau comercială, capitalul național trebuie să fie superior celui străin: minimum 51 la sută.

Relativa stabilitate economică și politică realizată în ultimii 30 de ani constituie un argument al atitudinii țării în relațiile sale externe. Neîndoielnic, Mexicul mai are probleme de soluționat; îndeosebi sociale. Chiar în capitală, locul de muncă sigur e aproape un privilegiu. Mulți dintre locuitori trăiesc din munci ocazionale, sezoniere. În agricultură, nivelul de trai e încă precar. Mai există peste 3 milioane de oameni fără pămînt, expuși foametei și migrației.

Pe continentul latino-american, unde loviturile de stat, juntele militare și dictaturile se succed cu regularitate, stabilitatea regimului mexican este apreciată ca un fenomen pozitiv.

No intervencion

Transferarea funcției prezidențiale din Mexic a avut loc în acest an într-un moment cînd țara cunoaște o perioadă de prosperitate, care a făcut-o să devină „una dintre țările cele mai bogate și mai stabile din America Latină" *(La Nacion* — Buenos Aires). Noul cabinet, format de președintele Gustavo Diaz Ordaz, s-a arătat decis să depună toate eforturile necesare pentru ca această prosperitate să nu diminueze. În primele sale declarații, Gustavo Diaz Ordaz a acordat o atenție deosebită consolidării economice și continuării reformei agrare. Încă din timpul voiajului său electoral, la Monterrey, el a subliniat necesitatea protejării industriei naționale, atunci cînd ea nu urmărește „îmbogățirea cîtorva și sărăcirea celor mulți". Vorbind despre relațiile dintre țările latino-americane, Gustavo Diaz Ordaz a cerut depunerea unor noi eforturi pentru ca în viitor cooperarea economică interamericană să fie mai eficientă. „Condiție indispensabilă pentru dezvoltarea sa economică — a spus noul președinte — Mexicul are nevoie de diversificarea comerțului său și de găsirea unor noi piețe de desfacere". Pe această linie, el a avut o atitudine critică față de obstacolele existente pe piața nord-americană în calea produselor exportate de către întreprinderile mexicane.

Cît privește relațiile externe, poziția noului guvern va continua, se pare, orientarea de pînă acum. Adept al păcii și al respectării suveranității popoarelor, Mexicul acordă atenție dezvoltării relațiilor sale în spiritul cooperării internaționale. În perioada președinției lui Lopez Mateos, toate oficiile diplomatice mexicane existente au fost ridicate la rang de ambasade și au fost stabilite relații noi. Credincios doctrinei Estrada (după numele ministrului de externe mexican care a stabilit atitudinea acestei țări în fața unor evenimente noi, survenite într-o țară cu care întreține relații diplomatice), după schimbările de guvern din Republica Dominicană și Honduras de anul trecut, schimbări petrecute împotriva voinței celor două popoare, Mexicul și-a rechemat reprezentanții diplomatici, rupînd relațiile cu aceste țări.

Merită să fie menționată în mod special participarea activă a acestei țări la lucrările O.N.U. E bine cunoscut efortul depus de către Mexic în vederea declarării Americii Latine drept zonă denuclearizată (rezoluția propusă împreună cu alte delegații latino-americane a fost aprobată cu 91 de voturi), precum și în vederea creării Comitetului special al O.N.U. pentru examinarea principiilor dreptului internațional privitoare la relațiile de prietenie și cooperare între state

Cea de-a IX-a conferință a miniștrilor de externe ai țărilor membre O.S.A., desfășurată în iulie a.c., a avut ca principal scop obținerea de sancțiuni împotriva Cubei. Mexicul s-a abținut de la votarea acestor sancțiuni, arătînd că ele sînt incompatibile cu prevederile articolelor 3 și 10 din Tratatul interamerican de asistență reciprocă de la Rio de Janeiro. Mexicul este singura țară latino-americană care și-a menținut relațiile diplomatice cu Cuba.

Principiile neamestecului în treburile altor state, al coexistenței pașnice și al recunoașterii dreptului la autodeterminare al popoarelor au călăuzit în toți acești ani politica externă mexicană. „Mexicanii — a declarat Gustavo Diaz Ordaz în fața oaspeților străini care au asistat la instalarea sa în funcția de președinte — știu bine că fiecare popor trebuie să-și hotărască singur propriul său destin, în conformitate cu aspirațiile sale, să decidă singur asupra exploatării bogățiilor sale naturale și să-și creeze astfel propria sa istorie".

Neintervenția reprezintă o atitudine adoptată de mult de către Mexic. Acest principiu a fost principalul steag arborat de Benito Juarez, în urmă cu o sută de ani, împotriva invaziei militare franceze. În Puebla și Queretaro, monumentele care amintesc acele vremi poartă inscripții ca aceasta: „Aici au murit cinci mii de mexicani în apărarea principiului neintervenției".

Realizările obținute de poporul mexican jalonează drumul unei politici consecvente. Continuitatea ei, în direcția unor noi înfăptuiri, este principala promisiune făcută de președintele Gustavo Diaz Ordaz în fața poporului mexican.

Darie NOVĂCEANU

Centenarul Ioan Bogdan

Marți și miercuri s-au desfășurat în Capitală lucrările sesiunii științifice festive organizată de Asociația slaviștilor din R.P. Română, în cinstea aniversării a 100 de ani de la nașterea marelui savant român Ioan Bogdan, întemeietorul școlii slavistice de la București. În cursul zilei de azi, lucrările sesiunii se încheie la Brașov, locul de naștere al învățatului, prin prezentarea unor comunicări privind locul său în slavistica românească și europeană, moștenirea lui filologică și lingvistică, contribuția la studiul instituțiilor medievale românești etc. Mai jos, declarațiile făcute redactorului revistei noastre, RADU VARIA, de cîțiva participanți români și străini.

Conf. GH. MIHĂILĂ
(R. P. Română)
secretarul Asociației slaviștilor

La centenarul lui Ioan Bogdan, savant a cărui activitate în domeniul slavisticii o continuăm, se constată că această disciplină e în plină dezvoltare în țara noastră. În 1956 a luat ființă Asociația slaviștilor, afiliată la Comitetul internațional al slaviștilor, din biroul căruia face parte și acad. Emil Petrovici. Asociația noastră este reprezentată în toate comisiile speciale care activează pe lîngă acest comitet. În anul 1958, înaintea celui de al IV-lea Congres internațional al slaviștilor, au apărut volumele I-III din **Romanoslavica**, prima publicație românească specializată în domeniul relațiilor istorice, lingvistice și culturale româno-slave, iar anul trecut, la cel de al V-lea Congres internațional de la Sofia, am prezentat volumele VII-IX ale acestei publicații. În prezent, **Romanoslavica** este expediată, prin schimb, la peste 300 de biblioteci și la personalități marcante în domeniul slavisticii din Europa, Africa, Asia, America de Nord și de Sud, Australia.

GEORGE SPASOVIC RADOJICIC
(R. S. F. Iugoslavia)
membru corespondent al Academiei de științe

Mi-e greu să rezum în cîteva cuvinte meritele lui Ioan Bogdan — fost și membru corespondent al Academiei noastre de științe —, dar voi aminti totuși că el este primul care a publicat două anale sîrbești din cele mai importante pentru istoriografia sîrbă medievală, un studiu despre legenda sîrbă a împăratului Traian, și că tot el este acela care a publicat traducerea slavă a cronicii bizantine a lui Constantin Manasses, într-o versiune bulgărească, pe care se bazează și cea sîrbă. Toate aceste studii — și m-am referit numai la acelea care privesc direct cultura noastră — au devenit texte de bază pentru cercetători. Importanța operei lui Ioan Bogdan ne apare mai evidentă astăzi, cînd trecutul sud-est europenilor poate fi înțeles în ansamblul său, așa cum l-a studiat el. Cunosc bine opera savantului român încă de pe vremea cînd eram student. Mă bucur că prilejul care ne reunește acum, cînd eforturile de colaborare balcanică devin tot mai susținute, reușește să pună în lumina care se cuvine meritele sale în domeniul cunoașterii noastre reciproce.

STOIKO STOIKOV
(R. P. Bulgaria)
decanul Facultății de filologie a Universității din Sofia

Centenarul nașterii lui Ioan Bogdan găsește slavistica într-un stadiu deosebit al preocupărilor ei. Dacă pînă acum au fost studiate mai mult influențele popoarelor și limbilor slave vecine asupra culturii românești, acum se conturează o etapă de cercetare a influenței culturii românești asupra acestora. Noi nu putem studia istoria limbii și culturii bulgare, fără o cunoaștere profundă a culturii și limbii române. Cunoașterea vechii culturi românești se dovedește la fel de importantă pentru istoria literaturilor slave vechi, ca și cunoașterea culturilor slave pentru cultura română.

FRANTISEK MARES
(R. S. Cehoslovacă)

Cercetătorii cehi, voind să aducă un omagiu lui Ioan Bogdan, m-au rugat să prezint la această sesiune cele 8 fascicole (pînă la litera **d**), ale **Dicționarului limbii slave vechi**, la care lucrăm cu toții. Colaborarea noastră cu oamenii de știință români găsește în acest cadru o fericită ocazie de întărire și dezvoltare.

MAGHREBUL ÎN ACTUALITATE

In capitalele maghrebiene au loc în ultimele zile numeroase contacte la nivel înalt indicînd intensificarea eforturilor îndreptate spre apropierea acestor ţări. Regele Marocului, Hassan al II-lea, se află — pentru o săptămînă — în vizită la Tunis, în urma invitaţiei preşedintelui Burghiba.
Primul ministru al Libiei, Montassar, întreprinde la rîndul său vizite în capitalele Marocului şi Algeriei.
Articolul nostru se referă la istoricul şi perspectivele relaţiilor intermaghrebiene.

Cuvîntul de origine arabă Maghreb sau Mahrib este încetăţenit în Africa de nord de peste treisprezece veacuri, de cînd arabii, cucerind regiunea Atlasului (Marocul, Tunisia, Algeria şi Libia de astăzi) au denumit-o *Djesirat al Mahrib* — Insula de la Soare-apune. Pînă atunci, pe acest teritoriu fiinţau încă, înfloritoare, regatele libiene. Popoare iubitoare de libertate, ocupîndu-se parte cu grădinăritul sau agricultura — parte nomazi — crescători de cămile, libienii şi-au apărat aprig şi îndelung independenţa: mai întîi, împotriva ocupanţilor cartaginezi; apoi, după căderea cetăţii, împotriva învingătorilor romani. Către secolul al VII-lea, sub influenţa triburilor arabe ivite în nordul Africii, menţiunile despre libieni se pierd, şi în izvoarele istorice ale vremurilor popoarele băştinaşe ale Atlasului apar sub numele de mauri, iar mai tîrziu de berberi. Cucerit — nu fără luptă — de către arabi, Maghrebul a intrat în componenţa statelor feudale musulmane. Politica fiscală şi religioasă a noilor cîrmuitori, strămutarea în masă a triburilor hilal în această regiune au dus la arabizarea marii majorităţi a populaţiei berbere. Cei aproape 1 000 de ani de dominaţie arabă au lăsat Maghrebului o civilizaţie comună, o limbă comună — araba — o credinţă comună — islamismul.

Începînd cu secolul al XIII-lea, pe teritoriul Mahribului s-au constituit trei state feudale arabe: Marinid, Zaianid şi Hafsid, ale căror frontiere coincideau — în linii mari — cu actualele graniţe ale statelor maghrebiene. Aceste state au dăinuit pînă în secolul XVI, cînd cea mai mare parte a lor a fost cucerită de turci. Libere au rămas numai popoarele de pe teritoriul Marocului de astăzi, a căror dinastie de sultani-şerifi a condus lupta pentru dezrobirea Maghrebului de sub ocupaţia otomană. În secolele XIX-XX, nordul african devine obiectul expansiunii coloniale franceze.

Împărţirea Maghrebului în cele patru ţări existente astăzi: Marocul, Tunisia, Algeria şi Libia — împărţire ce s-a înfăptuit în decursul istoriei — a făcut ca popoarele respective să dobîndească anumite particularităţi specifice fiecăruia, fără a altera fondul istoric comun. În vremuri de cumpănă, aceste trăsături comune, precum şi interesele comune izvorînd din lupta pentru dobîndirea independenţei au generat şi întărit între popoarele maghrebiene legături de solidaritate şi sprijin reciproc.

H. Burghiba şi Ben Bella

Desfăşurată în forme felurite în Algeria, Tunisia, Maroc, lupta de eliberare naţională a avut mai mulţi sorţi de izbîndă tocmai datorită întrajutorării fireşti şi legitime a mişcărilor din cele trei ţări, ale căror obiective — idealurile independenţei şi libertăţii — se împleteau cu cele ale unităţii Maghrebului. Pe aceste realităţi se întemeiau cuvintele manifestului F.L.N. din 1955: „Dezlănţuirea şi primul an al insurecţiei algeriene au fost hotărîtoare pentru dobîndirea independenţei de către Maroc şi Tunisia. La rîndul nostru, noi, algerienii sîntem conştienţi de ceea ce datorăm popoarelor tunisian şi marocan".

Politica unităţii maghrebiene, deşi afirmată în numeroase prilejuri, a urmat în ultimul deceniu o traiectorie sinuoasă. Iritări, probleme controversate de mare sau mică întindere, conflicte acute sau numai aparente, au determinat momente şi chiar intervale prelungite de îndepărtare de la transpunerea în practică a convenţiilor şi tratatelor încheiate bilateral sau în cadrul solemn al unei întîlniri în patru. Amintim cîteva date:

În iulie 1958, delegaţii partidelor Istiqlal (Maroc), Neo Destur (Tunisia) şi Frontul de Eliberare Naţională (Algeria) s-au întrunit la Tanger într-o conferinţă urmărind „armonizarea poziţiilor principale ale forţelor politice maghrebiene", precum şi „stabilirea în comun a unor măsuri privind situaţia Africii de nord". Carta adoptată cu acest prilej prevedea eforturi comune în vederea lichidării rămăşiţelor colonialiste în cele trei ţări, sprijinul eficace acordat de către popoarele tunisian şi marocan luptei de eliberare dusă de poporul frate algerian. Conferinţa discută chiar proiectul unei Federaţii maghrebiene, constituită pe principiul respectării specificului politic al fiecărei ţări. Un secretariat permanent a fost însărcinat cu urmărirea înfăptuirii unei politici comune a celor 3 state.

După cîteva luni — la reuniunea din octombrie a Ligii Arabe — un incident între reprezentanţii Rabatului şi Tunisului înăspreşte însă brusc relaţiile marocano-tunisiene. Concretizarea principiilor directoare ale conferinţei de la Tanger se amînă... Sfîrşitul anului 1959 aduce o destindere a încordării între cele două state. Graficul unităţii maghrebiene înregistrează o serie de convenţii încheiate între guvernele marocan şi tunisian, vizînd „o nouă eră a solidarităţii active maghrebiene". Un conţinut real va da acestor formule sprijinul prompt şi activ acordat poporului marocan cu prilejul momentelor grele din octombrie 1960 (cutremurul de la Agadir).

24 noiembrie 1960 — între Maroc şi Tunisia se produce o ruptură diplomatică! Recunoaşterea statului mauritan independent de către Tunisia provoacă reacţia violentă a cercurilor naţionaliste marocane. Ambasadorul Marocului în capitala tunisiană este chemat în ţară. Asupra politicii uni-

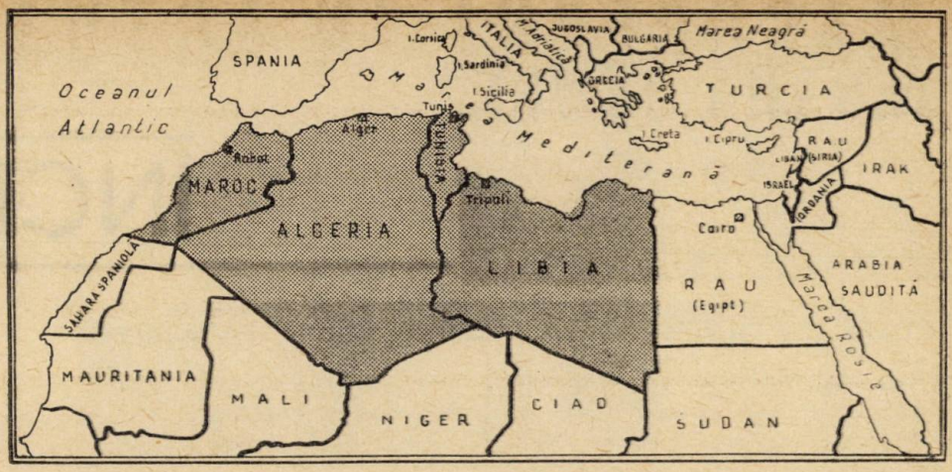

tății maghrebiene coboară o liniște stînjenitoare. Totuși, în februarie 1961, cu prilejul funeraliilor regelui Mahomed V, președintele Burghiba sosește la Rabat pentru a purta pe umeri, alături de ceilalți lideri maghrebieni, sicriul defunctului suveran. Îmbrățișînd pe noul rege al Marocului, Hassan II, conducătorul tunisian îi declară: „Vă consider ca pe fiul meu". Reconciliere fără urmări imediate. Reluarea relațiilor diplomatice între Maroc și Tunisia are loc abia în ianuarie 1964. Urmează o îmbunătățire simțitoare a atmosferei politice și, în acest context, are loc vizita oficială la Tunis a ministrului marocan Moulay Aloui. Mesagerul guvernului tunisian face un apel stăruitor la depășirea obstacolelor existente încă în calea unității Maghrebului. „Statele noastre au ales căi de dezvoltare diferite — declară Aloui. Esențialul pentru a ne înțelege este însă respectul reciproc și neimixtiunea în treburile interne". Se stabilește o întîlnire Hassan-Burghiba cu prilejul festivităților de la Bizerta (9 octombrie). Cu toate că această întîlnire nu a mai avut loc — regele marocan contramandîndu-și în ultimul moment vizita, spre dezamăgirea guvernului tunisian care proiecta o conciliere cu acest prilej între Maroc și Mauritania (președintele Mauritaniei, Ould Daddah, fusese de asemenea invitat) — perspectiva relațiilor tunisiano-marocane se desenează promițătoare, sub semnul bunelor sentimente ce au dominat anul acesta.

În ce privește raporturile între *Tunisia și Algeria*, apropierea maghrebiană a înregistrat — în ultimul timp — progrese substanțiale. Programul acordurilor semnate între guvernele tunisian și algerian în anii 1962 și 1963 cuprinde capitole importante privind dezvoltarea schimburilor culturale, tarife comerciale preferențiale, problemele energetice, coordonarea dezvoltării economiei celor două țări etc. (și dacă nu toate punctele prevăzute au fost realizate, aceasta s-a datorat — în parte — momentelor dificile, de gravă încordare diplomatică, pe care Tunisul și Algerul le-au cunoscut la începutul anului trecut). Practic, au fost constituite comisiuni mixte privind probleme de interes comun în domeniile industriei chimice, siderurgiei, energeticii și comerțului. A fost lărgit schimbul de mărfuri beneficiind de un regim vamal preferențial; au fost sporite consultările reciproce, la nivel ministerial, schimburile de delegații sindicale, de tineret. De altfel, ultimul raport al comisiei economice O.N.U. pentru Africa recomandă stadiul actual al relațiilor multilaterale tunisiano-algeriene drept exemplu pentru construirea realistă a Maghrebului unit.

Între *Maroc și Algeria* asperitățile lăsate de conflictul de frontieră izbucnit în octombrie anul trecut se netezesc, făcînd loc unei treptate normalizări a relațiilor. Comisia de reconciliere a O.U.A. lucrează încă la consolidarea acordului de la Bamako, și, la sfîrșitul lunii, mediatorii africani vor vizita succesiv Rabatul și Algerul pentru a informa părțile respective asupra concluziilor trase. Pînă atunci, unele rezultate: trasarea zonei demilitarizate de la granița celor două țări, schimbul de prizonieri, normalizarea traficului de frontieră. Pe alt plan, negocierile economice algero-marocane, începute în mai la Tlemcen, au fost reluate la Rabat, și se vorbește despre eventualitatea transpunerii în fapt a vechilor acorduri promulgate înaintea izbucnirii crizei. (Volumul schimburilor algero-marocane pînă în 1963 era considerabil: Marocul vindea Algeriei mărfuri în valoare medie de 10 miliarde dirhami pe an).

Sintetizînd, se poate spune că în timpul din urmă raporturile politice maghrebiene s-au îmbunătățit, înscriindu-se pe linia unității proclamate. Seminariile maghrebiene privind reforma agrară (Casablanca — aprilie 1964), industrializarea (Tunis — octombrie 1964). crearea Federației studenților maghrebieni, a unui centru comun de studii industriale cu sediul la Tanger, se adaugă acțiunilor ce ilustrează spiritul și dorința de cooperare a statelor respective. De ce, în acest context favorabil, cei patru șefi de state nu s-au putut încă hotărî să se întîlnească în jurul aceleiași mese? Căutînd să ofere o explicație repetatei amînări a întîlnirii a cărei necesitate de principiu este recunoscută de către toți factorii interesați, revista tunisiană *Jeune Afrique* arată că „o înțelegere în patru este greu de realizat, atîta timp cît mai există divergențe politice și ideologice generate de specificul dezvoltării fiecărei țări. În momentul de față — adaugă revista — singura cale spre unitatea progresivă și concretă a Maghrebului se conturează a fi calea economică".

■

Prima conferință economică ce s-a desfășurat în octombrie la Tunis a marcat un progres față de precedentele tentative de unitate maghrebiană. După perspectivele optimiste și profesiunile de credință afirmate în discursurile de deschidere, comisiunile de lucru au încercat în mod real să traducă în amănunt „marile linii ale cooperării" evocate. Lucrările s-au axat în special asupra a două puncte principale: armonizarea dezvoltării economice a celor patru state și poziția țărilor Maghrebului față de Piața comună.

Au fost examinate posibilitățile cooperării în exploatarea industriilor miniere, a producției de energie, a construcției unor noi uzine ținîndu-se seama de resursele fiecărei țări și de punerea lor în valoare în cele mai bune condiții. În acest sens s-a discutat dezvoltarea industriei petrochimice avîndu-se în vedere marile rezerve de gaz metan din Sahara algeriană, precum și coordonarea producției de fier și oțel în Africa de nord. S-a prevăzut de asemenea „stabilirea între cele patru state a unor schimburi comerciale avantajoase și armonizarea politicii lor vamale".

Conferința a arătat că experiența pozitivă a cooperării economice algero-tunisiană constituie o premisă ce poate și este necesar să fie extinsă și în relațiile dintre celelalte state maghrebiene. Marocul și Libia au putut măsura, cu acest prilej, dezavantajele lipsei de colaborare în înfăptuirea unor acorduri economice asemănătoare.

O primă concluzie: ceea ce a dăunat intereselor generale ale celor patru țări au fost zig-zag-urile și discontinuitatea în urmărirea țelurilor unității maghrebiene. Pentru a preveni repetarea acestei situații, delegația tunisiană a propus, iar conferința a adoptat, crearea unui organism permanent însărcinat cu supravegherea permanentă a aplicării acordurilor și convențiilor de colaborare economică, respectarea fermă a termenilor prevăzuți, stabilirea periodică a unui bilanț al cooperării intermaghrebiene.

Participanții la conferință au studiat posibilitățile adoptării unei poziții comune față de principalele grupări economice vest-europene — în special Piața comună (fiecare dintre cele trei state — Algeria, Marocul și Tunisia — avînd față de C.E.E. o situație proprie, ce decurge din transformările survenite în aceste țări în comparație cu perioada dominației coloniale).

Noua conferință economică maghrebiană ce s-a desfășurat zilele acestea la Tanger sub egida Națiunilor Unite a avut menirea de a continua și consolida punțile de cooperare create în interesul comun al statelor nord-africane. Conferința a hotărît în acest sens crearea unui centru comun de studii industriale cu reședința la Tripoli. Bugetul acestui centru, în valoare de două milioane de dolari, va fi subvenționat de statele maghrebiene și Fondul Monetar Internațional.

Viitoarea conferință economică va avea loc tot la Tripoli, în aprilie 1965.

Dezvoltînd buna înțelegere și colaborare economică, depășind contradicțiile pe care anii îndelungați de dominație colonială i-au lăsat în această regiune a Africii, popoarele maghrebiene se îndreaptă, așa cum declara recent ambasadorul algerian la Tunis, „pas cu pas, spre acea realitate a viitorului care rămîne Maghrebul unit".

Ileana NICOLAESCU

ÎNCEPUTURILE

ІКОАПА ЛѢМЕЇ.

ФОАЕ

СТАРЕА ФЕМЕІЛОР ЛА ДЕОСЕБІТЕ ЕПОХЕ ШІ ПОПОАРЕ

Frontispiciul publicației „Foaia lumii" (1840) și facsimilul unui articol intitulat „Starea femeilor la deosebite epohe și popoare".

Există mai multe „teste" pentru stabilirea importantelor deplasări teoretice și de psihologie socială, în gîndirea și societatea românească, la începutul veacului trecut, sub influența ideologiei secolului al XVIII-lea, dar unul din cele mai importante este, desigur, și reabilitarea condiției femeii, proclamarea egalității celor două sexe, în cadrul unor revendicări denumite cu un termen modern „feministe". Sub acest raport, revoluția care începea să se producă în conștiințele românești, sub influența unui întreg curent de gîndire european, era nu mai puțin semnificativă.

Noua concepție despre femeie, considerată drept parteneră egală a bărbatului, cu drepturi cetățenești și naturale imprescriptibile, decurgînd atît din teoria generală a drepturilor omului, consacrată de revoluția franceză, cît și din condiția sa specifică, de mamă și soție, răstoarnă cu desăvîrșire optica feudală și tradițiile patriarhale care dominau raporturile dintre cele două sexe în vechea societate românească. Aservire, desconsiderare, negarea libertății voinței, constrîngerea sub multiple forme, tot felul de prejudecăți odioase, acesta era statutul, moral și social, al femeii, nu numai la noi, dar peste tot în Europa (nu mai vorbim de alte continente), sub imperiul „vechiului regim". Este de ajuns să deschidem oricare text legislativ românesc vechi, de pildă *Carte românească de învățătură* (1646), ca să ne dăm seama de această realitate, consacrată în formule juridice. Citim aci — la „glava" 41 — că femeia „iaste mai proastă... decît bărbatul prin neputința și slăbiciunea firei"; „glava" 23 precizează „Cum și cînd poate bărbatul să-și bată muiarea și în ce chip" etc. Noua ideologie românească, dominată de idei luminate, rupe cu desăvîrșire cu această mentalitate.

Firește, condițiile epocii nu îngăduiau încă apariția de manifeste cum a fost acela al lui Mary Wollstonecraft (*A Vindication of the Rights of Woman*, 1792). Totuși, ecoul Revoluției franceze, care a rupt multe bariere din calea emancipării depline a femeii, începe să ajungă și la noi. Ziarul grec *Eimeris*, editat la Viena, citit și în țările noastre, înregistrează în 1791 diferite manifestări „feministe" pariziene. Cînd intelectualii români, cu spirit progresist, încep să circule în străinătate, ei sînt uimiți de procesul liberalizării relațiilor dintre sexe, de ascensiunea socială a femeii, de abandonarea prejudecăților. Alecsandri se va distra pe socoteala *Chiriței în balon*, dar spectacolul femeii „zburătoare" umple pe Gh. Asachi de admirație. În 1811, el asistă la Roma la o demonstrație sportivă, care-l impresionează atît de mult, încît scrie un sonet, *În ocazia zborului aerostatic al Madamei Blanchard*: „Azi minune mult mai mare o femeie ni arată". Pentru un român evenimentul era epocal!

Sub formă de reportaje, noile concepții despre femeie încep să circule mai ușor. De aceea vom citi, la început, în special articole ca acestea: „Femeile mai ales în Franța, Englitera și Germania" (*Foaie literară*, 1838), „Starea femeilor la deosebite epoci și popoare" (*Icoana lumii*, 1840), „Femeile în Nordamerica, Italia și Englitera" (*Foaie pentru minte, inimă și literatură*, 1842), etc. Se înțelege că Gh. Barit, Gh. Asachi, Andrei Mureșanu, care scriu și traduc astfel de materiale, acționează în baza unui program ideologic, care include și evidente preocupări feministe.

Un prim aspect, de imediată actualitate, privea căsătoriile impuse și călugărirea silită, constrîngerea matrimonială și religioasă, nesocotirea celor mai elementare înclinații ale tinerelor fete, resemnate adesea la uniuni conjugale nefirești și la claustrări absurde. Contra căsătoriilor de „raison" protestează multe voci în secolul al XVIII-lea. Tema este dezbătută în teatru (Marivaux), de ideologi (d'Holbach etc.) și, sub impulsul noilor moravuri apusene, care încep să înfrîngă paternalismul excesiv, unite cu seducția noilor idei de emancipare, încep să apară și la noi proteste împotriva căsătoriilor silite, pe bază de combinații strict economice. Unul din primele noastre texte dramatice, „Serdarul din Orhei", scris înainte de 1811, critică tocmai astfel de moravuri și ideea se răspîndește destul de larg. I. Barac exprimă serioase îndoieli că femeia tînără „ședea-va lîngă cuptoriu" alături de bărbatul bătrîn. Faptul, de experiență curentă, n-ar prezenta însemnătate, dar argumentarea este nouă. Drepturile femeii încep a fi proclamate:

„Amîndouă secsurile
„Socotindu-și drepturile...

Noua etică — burgheză — respinge perpetuarea acestor relații feudale în domeniul familiei, iar problema căsătoriei silite cunoaște o largă dezbatere, la care participă I. Tăutu, Gh. Pleșoianu, dr. St. V. Piscupescu. La rîndul său, I. Barac traduce o nuvelă în care e vorba despre un caz de sinucidere din motive de constrîngere. Gh. Barit consacră aceleiași chestiuni numeroase pagini: Educația (Creșterea). Dedicată mamelor (*Foaie pentru minte, inimă și literatură*, 1839). De aci, la revendicări autentic feministe distanța nu era mare; dr. Vasici — în spiritul lui Rousseau, mare adversar al mariajului nefiresc — o străbate, în 1841, într-un ciclu de articole despre „Căsătorie" (*Foaie pentru minte, inimă și literatură*). Tema, cu totul îndrăzneață pentru presa epocii, duce la concluzii deosebit de categorice: „Stăpînirea, dregătorii, iară mai vîrtos preoții să fie însărcinați a înainta căsătoriile între cei ce se iubesc *și a restrînge puterea părinților și a tutorilor în alegerea bărbaților pentru fiicele sale*" (s.n.).

Primatul iubirii asupra „convențiilor" sociale (dr. Vasici folosește cuvîntul), al eticii naturaliste, laice tipică „secolului luminilor", asupra ascezei religioase, determină și răzvrătirea împotriva călugăririi silite. Trimiterea fetelor sărace la mînăstire constituia în primele decenii ale secolului al XIX-lea un obicei curent și acest spectacol, care a inspirat lui Diderot celebra „La Religieuse", începe să umple de oroare multe din spiritele noastre reformatoare. „Mathilde" de M-me Cottin, roman citit și tradus la noi, ilustra și el cît de mari sînt piedicile ridicate de religie în calea pasiunilor naturale și, se-nțelege, o polemică va începe și în acest sens. În *Foaia* lui Barit, în 1841, se traduce o schiță, „Amorul și închizitia". În 1846 se dau „Fragmente dintr-o novelă intitulată Călugărița". În „Memorialul de călătorie", scris după vizita făcută în 1842 la mînăstirile din Oltenia, Gr. Alexandrescu face notații incisive. La fel D. Bolintineanu în „Manoil" (1855) și C. Negri în „Călugărița" (1855). În această literatură, progresul spiritului laic, iluminist, și feminismul în ofensivă fuzionează în mod organic.

Cu totul remarcabile sînt noile poziții care decurg și din reabilitarea vieții intime a femeii, din recunoașterea autonomiei sale morale, din considerarea problemei sexualității sub un unghi liberal. Vizitînd, în 1828, casele de toleranță din Pesta, Eufrosin Poteca face, între altele, o constatare tulburătoare pentru acea vreme: prostituția este efectul pauperizării, al șomajului, al celibatului. La rîndul său, dr. Vasici scrie pentru români un mic manual de tipul „Le mariage parfait", unde cere — în 1841! — educație pre-nupțială, protecția maternității („Pentru muierile sărace și greoaie, măcar și nemăritate ar trebui să îngrijească poliția"), respectarea a 12 reguli sociale pentru femeile în timpul sarcinii, inclusiv scoaterea din muncă. Despre răul tratament aplicat unor soții la expirarea lunii de miere, același feminist dr. Vasici scrie cu indignare într-o nuvelă pe care o prelucrează: „Elena cea bună sau ceva pentru noi bărbații" (*Foaie literară*, 1838). Nu numai femeile au defecte: „Cunoașteți bărbaților că și voi aveți destule sminte și nebunii...".

MIȘCĂRII FEMINISTE

Despre organizarea familiei și buna căsătorie se va scrie pe larg, în special în iluminismul ardelean, pe toată perioada de afirmare a clasei burgheze.

Și mai important este faptul că primii feminiști romîni introduc în discuție nu numai revendicări de ordin etico-social, ci și politic, de esență democratică, reflex evident al mișcării de idei produsă de Revoluția franceză, care în perioada 1789—1793 discută în mod aprins problema drepturilor politice ale femeii. Constituția anului III nu le consacră încă, dar principiul este lansat și ideologi de talia lui Condorcet îl apără. În esență, același rol îl joacă în ideologia noastră progresistă dr. Vasici, autorul unui lung studiu „Spre înaintarea și statornicia casnicei fericiri sau chemarea și volnicia femeilor" (*Foaie pentru minte, inimă și literatură*, 1841). Este o adevărată pledoarie pentru egalitatea în drepturi a femeilor, făcută „după dreptul natural și cetățean". Principiul de bază este tipic iluminist: universalitatea naturii umane dincolo de sex („Muierea ca om... are tot aceeași chemare ca și bărbatul"). Prin urmare, dacă jurăm în drepturile omului, trebuie să „facem femeile părtașe dreptului natural și cetățean, la care dînsa, ca și bărbatul, are asemenea parte de la natura ei". Anticipînd pe pașoptiști, dr. Vasici atrage mereu atenția că „este muierea și cetățeana statului, ca și bărbatul". Și cum acest principiu era total nesocotit de societatea epocii, el ridică protestul său: „La noi romînii, volnicia femeilor sau numai din parte sau foarte puțin este prețuită". „Drept cetățean foarte puține au, ba cele mai multe sînt tractate tocmai ca și în Orient". Nu era o voce izolată: Gh. Asachi pleda și el, în aceeași perioadă, pentru egalitatea sexelor. Ceva mai mult, în 1834, conspirația lui Adolf David, cu program democratic burghez, organizase în Banat și o secție feminină...

Dintre aceste drepturi, cel mai frecvent revendicat (fiind și cel mai lesne realizabil), primordial, este dreptul la „lumină", la „învățătură", tendință constantă a iluminismului romînesc, preocupat să extindă cultura deopotrivă la băieți și fete, chemați împreună la școală. Necesitatea educației femeii (consacrată curînd mai apoi, ea însăși, drept educatoare supremă) reprezintă — în concordanță cu ideile lui J. J. Rousseau și ale discipolilor săi — un punct esențial al programului „luminării". Și nu este iluminist romîn, de la D. Țichindeal la Dinicu Golescu și Gh. Barit, care să nu-l proclame. Dreptul la învățătură al femeilor, de neconceput în cadrele societății vechi, reprezintă de fapt prima revendicare a feminismului romînesc. Dacă există încă la noi o „lipsă a prețuirii femeiești" — scrie dr. Vasici — aceasta este una din „tristele urmări a nepriceperii și a neștiinței omenești". Luminați pe romîni și femeile lor vor fi respectate. Atunci ele vor fi în măsură să contribuie la propășirea și moralizarea societății!

Cînd femeile încep să participe efectiv la cultură și să pătrundă în publicistică (domeniu rezervat pînă atunci doar bărbaților), ele au de luptat cu prejudecăți tenace, care vin nu numai din partea sexului „tare", dar și a femeilor neinstruite. Acestea nu reușesc să priceapă cum o femeie poate deveni totuși „scriitoare", iar Ruxandra Samurcaș, traducînd „Erast" de Gessner, în 1819, se apără: „Nu socotesc că voi fi defăimată, o doamnelor, fiind că găsiți într-însa iubirea de părinte, unirea și dragostea...".

Apar astfel profesiuni și veleități noi, tipic feministe: femei-autoare, publiciste, ca Rucsanda Porumbari și Smărăndița Rasti, colaboratoare la *Curierul Romînesc* al lui Heliade, în 1832, cu articole patriotice, umanitariste și educative: „Dragostea Patriei", „Asprimea către cei săraci", „Educația", sau traducătoare, precum „Cucoana Simboteanca", autoarea versiunii din 1835 a lui „Gil-Blas", de Lesage, și Sofia Cocea, traducătoarea piesei „Maria sau mustrările de cuget a unei mame", de Deval, interzisă de cenzură „cu atît mai mult... cu cît este tradusă de o demoazelă". Asachi, se-nțelege, respinge argumentul (tipic vechii mentalități retrograde) ca nefundat.

Pentru toate aceste revendicări era nevoie de un fundament teoretic solid, găsit în pedagogia lui J. J. Rousseau, foarte răspîndită în această perioadă. „Filozoful Genevii", cum îi spune C. Negruzzi în „Negru pe alb" (scris. XXIII), este suprema autoritate și din „Emile" ideologii romîni scot importantul principiu conform căruia femeia este marea educatoare a omului, factorul decisiv al educației și moralității sociale. Nu este posibilă regenerarea moravurilor fără binefăcătoarea influență a acestei „simțitoare și drăgălașe părți a omenirii", după expresia lui S. Marcovici, folosită în prefața traducerii „Viața Contelui de Comminj" (1830), din M-me de Tencin. Și aci Rousseau este citat cu elogii: „Dați creștere bună femeilor, zice alt filozof, și veți avea bărbați de ispravă". Recunoașterea rolului jucat de femeie în societate și eficacitatea pedagogiei mamelor sînt două idei importante, foarte răspîndite, cărora ideologia pașoptistă le va da o mare dezvoltare. Dar, și mai înainte, n-a existat „luminător" patriot care să nu proclame aceste teze, întîlnite peste tot, la Iancu Văcărescu, la Gh. Asachi, la E. Poteca: „Femeile sînt născătoare și întîiele învățătoare a tot neamul omenesc" etc. Donațiunile pentru pensionatele de fete, precum acela din Craiova, înființat în 1837 la inspirația lui P. Poenaru, au aceeași motivare socială.

Se înțelege că principii identice vor circula și în iluminismul ardelean, așezat sub același înalt prestigiu al lui J. J. Rousseau. Barit îl citează în articolul său despre „Educație" (1841), sedus de ideea că mama constituie un factor capital de educație. Este o idee popularizată și reluată pe toate fețele, de cel mai „rousseau"-ist iluminist ardelean, în speță dr. Vasici. Într-un articol intitulat „Fămeea" (*Foaie pentru minte, inimă și literatură*, 1839), acesta dezvoltă teza: „este atît de mare influcs într-însa, cît toată fericirea și patima societății omenești prin caracterul ei... se hotărăște". Despre acest „influx" social și moral, „în tot genul omenesc", autorul dizertează îndelung, concluzia fiind: „Cel mai mare influcs în creșterea, în cultivarea, în înaintarea și în fericirea noastră este femeia". Firește, „influcsul" poate fi „bun" sau „rău". Cel „bun" depinde de educația pe care o capătă femeia — văzută în toate ipostazele, — „ca soață, prietenă, tovarășă și ajutorul bărbatului". Nu este vorba de a schimba „locul ei... de la natură hotărît". Dar a ignora, a nesocoti efectele educative, moralizante ale femeii, „pentru oameni și pentru a lor volnicie, pentru stat și pentru patrie", constituie o gravă eroare.

În preajma lui 1848, feminismul romîn incipient capătă, prin urmare, o direcție tot mai accentuat patriotică. În discuție intervin acum figuri de prim plan, precum N. Bălcescu, teoretician pe marginea traducerii lui I. D. Negulici, din Aimé Martin: „Educația mumelor de familie" (1844). Însă aceste noi și importante dezvoltări ale ideii feministe, de analizat cu alt prilej, n-ar fi fost cu putință fără o pregătire anterioară.

Adrian MARINO

FOAIE

pentru

MINTE, INIMĂ ȘI LITERATURĂ.

.Nº. 21. Luni 25. Maiu. 1842.

ФЕМЕЛІЕ АН NOPDAMEPIKA ITA

„Femeile în Nordamerica, Italia și Englitera", articol publicat în Foaie pentru minte, inimă și literatură, 1842

GIBRALTARUL DIN NOU ÎN DISCUȚIE

„Guvernului spaniol i s-a adus la cunoștință, în termenii cei mai expliciți, îngrijorarea noastră" — a afirmat în Parlament Anthony Greenwood, ministrul pentru problemele coloniale, referindu-se la spinoasa problemă a Gibraltarului. Dl Greenwood a adăugat că a adus la cunoștința guvernatorului și a ministrului principal al coloniei faptul că guvernul britanic „este pe deplin conștient de obligația sa de a proteja bunăstarea Gibraltarului și interesele legitime ale populației".

Această intervenție de la tribuna parlamentară venea nu mult după ce ambasadorul britanic la Madrid a protestat în termenii diplomatici cei mai energici pe lîngă Castiella, ministrul de externe spaniol, în legătură cu tacticile de tergiversare adoptate de autoritățile vamale spaniole și de autoritățile de imigrație la postul de frontieră La Linea : ca urmare a unor măsuri impuse, lungi șiruri de turiști și oameni de afaceri așteaptă ore întregi trecerea frontierei.

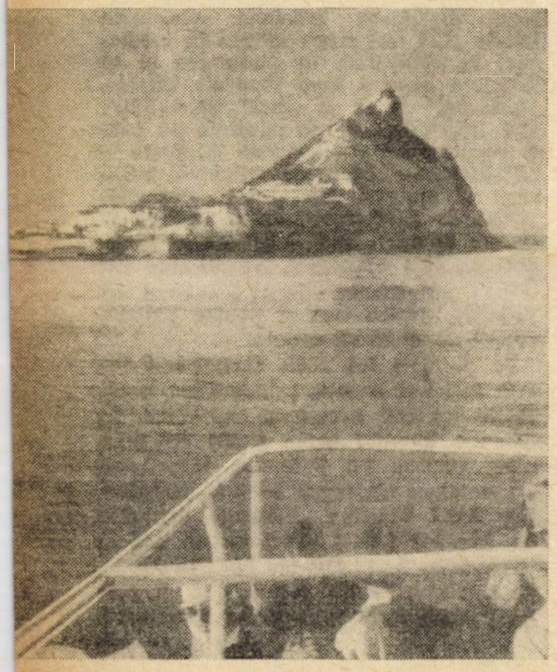

De cîțiva ani, Spania revendică tot mai violent Gibraltarul. Din cînd în cînd Madridul lansează o campanie de presă în favoarea „reîntoarcerii Gibraltarului la patria spaniolă". Aceste campanii au fost inițiate acum 10 ani, cînd regina Elisabeta a Angliei a vizitat Gibraltarul și cînd guvernul spaniol a refuzat, ca măsură de represalii, să emită noi permise de lucru pentru spanioli la docurile navale din Gibraltar.

Un timp, frontiera a fost pur și simplu închisă. Ca urmare, situația economică precară a celor 15 000 de familii din La Linea și San Roque, — bărbații din aceste localități treceau zilnic spre și dinspre Gibraltar — a devenit o problemă atît de acută, încît frontiera a trebuit să fie deschisă din nou, sub amenințarea unor grave tulburări. Totuși, deoarece guvernul refuza să acorde noi permise de lucru, forța de muncă a scăzut de la 19 000 de persoane, în 1954, la 10 000 în prezent ; ea va continua să scadă.

Noua campanie inițiată de autoritățile spaniole e determinată, fără îndoială, de antipatia nutrită de Madrid față de noul guvern de la Londra. În cursul lunii iunie, Harold Wilson și alți deputați laburiști au ridicat obiecții cînd Ministerul britanic al Apărării a anunțat apropiata încheiere a tratativelor pentru un program de construcții navale în Spania. Drept represalii, guvernul spaniol a anulat acum o comandă, în valoare de 18 milioane de lire sterline pentru construirea unor fregate britanice în Spania, precum și (după cum se afirmă) o comandă de 30 milioane de lire sterline pentru construirea unui vas port-avion.

Îndată după preluarea puterii, guvernul laburist a anulat, la rîndul său, înțelegerile stabilite de guvernul precedent pentru organizarea unor manevre navale mixte anglo-spaniole. Conservatorii caută acum să speculeze anularea programului de construire a fregatelor, afirmînd că această măsură îi va lipsi de lucru pe constructorii navali britanici.

S-a încercat de asemenea și folosirea Organizației Națiunilor Unite pentru satisfacerea pretențiilor spaniole asupra Gibraltarului. În luna octombrie, problema Gibraltarului a fost discutată de către Comitetul celor 24 pentru problemele colonialismului. Dezbaterile s-au încheiat cu un „îndemn" dat publicității de către președintele comitetului, prin care guvernele spaniol și britanic erau invitate „să întreprindă — fără întîrziere — consultări spre a găsi prin negocieri o soluție a problemei, în conformitate cu Carta O.N.U., ținînd seama de interesele populației de pe acest teritoriu". Guvernul britanic nu a luat nici o măsură în acest sens. La Londra, punctul de vedere oficial este că Spania a adoptat o atitudine mai dură întrucît este nemulțumită de noua constituție, despre care se afirmă că ar echivala cu acordarea autoguvernării complete Gibraltarului.

Guvernul spaniol afirmă că aceasta ar fi în contradicție cu prevederile tratatului de la Utrecht din 1713, care stipula că, în eventualitatea în care Anglia ar intenționa să renunțe la suveranitatea asupra Gibraltarului în favoarea altei părți, aceasta poate fi realizată numai după consultarea Spaniei. Or, guvernul spaniol susține că acordarea dreptului de autoguvernare înseamnă cedarea dreptului de suveranitate. În consecință, Spania ar trebui sau să ocupe Gibraltarul, sau să se considere liberă să adopte orice altă linie de acțiune, invocînd motivul că tratatul de la Utrecht a fost abrogat în mod unilateral de către Anglia.

În Comitetul O.N.U. al celor 24 reprezentantul Spaniei a declarat că dacă Gibraltarului i se acordă autodeterminarea „nu poate fi vorba de coexistență normală cu noul teritoriu". Dacă Anglia nu se retrage complet din Gibraltar, Madridul va întrerupe orice relații cu colonia și îi va declara pe locuitorii ei persoane indezirabile în Spania.

Ministrul principal ca și liderul opoziției din Gibraltar — respectiv sir Joshua Hassan și Peter Isola — au cerut cu insistență comitetului O.N.U. să acorde locuitorilor Gibraltarului dreptul de a decide asupra viitorului lor, fără nici un amestec din partea Spaniei.

Evident, situația actuală este cît se poate de confuză, întrucît, deocamdată, punctele de vedere ale celor două părți sînt ireconciliabile.

John GRITTEN

Londra, 7 decembrie